

Bureau voor Archeologie Rapport 807

De Dommel, Sint-Oedenrode, gemeente Meierijstad: een bureauonderzoek en cultuurhistorische quickscan

Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 807. De Dommel, Sint-Oedenrode, gemeente Meierijstad: een bureauonderzoek en cultuurhistorische quickscan

auteur: A. de Boer (KNA senior prospector)

datum: 24 juni 2019

ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie

Koningsweg 244 Utrecht

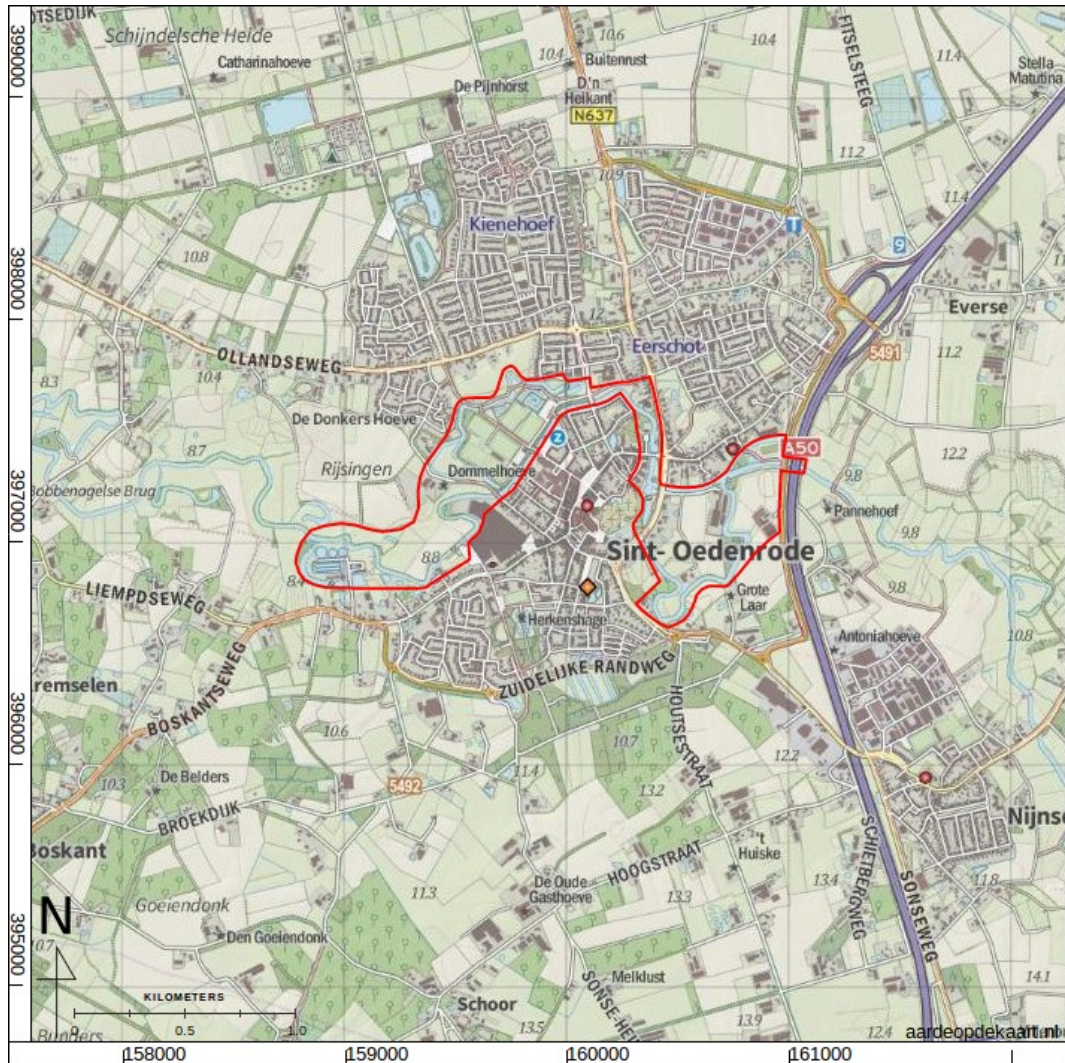
T 030 245 18 95

E info@bureauvoorarcheologie.nl

I <https://www.bureauvoorarcheologie.nl>

Administratieve gegevens

Projectnummer	2019021902
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Meierijstad
Plaats	Sint-Oedenrode
Toponiem	De Dommel
Centrum locatie (m RD)	159.970; 397.190 (x; y)
Omvang plangebied	892.740 m ²
Kadastrale gegevens	Vanwege de omvang van het plangebied is geen lijst met kadastrale percelen opgenomen.
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer	4713385100 (ABU)
Soort onderzoek	een bureauonderzoek en cultuurhistorische quickscan
Opdrachtgever	BWZ ingenieurs
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie, A. de Boer
Kaartblad	51B
(RO) kader onderzoek	Onbekend
Periode van uitvoering	Juni 2019
Bevoegde overheid omgevingsvergunning	Gemeente Meierijstad
Deskundige namens bevoegde overheid	Onbekend.

Figuur 1: Het onderzoeksgebied, tevens plangebied (rode lijn; www.opentopo.nl).

Inhoudsopgave

	Samenvatting.....	8
1	Inleiding.....	9
	1.1 Gemeentelijk archeologisch beleid.....	9
	1.2 Doelstelling en vraagstelling.....	10
2	Methode.....	11
3	Huidige situatie en beoogde ingreep.....	12
4	Aardkunde.....	14
5	Bewoning en historische situatie.....	17
6	Bekende archeologische waarden.....	20
	6.1 Gespecificeerde verwachting.....	29
7	Bekende Cultuurhistorische waarden.....	34
	7.1 Rijksmonumenten.....	34
	7.2 Gemeentelijke gebouwde objecten.....	34
	7.3 CultGIS.....	35
	7.4 Provinciale cultuurhistorische waarden.....	36
	7.5 Erfgoedkaart.....	37
	7.6 Overige.....	38
8	Conclusie.....	39
9	Advies.....	40
10	Literatuur.....	43
	Figuren.....	46
	Bijlage 1: Ingrepen.....	102

Lijst met Figuren

Figuur 1: Het onderzoeksgebied, tevens plangebied (rode lijn; www.opentopo.nl).	4
Figuur 2: Ligging van de deelgebieden Rijsingen, De Neul en 't Laar.	47
Figuur 3: Luchtfoto 2018.	48
Figuur 4: Bodemgebruik.	49
Figuur 5: Overzicht van de ingrepen.	50
Figuur 6: Archeologische waardenkaart gemeente Sint-Oedenrode (Gemeente Sint-Oedenrode 2011).	51
Figuur 7: Archeologische verwachtingskaart gemeente Sint-Oedenrode (Gemeente Sint-Oedenrode 2011).	52
Figuur 8: Topografische kaart.	53
Figuur 9: Hoogte-reliëfkaart (Kadaster en PDOK 2014). Hoogtewaarden in meters ten opzichte van N.A.P.	54
Figuur 10: Geologische kaart blad Eindhoven 51 (West en Oost; Bisschops, Broertjes, en Dobma 1985; Rijk Geologische dienst 1973).	55
Figuur 11: Bodemkaart (Alterra Wageningen UR 2012).	56
Figuur 12: Hoogte-reliëfkaart, detail, westelijk deel (Rijsingen).	57
Figuur 13: Detail van langgerekte bochtige structuur in het westen van het plangebied, mogelijk een oude (pre kadastrale) Dommel meander.	58
Figuur 14: Hoogte-reliëfkaart, detail, centrale deel (De Neul, 't Laar).	59
Figuur 15: Hoogte-reliëfkaart, detail, oostelijk deel ('t Laar).	60
Figuur 16: Geomorfologische kaart (Alterra 2004).	61
Figuur 17: Kaart uit ca. 1652 (Sallem 1652). Het noorden is links.	62
Figuur 18: Fragment van een kaart van de heide tussen Sint-Oedenrode en Schijndel waarop de Hambrug en omgeving staat weergegeven (Van de Weijer 1750).	63
Figuur 19: Kadastrale minuut 1811-1832, mozaïek van minuutbladen G1, H3, I4 en E1.	64
Figuur 20: Ligging van de bouwlanden (bruine kleur; incl. historische kern) op basis van het landgebruik op de kadastrale minuut. De 'witte' zones zijn in gebruik als bouwland, weiland, hakhout en 'opgaande bomen'.	65
Figuur 21: Topografisch militaire kaart 1850.	66
Figuur 22: 628-2142-BOXTEL-1900 (links) en 629-2145-ST. OEDENRODE-1900 (rechts).	67
Figuur 23: 628-2143-BOXTEL-1915 (links) en 629-2147-ST. OEDENRODE-1918 (rechts).	68
Figuur 24: 628-2144-BOXTEL-1928 (links) en 629-2148-ST. OEDENRODE-1928 (rechts).	69
Figuur 25: 51B-1953-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode (links) en 51E-1953-Eindhoven / Nuenen / Sint-Oedenrode / Son en Breugel (rechts).	70
Figuur 26: 51B-1963-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode (links) en 51E-1963-Eindhoven / Nuenen / Sint-Oedenrode / Son en Breugel (rechts).	71
Figuur 27: 51B-1972-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode (links) en 51E-1973-Eindhoven / Nuenen / Sint-Oedenrode / Son en Breugel (rechts).	72
Figuur 28: 51B-1984-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode (links) en 51E-1983-Eindhoven / Nuenen / Sint-Oedenrode / Son en Breugel (rechts).	73
Figuur 29: 51B-1991-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode (links) en 51E-1991-Eindhoven / Nuenen / Sint-Oedenrode / Son en Breugel (rechts).	74
Figuur 30: Archeologische terreinen (rood) uit ARCHIS.	75

Figuur 31: Archeologische vondstlocaties (geel) en zaken (blauw) uit ARCHIS (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2017).....	76
Figuur 32: Ligging onderzoek 2.051.343.100, Odendaal, boringen.....	77
Figuur 33: Ligging onderzoek 2.074.178.100, Borchmolendijk, proefsleuven.....	78
Figuur 34: Ligging van onderzoek 2.078.763.100, De Kleine Laar, proefsleuven.	79
Figuur 35: Ligging onderzoek 2.081.695.100, Nijnsel, boringen.....	80
Figuur 36: Ligging onderzoek 2.085.559.100, Borchmolendijk 31, boringen.....	81
Figuur 37: Ligging onderzoek 2.137.788.100 (opgraving).....	82
Figuur 38: Ligging onderzoek 2.156.393.100, Dotterbloem, boringen.....	83
Figuur 39: Boorpuntenkaart bij onderzoek 2.156.393.100, Dotterbloem (Bergman en Schorn 2007).....	83
Figuur 40: Ligging onderzoek 2.159.771.100 (bureauonderzoek) en 2.175.071.100 (begeleiding), Dotterbloem.....	84
Figuur 41: Ligging onderzoek 2.166.461.100, Boskantseweg 22, bureauonderzoek.....	85
Figuur 42: Ligging onderzoek 2.172.000.100, Dommel, Corridor, proefsleuven..	86
Figuur 43: Ligging onderzoek 2.282.307.100, Borchmolendijk, begeleiding.....	87
Figuur 44: Ligging van onderzoek 2.298.710.100 (boringen) en 2.319.324.100 (begeleiding).....	88
Figuur 45: Ligging van onderzoek 2.341.145.100 (bureauonderzoek) en 2.404.293.100 (boringen).....	89
Figuur 46: Ligging van onderzoek 2.370.524.100, Oostelijke Randweg 2, boringen.....	90
Figuur 47: Ligging onderzoek 2.383.614.100, Molensloot, bureauonderzoek....	91
Figuur 48: Ligging onderzoek 4.006.408.100 (bureauonderzoek en boringen) en 4.017.157.100 (proefsleuven).....	92
Figuur 49: Ligging onderzoek 4.588.646.100, Sportpark De Neul, boringen.....	93
Figuur 50: Boorpuntenkaart De Neul (Van Putten 2018).....	93
Figuur 51: Ligging van het beekdal en dekzandgebieden, in combinatie met archeologische bekende waarden.....	94
Figuur 52: Overzicht gebouwde monumenten van de Welstandsnota.....	95
Figuur 53: Erfgoed kaart (Adviesbureau Cuijpers 2005).....	96
Figuur 54: Legenda bij Erfgoedkaart, fig. 53.....	97
Figuur 55: CultGIS (Ministeries Ministerie van Economische Zaken 1992).....	98
Figuur 56: Vlakken van cultuurhistorisch belang op de CHW Noord-Brabant ("Provincie Noord-Brabant CHW Viewer").....	99
Figuur 57: Archeologische landschappen van cultuurhistorisch belang op de CHW Noord-Brabant ("Provincie Noord-Brabant CHW Viewer").....	100
Figuur 58: Zones met bekende archeologische waarden (rood), verwachte archeologische waarden (op basis van landschappelijke ligging; groen) en contouren beoogde ingrepen (blauw).....	101

Lijst met Tabellen

Tabel 1: Aardkundige waarden.....	16
Tabel 2: Bekende waarden in het plangebied.....	29

Samenvatting

Bureau voor Archeologie heeft een bureauonderzoek en cultuurhistorische quickscan uitgevoerd in verband met bodemingrepen in en langs de De Dommel te Sint-Oedenrode.

De vraagstelling van het onderzoek luidt: hoe kan rekening gehouden worden met eventuele archeologische en cultuurhistorische waarden bij de voorgenomen ontwikkeling? Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA, protocollen 4002. In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied. Voor cultuurhistorische quickscan zijn het rijksmonumentenregister, CultGIS, de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant en de Erfgoedkaart van de (voormalige) gemeente Sint-Oedenrode geraadpleegd.

Het plangebied ligt in de ArcheoRegio het Brabants Zandgebied in het archeologisch landschap 'Roerdalslenk' doorsneden door De Dommel. Het plangebied ligt grotendeels in het beekdal. In het beekdal liggen beekerdgronden. Op de flanken van het beekdal liggen oude bouwlanden.

In het plangebied bevinden zich bekende archeologische waarden uit hoofdzakelijk de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Echter, ook in andere delen van het plangebied kunnen op basis van de landschappelijke ligging archeologisch resten aanwezig zijn.

Indien bodemingrepen plaatsvinden, kunnen archeologische waarden worden verstoord. Aanbevolen wordt om, indien significante bodemgrepen plaatsvinden, een verkennend archeologisch booronderzoek uit te voeren om nader te bepalen wat de aard- en intactheid van het bodemprofiel is, en op basis daarvan te bepalen of verder archeologisch (karterend en waarderend) onderzoek moet worden gedaan.

In en vlak bij het plangebied liggen gemeentelijke monumenten, “beeldbepalende panden en cultuurhistorisch waardevolle panden” en “bijzondere bebouwing en ensembles” en één rijksmonument. De beoogde ingrepen hebben echter geen effect op deze bouwkundige waarden.

Ook bevinden zich in het plangebied een aantal landschappelijk cultuurhistorische waarden. De belangrijkste waarden hangen samen met het Dommel beekdal en de historische bebouwing van Sint-Oedenrode. De ingrepen hebben mogelijk een effect op deze landschappelijk cultuurhistorische waarden. Aanbevolen wordt de maatregelen zo te ontwerpen dat deze aansluiten bij de karakteristieken van het beekdallandschap van de Dommel.

1 Inleiding

Bureau voor Archeologie heeft een archeologisch onderzoek en cultuurhistorische quickscan uitgevoerd in verband met maatregelen ten behoeve van het project “Droge Voeten Sint-Oedenrode”. De maatregelen bestaan uit ingrepen om wateroverlast te vermijden in het stroomdal van de De Dommel ter hoogte van de bebouwde kom van Sint-Oedenrode.

Het plangebied staat afgebeeld in fig. 1. Het plangebied heeft een omvang van circa 89 hectare.

Initiatiefnemer van de maatregelen is het Waterschap De Dommel. Het onderzoek is uitgevoerd om bij het ontwerp en uitvoering van de maatregelen rekening te kunnen houden met archeologische en cultuurhistorische waarden. Het is op dit moment nog niet bekend of en welke vergunningen moeten worden aangevraagd. Het planologisch kader kan daarom niet nader worden gespecificeerd.

Het onderzoeksgebied is het plangebied.

Het onderzoek is uitgevoerd onder certificaat BRL SIKB 4000,¹ in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1).

1.1 Gemeentelijk archeologisch beleid

Bij de aanvraag van de omgevingsvergunning en de wijziging van het bestemmingsplan is het gemeentelijk archeologisch beleid relevant. In dit geval is het beleid van de voormalige gemeente Sint-Oedenrode van toepassing.² In het archeologisch beleid is het grondgebied verdeeld in zones. Voor elke zone zijn regels opgesteld wanneer archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd, uitgaande van vrijstellingsgrenzen voor oppervlak en diepte van de ingreep. In 2011 zijn de vrijstellingsgrenzen ten opzichte van het beleid uit 2007 aangepast. In sommige plandelen geldt een bestemmingsplan waarin de oude vrijstellingsgrenzen zijn verwerkt; in andere bestemmingsplannen zijn de actuele vrijstellingsgrenzen verwerkt.

Op de gemeentelijke archeologische beleidskaart ligt het plangebied grotendeels in een zone met middelhoge archeologische verwachting. In deze zone geldt dat rekening gehouden moet worden met archeologische waarden bij ingrepen van meer dan 100 m² (oud beleid) of 500 m² (nieuw beleid) waarbij de bodem dieper dan 30 cm (oud beleid) of 50 cm (nieuw beleid) wordt geroerd. In andere zones gelden krappere (minder diep en kleiner oppervlak) vrijstellingsgrenzen.

De ingrepen overschrijden mogelijk de vrijstellingsgrenzen en in dat geval moet een omgevingsvergunning worden aangevraagd waarbij een archeologisch rapport moet worden overlegd “waarin de archeologische waarden van de gronden die blijken de aanvraag zullen worden verstoord, naar oordeel van het bevoegd gezag in voldoende mate zijn vastgesteld.”

1 <http://www.kiwa.nl/upload/certificate/00094278.pdf>

2 Gemeente Sint-Oedenrode 2011; Sinds 1 januari 2017 is Sint-Oedenrode onderdeel van de gemeente Meierijstad

1.2 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het inventariseren van de mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met deze waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

1. *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*
2. *Wat is de landschappelijke ligging in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*
3. *Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?*
4. *Zijn cultuurhistorische waarden aanwezig, en zo ja wat zijn de ruimtelijke ligging en kenmerken hiervan?*
5. *Indien (mogelijk) archeologische waarden en/of cultuurhistorische waarden aanwezig zijn, welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze waarden?*

De eerste vier onderzoeksvragen worden beantwoord in hoofdstuk 8 (Conclusies). De laatste onderzoeksvraag wordt beantwoord in hoofdstuk 9 (Advies).

2 Methode

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA 4.1, protocol 4002.³

In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied te komen. Eerst wordt het plan- en onderzoeksgebied vastgesteld en het onderzoek gemeld bij ARCHIS. Daarna wordt achtereenvolgens de aardkundige, archeologische en historische context van het te onderzoeken gebied bestudeerd. Deze gegevens leiden tot het opstellen van een gespecificeerde verwachting. In de gespecificeerde verwachting worden de mogelijk aanwezige archeologische waarden beschreven in termen van onder meer diepteligging, omvang, ouderdom en conservering.

Specifiek voor de cultuurhistorische quickscan zijn onder andere het rijksmonumentenregister, CultGIS, de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant en de Erfgoedkaart van de voormalige gemeente Sint-Oedenrode geraadpleegd.

De genoemde stappen leidden tot onderhavig rapport en het openbaar maken van de resultaten bij Archis en het e-Depot voor de Nederlandse Archeologie.⁴ In de hierna volgende hoofdstukken worden de belangrijkste onderzoeksgegevens gepresenteerd.

Van alle afgebeelde kaarten is het noorden boven, tenzij anders aangegeven.

³ SIKB 2018

⁴ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Data Archiving and Networking Services

3 Huidige situatie en beoogde ingreep

Het plangebied ligt in de gemeente Meierijstad in de plaats Sint-Oedenrode. Het plangebied ligt in het stroomdal van de De Dommel. Binnen het plangebied worden drie deelgebieden onderscheiden. Dit zijn van west naar oost (fig. 2):

1. Deelgebied Rijsingen: Omvat het gebied tussen de RWZI Sint-Oedenrode in het westen tot aan het Cathalijnepad.
2. Deelgebied De Neul: Omvat het sportpark De Neul en het gebied bij de brug over de Dommel (Dommelpark).
3. Deelgebied 't Laar: Omvat het gebied ten oosten van het Dommelpark tot aan de A50.

Het plangebied is in oost-west richting, gemeten door het dal van de Dommel, ongeveer drie kilometer lang en 50 m tot 300 m breed. Het plangebied heeft een omvang van 892.740 m² (89 ha).

Het hele plangebied is overwegend 'groen' (fig. 3 en 4). Op enkele plaatsen staat wel bebouwing. Het landgebruik per deelgebied is op hoofdlijnen als volgt:

In het uiterste westen van deelgebied Rijsingen staat de Rioolwaterzuiveringsinstallatie van Sint-Oedenrode. Aan de oostzijde van dit deelgebied bevindt zich bedrijfsbebouwing van Ahrend data in de binnenbocht van een meander van De Dommel. De rest van Rijsingen is landbouwgebied.

De Neul bestaat voor een groot deel uit voetbalvelden van de Rooms Katholieke Sportvereniging Rhode. Rondom het sportpark liggen bosschages en groenstroken van het Dommelpark.

Deelgebied 't Laar bestrijkt het oostelijke deel van het plangebied. Het westen van dit deelgebied is ongeveer 100 m breed. Daar bevinden zich langs de oever van de Dommel enkele percelen met aaneensluitende bebouwing – langs de Lindedijk (noordoever), het Sluisplein (zuidoever) en de Corridor. De rest van het deelgebied is een open landbouwgebied met verspreid enkele boerenerven.

De beoogde ingrepen zijn er op gericht de doorstroming van de Dommel te verbeteren. Daarmee wordt beoogd het risico op wateroverlast in de bebouwde kom bij een hoogwatergolf te verkleinen. Een overzicht van de maatregelen staat in fig. 5. Meer in detail zijn de volgende ingrepen voorzien (zie bijlage 1 voor deze beschrijving inclusief kaartmateriaal):

1. Aanleg nevengeul:
 - a) Locatie Grasland tussen RWZI en Ahrend Data
 - b) Omschrijving: Afgraven 40 meter brede nevengeul met gemiddeld 50 centimeter verlaging, waarbij natuurlijke laagte in landschap wordt gevolgd.
2. Verbinding Neul-meander met Dommel
 - a) Locatie: Cathalijnepad
 - b) Omschrijving: De Neul-meander wordt met de Dommel verbonden door middel van een maaiveldverlaging en duiker of brug met regelbare afsluiting en gemaal.
3. Verbreden Dommel-bed

- a) Locatie: Dommel tussen Ahrend en Odaschool
- b) Omschrijving: Het Dommel-bed moet verbreed worden en hiervoor zijn verschillende mogelijkheden. De diepte van de afgraving is afhankelijk van de gekozen breedte, en vice versa.
- 4. Verbinden Neul-meander
 - a) Locatie: Neul-meander
 - b) Omschrijving: Ingriep 4 omvat het verbinden van de huidige Neul-meander en zo nodig het verbreden en baggeren van de bestaande meander
- 5. Brockstraat – Lindendijk
 - a) Locatie: Dommeloevers ter hoogte van Brockstraat en Lindendijk
 - b) Omschrijving: Maaiveldverhoging aan de zijde van de Brockstraat en een maaiveldverhoging plus het verwijderen van begroeiing aan de zijde van de Lindendijk
- 6. Maaiveldverlaging en kering
 - a) Locatie: Oever achtertuin
 - b) Omschrijving: Om ruimte te creëren op een van de smalste plekken van de Dommel wordt de oever afgegraven tot de “voorjaarshoogte”.
- 7. Maaiveldverlaging populierenbos
 - a) Locatie: Populierenbos Lindendijk
 - b) Omschrijving: Het populierenbos aan de Lindendijk dient gekapt te worden ten behoeve van een maaiveldverlaging. Bij het fietspad komt een damwand.
- 8. Verhogen maaiveld: Sluisstraat/Begraafplaats
 - a) Locatie: Westelijke oever tussen Hambrug en Corridor
 - b) Omschrijving: Om wateroverlast bij de appartementen en begraafplaats te voorkomen dient het maaiveld en/of huidig pad gemiddeld met circa 30 cm te worden verhoogd

De maatregelen zijn nog niet volledig uitgewerkt. Het is daarom nog niet in detail bekend hoe diep en op welke plaats graafwerkzaamheden zullen plaatsvinden.

In aanvulling op bovenstaande zijn voorzien

- 9. Waterkeringen in plandeel Rijsingen (“Keringen 1000-jarig woud en IJsvogel) en
- 10. Waterkering in plandeel ‘t Laar (Kering ‘t Laar). Van deze keringen zijn nog geen schetsen beschikbaar.

4 Aardkunde

De aardkundige gegevens staan samengevat in tabel 1.

Het plangebied ligt in de ArcheoRegio het Brabants Zandgebied in het archeologisch landschap 'Roerdalslenk'.⁵ Sinds 25 miljoen jaar is het een dalingsgebied, waarin vanaf het Pleistoceen rivierafzettingen zijn gevormd. In het Weichselien is op deze rivierafzettingen dekzand afgezet (Formatie van Boxtel). Op sommige plaatsen is het zand in de vorm van ruggen tot rust gekomen, dit zijn dekzandruggen.

In de omgeving van Sint-Oedenrode wordt het landschap doorsneden door het beekdal van de Dommel.

De Dommel ontspringt in België, in de omgeving van Exel, Neerpelt en Peer. Ten zuiden van Schaft komt het riviertje ons land binnen, stroomt dan via Sint-Oedenrode in de richting van Boxtel en verder naar 's-Hertogenbosch. De Dommel heeft z'n eigen beekdal gevormd, van soms een paar honderd meter breed. Deze dalbodem ligt één tot meters lager dan de aangrenzende dekzandgronden (fig. 9). Dit geldt niet voor die delen van het beekdal waar sprake is van kunstmatig ophogingen, zoals bij de RWZI in deelgebied Rijsingen, en ter hoogte van de historische kern van Sint-Oedenrode, bij de Hambrug. Wat wel in het plangebied valt, maar feitelijk geen onderdeel van het beekdal is, is de hoogte in het centrale deel van 't Laar (fig. 9, hoogtepunt 12,2 m NAP). Daar liggen oude bouwlanden op een dekzandrug in de oorspronkelijke binnenbocht van het dal. De huidige loop van de Dommel daar ter noorden van is in de 20^e eeuw gegraven.

Het plangebied is afgebeeld op de geologische kaart in fig. 10. De grens van kaartbladen West en Oost van blad Eindhoven loopt midden door het plangebied. Deze kaartbladen zijn afzonderlijk gepubliceerd en hanteren een iets verschillende terminologie. Het beekdal is herkenbaar aan de eenheid *Si* (blad West) en *B*. De beekafzettingen worden gerekend tot de Formatie van Singraven. Deze bestaan uit fijn en matig grof zand en zijn dikker dan één meter. In de binnenbochten van het dal staan zones met veen dikker dan één meter gekarteerd. Zones met veen liggen in deelgebied Rijsingen tegen de noordflank van het dal (code: *Si^v*) en in de uiterst westelijke punt (code: *Si^v*). Een andere zone met veen ligt in het oosten van deelgebied 't Laar tegen de zuidoever de A50 (code: *V / Nu4*). Aan weerszijden van het Dommeldal bevindt zich dekzand (code: *Nu3*), vaak met Brabantse Leem in de ondergrond (code: *Nu2*). Voor de (Brabantse) leem wordt aangenomen dat deze is ontstaan tijdens het Pleniglaciaal (tijdens de laatste IJstijd) toen de bodem permanent diep bevroren was (permafrost).⁶

Ongeveer twee kilometer oostelijk van het plangebied bevindt zich een grote bocht in het Dommeldal dat met veen is gevuld (Moerkuilen). De basis van het veen op die locatie is gedateerd in de Bronstijd (1430 +/- 55 v. Chr., GrN-5741), maar geopperd wordt dat deze datering mogelijk duizend jaar te jong is.⁷ Het veen in het plangebied is vermoedelijk van vergelijkbare ouderdom.

In het beekdal hebben zich beekkeerdgronden in fijn zand gevormd (fig. 11). Beekkeerdgronden zijn zandeerdgronden die meestal voorkomen in beekdalen.

⁵ Rensink e.a. 2015

⁶ Bisschops, Broertjes, en Dobma 1985, 13

⁷ Janssen 1972, 425

De bodem bestaat uit een voedselrijke humuslaag die overgaat in een voedselarme laag van beekafzettingen of periglaciaire afzettingen. Beekeerdgronden komen voor in gebieden met een fluctuerende grondwaterstand. De eerdlaag is ontstaan door vermenging van organische stof in de bovengrond door bodemleven (bioturbatie). Ten westen van de bebouwde kom van Sint-Oedenrode liggen de beekkeerdgronden in associatie met leek-/woudeerdgronden (pRn59). Dit wordt verklaard door de aanwezigheid van een “min of meer duidelijk oeverwallen-kommensysteem”.⁸ De oeverwallen zijn lichter (zandiger) en droger (grondwatertrap V) dan de zwaardere (zavelige) kommen (grondwatertrap II en III). De lichtere gronden worden gerekend tot de beekkeerdgronden; de zwaardere tot de leek/woudeerdgronden. Een deel van de beekkeerdgronden oostelijk van de bebouwde kom in deelgebied ‘t Laar heeft een dun kleidek (voorvoegsel ‘k’).

Op de dekzanden bevinden zich uitgestrekte oude bouwlandcomplexen. Deze bodems staan gekarteerd als hoge zwarte enkeerdgronden. Deze gronden zijn eeuwenlang gebruikt voor de landbouw. In de Middeleeuwen en vooral de Nieuwe tijd zijn door intensieve bemesting met potstalmest dat vermengd werd met heide- en grasplaggen, dikke antropogene eedrlagen ontstaan (‘esdekken’) waaronder oudere bewoningssporen goed bewaard kunnen blijven.

In het plangebied staan alleen veengronden gekarteerd in het uiterste westen van deelgebied Rijsingen. Dit wijkt af van wat verwacht mag worden op grond van de geologische kaart waarop in nog twee zones een veenpakket van meer dan één meter dik staat aangeduid (vergelijk fig. 10 met 11). Dit betekent dat de bodemopbouw in deze zones niet goed duidelijk is en met veldonderzoek zou moeten worden bepaald.

Op de geomorfologische kaart kunnen de terreinvormen gerelateerd aan het beekdal van de Dommel en flankerende dekzandgebieden worden herkend (fig. 16). Het beekdal is gekarteerd als beekdalbodem met meanderruggen en geulen (2R7). Langs het beekdal ligt een dekzandvlakte (2M13) waarin op enkele plaatsen een duidelijke dekzandrug (al dan niet met oud bouwlanddek, 3K14) is gekarteerd.

Van het plangebied zijn hoogte-reliëfkaarten gemaakt met behulp van het AHN. Op de overzichtskaart is de structuur van het Dommeldal dat slingerend door het dekzandlandschap loopt goed herkenbaar (fig. 9). Meer in detail zijn weinig landschappelijke en archeologisch relevante structuren aanwezig (fig. 12, 14, 15), zoals oeverwallen en kommen, of meanderruggen, met uitzondering van het meest westelijke plandeel (fig. 13); in dat deel van het plangebied zijn langgerekte gebogen laagten en hoogten herkenbaar, die mogelijk resten van oude meandergeulen en oeverwallen representeren. De dalbodem is op de meeste plaatsen geëgaliseerd, met name bij de sportvelden. Langs de randen van het dal, en op een aantal plaatsen in het dal, overheersen moderne bebouwing en infrastructuur het kaartbeeld.

Bron	Situatie plangebied, omschrijving
Geologie (fig. 10)	Geologische Overzichtskaart 1 : 250 000: ⁹ - Bx2: Laagpakket van Singraven; beekzand en -leem (Bx2) Geologische kaart 1 : 50 000: - beekafzettingen: fijn en matig grof zand, dikker dan 1 m. Si^{b1} (blad west) en B (blad oost)

⁸ {Citation}

⁹ De Mulder 2003

	• veen, eutroof, plaatselijk met leemlagen en dikker dan 1 m (blad West, eenheid Si^v) of met dekzand en op fluvioperiglaciale afzettingen en dunner dan 2 m (blad Oost) • dekzand, fijn zand en lemig fijn zand, dikker dan 2 m (Nu3) of dunner dan 2 m op Brabantse leem (Nu4 met driehoek signatuur).
Bodemkunde (fig. 11)	Bodemkaart 1 : 50 000: • Beekeerdgronden: ◦ lemig fijn zand (pZg23-V); ten westen van de kern (blad West) staat deze eenheid aangegeven in associatie met leek-/woudeerdgronden (pRn59-II en III); ◦ leemarm en zwak lemig fijn zand, met zavel- of kleidek van 15 tot 40 cm dik (kpZg21-V); • Hoge zwarte enkeerdgronden: ◦ lemig fijn zand (zEZ23-VI); plaatselijk met toevoeging 'oude klei beginnend tussen 40 en 120 cm en ten minste 20 cm dik (zEZ23t-VI); ◦ leemarm en zwak lemig fijn zand (zEZ21-VII); • Veengronden, Koopveengronden op zeggeveen, rietzeggeveen of (mesotroof) broekveen (hVc-III); • Bebouwing.
Geomorfologie (fig. 16)	Geomorfologische kaart 1 : 50 000: • Dekzandvlakte (2M13) • Beekdalbodem met meanderruggen en geulen (2R7) • Dekzandrug (+/- oud bouwlanddek, 3K14) Bebouwing (Beb)
AHN (fig. 9, 12, 14 en 15)	Het maaiveld in het Dommel dal ligt tussen ongeveer 10 m NAP in het oosten en 9 m NAP in het westen. De dalbodem ligt één tot enkele meters lager dan de omringende dekzandgebieden. Er zijn geen kleinschalige landschappelijke en archeologisch relevante structuren herkenbaar.

Tabel 1: Aardkundige waarden.

5 Bewoning en historische situatie

De omgeving van Sint-Oedenrode is vanaf het Holoceen (Mesolithicum) nagenoeg continu bewoond. De dekzandruggen aan weerszijden van de Dommel maakten het een aantrekkelijke vestigingslocatie. Het dorp Sint-Oedenrode is ontstaan op een hoge plek ten zuiden van de Dommel. Aan de noordzijde van het Dommeldal ligt Eerschot, nu onderdeel van de bebouwde kom van Sint-Oedenrode.

Het achtervoegsel van Sint-Oedenrode 'rode' is vermoedelijk een verwijzing naar 'rooiing van bos, ontginning'. Het voorvoegsel Oeda zou verwijzen naar de Heilige Oda. Oda was een prinses die om een gedwongen huwelijk te ontlopen van Schotland of Ierland naar Taxandrië kwam en als kluizenares rond 713 in Rode zou zijn gestorven.¹⁰ Een alternatieve verklaring voor 'rode' is dat het de naam van de Denen betreft die in de Vroege Middeleeuwen na plundertochten in dit gebied neerstreken.¹¹

De naam Eerschot is een samenstelling van schoot – hoek hoger land uitspringend in het terrein – en een onduidelijk eerste deel, dat sommigen verbinden met een persoonsnaam Ere als in Eersel.¹²

Vondsten uit de 8^e en 9^e eeuw op een terrein naast de huidige Sint-Martinuskerk in Sint-Oedenrode wijzen erop dat in die tijd al een nederzetting bestond. In de 10^e eeuw wordt op deze locatie een gracht met pallisade aangelegd. Vermoedelijk betreft dit het terrein van de burcht van de heren van Rode.¹³ Tussen 1150 en 1175 worden (afgezien van de kerk) de belangrijkste gebouwen van de burcht ontmanteld en wordt de gracht gedempt. Op dezelfde locatie zijn daarna versterkte huizen van de graven van Gelre (1175 – 1232) en van de hertogen van Brabant (1232 – 1575) gebouwd.

De bewoningskernen groeien tot een belangrijke plaats in de Meierij. Vanaf 1231 is Sint-Oedenrode de hoofdstad van Peelland. Sint-Oedenrode krijgt dan stadsrechten.

Uit de 17^e eeuw is een figuratieve kaart beschikbaar waarop de bebouwingsstructuur schematisch staat ingetekend (fig. 17). Uit de 18^e eeuw is een kaart beschikbaar waarop alleen het centrale deel van het plangebied staat (fig. 18), maar wel in meer detail. Van het gebied bestaan geen pre-kadastrale minuten (ouder dan 19^e eeuw). De kadastrale minuut van begin 19 eeuw is weergegeven in fig. 19. Op basis van deze kaart is een overzicht gemaakt van de gronden die in het beekdal liggen (weilanden en hooilanden) of daarbuiten (bouwlanden en historische kern). Deze kaart is in fig. 20 weergegeven.

De kernen Sint-Oedenrode en Eerschot zijn op deze kaart duidelijke bewoningskernen. Ze worden met elkaar verbonden via de Hambrug. Ter hoogte van de twee kernen bevinden zich een molenwiel en een sluiskolk. Bij het molenwiel bevinden zich aan de doorgaande weg een volmolen en een korenmolen, beiden werkend op waterkracht. Bij de sluiskolk bevindt zich een sluis waarvan het hout bij onderzoek in 2007 (op zijn oudst) is gedateerd in 1325 n. Chr.¹⁴ Resten van de funderingen van de molens zijn gedocumenteerd bij een

¹⁰ Van der Sijs 2010

¹¹ Koopstra en Van Luytelaar 2010, 11

¹² Van der Sijs 2010

¹³ Peters 2010

¹⁴ Peters 2009

begeleiding in 2014.¹⁵ Westelijk van de kern van Sint-Oedenrode staat een korenmolen die werkt op windkracht.

De noord- en zuidoever van de Dommel zijn in deze tijd verbonden met drie bruggen. De 'hoge vonder' ligt ten westen van het dorp. Deze brug sluit aan op het nog bestaande Cathalijnepad door het beekdal. De Hambrug in het midden verbindt de kernen Sint-Oedenrode en Eerschot. In het oosten van het plangebied, bij de kerk van Eerschot ligt een naamloze brug. Deze brug is volgens Leenders mogelijk onderdeel geweest van de middeleeuwse handelsroute tussen 's-Hertogenbosch en Eindhoven.¹⁶ De route raakt volgens deze hypothese in onbruik als in de 18e eeuw de Lindendijk wordt aangelegd en het verkeer vanaf dan over de Hambrug gaat.

Langs de rand van het Dommeldal staan verschillende versterkte woningen. In het plangebied ligt één versterkt huis genaamd Lichtenburg. Deze woningen met een kasteelachtig uiterlijk worden voornamelijk in de 14e eeuw gebouwd.¹⁷ Binnen de omgrachting stonden één of verschillende representatieve gebouwen en eventueel een boerderij of schuren. Daarbuiten, op het bijbehorende landgoed, konden één of meer boerderijen staan die met akkers, wei- en hooilanden verpacht werden. In de 16e en 17e eeuw zijn diverse versterkte woningen geplunderd en vernield. Een aantal van deze slotjes zijn daarna niet meer opgebouwd.

Lichtenburg (of Huis Ter Wey) wordt in 1445 Ten Veedenhusen genoemd. In 1617 wordt deze verbouwd door Jonker Govaert de Jegher. In de 18^e eeuw is het weer vervallen. In 1779 is op de locatie een kostschool gevestigd. In 1804 wordt het verkocht en afgebroken.

Vergelijkbaar met Lichtenburg bevinden zich nog enkele laatmiddeleeuwse terreinen met versterkte huizen in het plangebied. Deze zijn echter niet herkenbaar op de kadastrale minuut. Het betreffen De Kolk (centraal in het plangebied, AMK terrein 5.226), Hertogshuis (oostelijk van de kern van Sint-Oedenrode, AMK terrein 5.225) en De Laar en Pasboogaard (oostelijk in het plangebied, AMK terreinen 5.216 en 5.227). De ligging van deze twee laatstgenoemde AMK terreinen – tegen elkaar aan – is opmerkelijk. Pasboogaard wordt door Peters geplaatst aan de overzijde van de Dommel, naast de kern van Sint-Oedenrode, bij AMK terrein 5225.¹⁸ De aanduiding op de kadastrale minuut 'Pas Boogaard' op die percelen is daarvoor een goede indicatie.

In fig. 21 tot en met 29 staan de Bonnebladen en topografische kaarten van het plangebied uit de 19^e en 20^e eeuw afgebeeld. In de 19^e eeuw verandert weinig in het Dommeldal. Rond 1900 (fig. 22) wordt de meander van De Neul afgesneden door een recht kanaal direct links van het dorp. Een andere kleinere meander in het uiterste westen van het plangebied is op dit kaartbeeld ook afgesneden. In het midden van de 20^e eeuw wordt de meander bij 't Laar afgesneden door het graven van een watergang direct ten zuiden van Eerschot (fig. 26 en 27). Koopstra heeft op basis van de perceelscheidingen van de kadastrale minuut een reconstructie gemaakt van een aantal oudere beekbochten in deelgebied 't Laar.¹⁹ Deze zijn niet met veldgegevens onderbouwd, maar ze illustreren wel dat het goed mogelijk is dat op verschillende plaatsen nog oude verzande meanderarmen in de ondergrond aanwezig kunnen zijn.

¹⁵ Koopstra en Van Luytelaar 2010

¹⁶ Leenders 1998

¹⁷ <https://www.bhic.nl/ontdekken/verhalen/de-rooise-slotjes-of-verdwenen-kastelen>

¹⁸ Peters 2009

¹⁹ Koopstra en Van Luytelaar 2010, 26

De Corridor wordt tussen 1928 en 1953 aangelegd in het verlengde van de Lindedijk (fig. 25). Het sportterrein De Neul wordt tussen 1963 en 1972 aangelegd (fig. 27). In deze tijd wordt ook de RWZI in het Dommeldal aangelegd. Deze bestaat in de huidige vorm sinds 1984 (fig. 28).

In het begin van de 21^e eeuw is in het plangebied Plan Dotterbloem gerealiseerd.²⁰ Dit project was gericht op het ontwikkelen van de natuurwaarden in het gebied. In het kader van dat plan hebben op een aantal plaatsen in het plangebied graafwerkzaamheden plaatsgevonden. Onder andere is daarbij de meander De Neul verbreed en verdiept (zie ook fig. 39) en is de meander bij 't Laar weer verbonden met de Dommel.

20 Vista 2000a

6 Bekende archeologische waarden

Archeologische terreinen in en om het onderzoeksgebied staan weergegeven in fig. 30. Archeologische zaken en vondstlocaties staan afgebeeld in fig. 31. De terreinen, zaken en vondstlocaties staan toegelicht in tabel 2. De belangrijkste bevindingen worden in de lopende tekst samengevat.

In en op de rand van het plangebied liggen een aantal archeologische terreinen.

Op de noordflank van het Dommeldal liggen aan de westzijde van het plangebied (deelgebied Rijsingen) twee AMK terreinen die feitelijk één geheel vormen in een gebied met een oud bouwlanddek. Dit zijn terreinen 2.091 en 2.138. Op 2.091 bevinden zich waarschijnlijk sporen van bewoning uit de IJzertijd. Op terrein 2.138 en in het gebied net daarbuiten zijn diverse oppervlaktevondsten gedaan uit de periode Laat-Paleolithicum - Nieuwe Tijd. AMK terrein 5.232 ligt in deelgebied 't Laar, aan de oostzijde van het plangebied, eveneens in een gebied met oud bouwlanddek. In dit terrein bevinden zich waarschijnlijk sporen van bewoning uit de periode IJzertijd/Late Middeleeuwen. Er zijn ook vondsten uit onder meer de Vroege Middeleeuwen en de Vroege Bronstijd gedaan (vondstlocatie 1.047.332).

Centraal door het plangebied ligt het uitgestrekt AMK terrein 16.802 dat de historische kern van Sint-Oedenrode (inclusief Eerschot) begrenst. In dit terrein worden archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd verwacht.

In archeologische terreinen 5.216, 5.225, 5.226, 5.227 liggen de restanten van verstrekte laatmiddeleeuwse huizen (kasteelterreinen).

In het kader van plan Dotterbloem is op een aantal locaties archeologisch onderzoek verricht in het Dommeldal. Ten noorden van sportpark De Neul is een booronderzoek verricht in het kader van de verbreding van de Neul-meander (zaak 2.156.393.100). Omdat bij het onderzoek geen aanwijzingen zijn gevonden "voor een intacte restgeul met mogelijke afval.dumps of indicatoren die duiden op menselijke activiteiten van voor de Nieuwe tijd" is aanbevolen geen nader onderzoek uit te voeren. Het uitgraven van de dam stroomopwaarts van de Laar-meander is archeologisch begeleid (zaak 2.175.071.100). Daarbij zijn geen archeologische waarden aangetroffen. Bij het uitbaggeren en het opnieuw in profiel brengen van de bedding ter hoogte van de voormalige sluis heeft een noodopgraving plaatsgevonden toen bij het civiele graafwerk archeologische resten van de sluis werden aangetroffen (zaak 2.172.000.100).

In het plangebied zijn geen bekende militaire erfgoedwaarden aanwezig voor zover geregistreerd in IKME of op de kaart linies en stellingen van de Rijksdienst voor cultureel erfgoed.²¹

Archeologische terreinen
2.088 - Sint-Oedenrode - Brugakkers - Terrein van hoge archeologische waarde Terrein met sporen van bewoning uit de IJzertijd - Romeinse tijd en waarschijnlijk ook sporen van bewoning uit de Late Middeleeuwen. Het terrein ligt op een dekzandvlakte met in het zuidelijke deel een dekzandrug al of niet met een landbouwdek. Hoge akker met es. Het esdek loopt naar het westen toe af. Hier worden veel scherven gevonden die bij het ploegen naar boven komen. Het esdek is ter plaatse meer dan 1 meter dik. Ten noorden van het terrein is veel Romeins materiaal gevonden bij een ontgroning. Op een akker, waarvan in het verleden vrijwel geen vondsten afkomstig waren is veel Romeins materiaal verzameld. Daartoe behoren veel dakpannen,

21 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2016; "Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME)"

aardewerk, munten en een bronzen klaverbladkan. De vondsten dateren uit de 1e-2e eeuw. Vermoedelijk is de akker, waarop een esdek van 40-75 cm rustte, gedeeltelijk afgeschoven en dieper dan tevoren geploegd'. Tevens is vroegmiddeleeuws materiaal gevonden. Opmerking: onbekend of de hoeveelheid gevonden laatmiddeleeuwse materiaal het vermoeden van een nederzetting rechtvaardigt.

2.091 - Sint-Oedenrode - Rijsingen - Terrein van hoge archeologische waarde

Terrein met waarschijnlijk sporen van bewoning uit de IJzertijd. Van het terrein zelf zijn geen vondsten bekend. Ten westen van het terrein is handgevormd aardewerk (datering IJzertijd tot en met Vroege Middeleeuwen) gevonden, alsmede wat Laat Middeleeuws materiaal. Nog verder ten westen, op de rand van het aangrenzende monument, is Mesolithisch vuursteenmateriaal gevonden. Het terrein ligt deels op dikke eerdgronden.

2.138 - Sint-Oedenrode - Rijsingen - Terrein van archeologische waarde

Terrein met sporen van bewoning uit diverse periodes. In het gebied en net daarbuiten zijn diverse oppervlaktevondsten gedaan uit de periode Laat-Paleolithicum - Nieuwe Tijd. Er is onder meer Romeins en vroegmiddeleeuws materiaal gevonden. Het monument grenst aan/is een uitbreiding van monument 2.091. Het is onbekend of de hoeveelheid en spreiding van het vuursteen de interpretatie 'nederzetting' rechtvaardigen. Het terrein ligt op een dekzandrug aan de Noordoever van de Dommel. Er is een esdek aanwezig. Hoofdzakelijk in gebruik als akker, deels als grasland. De zuidoosthoek heeft bebouwing. Het terrein is aan de randen van de es verstoord (aangeploegd): enkele scherven aan het oppervlak aangetroffen. In enkele boringen bevond zich 'schoon' zand direct onder de es (geen oud bodemprofiel meer).

5.216 - Sint-Oedenrode - Eerschot; Het Kleine Laar - Terrein van hoge archeologische waarde

Terrein met resten van kasteel Het Kleine Laar. Het kasteel dateert uit de 15e-18e eeuw. Een deel is ingestort in 1698. De neerhof was geheel omgracht, evenals de zware toren en het kasteeltje. Op de voormalige voorhof (neerhof), ten noorden van het kasteeltje, is later een boerderij gebouwd. Volgens een van de voormalige bewoners van deze boerderij waren de fundamenteën en de gracht nog tot na de Tweede Wereldoorlog te herkennen in de vegetatie. Op de historische kaart 1865 of op kadasterkaarten zijn de fundamenteën echter niet aangegeven. Ten noorden van de oude hoeve is in de jaren 1970 een schuur gebouwd. Hierbij kwamen (eiken)houten palen tevoorschijn die waarschijnlijk onderdeel waren van de brug die de toegang vormde tot de voorhof. Er zijn wellicht nog enige funderingsresten aanwezig, hoewel een (groot?) deel waarschijnlijk definitief werd geëgaliseerd tijdens de bouw van een dubbele varkensstal in 1998. De eventuele resten liggen nu geconserveerd onder de betonnen vloer van de noordelijkste varkensstal. Waarschijnlijk in 2000 is door J. van Gool booronderzoek verricht onder leiding van W.J.H. Verwers en H. Jansen. Het doen van boringen werd bemoeilijkt door de bestrating van het perceel, maar op één plek werd de gracht aangeboord. Volgens de eigenaar staat de boerderij boven op het kasteel en werd de gracht waargenomen tijdens de bouw van een stal [de voornoemde dubbele varkensstal?]; daarbij heeft R. Emmery scherven verzameld. Opmerking: Het Kleine Laar en kasteel Pasbogaard zouden volgens de CMA-/Archisgegevens zowat tegen elkaar aan liggen. Op een kaartje in Kastelen in Brabant (1982:27) met de respectievelijke positie van beide kastelen is dat niet het geval. De ligging van een van beide kasteelterreinen op de AMK zou dus fout kunnen zijn.

5.225 - Sint-Oedenrode - Centrum - Terrein van hoge archeologische waarde

Terrein met resten van kasteel "'Hertogshuis/De Borch'" uit de Late Middeleeuwen (11^e/12^e eeuw-15e eeuw). De archeologische datering is 11^e/12^e eeuw; de stichtingsdatum in een schriftelijke bron 1401. Het kasteel was omgracht. Tot 1900 waren de grachten aantoonbaar. Ondergronds bevinden zich mogelijk nog muurresten. Het terrein is in gebruik als begraafplaats.

5.226 - Sint-Oedenrode - Terrein van hoge archeologische waarde

Terrein met resten van kasteel "'De Kolk/De Colc'" uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Het kasteel is gesticht in de 14^e eeuw. In 1680 werd de verbrande hofstede afgebroken. Op het terrein bevinden zich resten van een gebouw uit de 14^e eeuw. In 2000 is booronderzoek uitgevoerd. Daarbij werd geen gracht gevonden. Het huidige pand staat op het fundament van het kasteel. Het terrein is deels bebouwd.

5.227 - Sint-Oedenrode - Eerschot; Kasteel Pasbogaard; Paasbogaard - Terrein van hoge archeologische waarde

Terrein met resten van kasteel Pasboogaard/Paasbogaard. Kasteel Pasboogaard dateert uit de 15^e tot 18^e eeuw. Rond 1400 is het gesticht als stenen huis. In 1797 is het grootste gebouw afgebroken. Mogelijk bevinden zich nog muurresten in de bodem. In 2002 heeft het ADC proefsleuven aangelegd in de uiterste zuidoosthoek van het terrein. In de put was maar zeer weinig ongestoorde grond aanwezig. Het van oorsprong drassige terrein is in de loop der jaren gedempt en opgehoogd met grond van elders. Volgens de huidige bewoner van de boerderij ten noorden van de waarneming is het storten en aanplempen tot zeer recente tijd doorgegaan. Het enige spoor van oudere datum is wellicht een greppel. Het gevonden handgemaakt aardewerk is afkomstig uit een verstoorde context,

waarschijnlijk uit afgeschoven grond vanaf de ten zuiden gelegen dekzandrug waarop een IJzertijd nederzetting is aangetroffen (vindplaats ""De Laar""). Opmerking: Het Kleine Laar en kasteel Pasboogaard zouden volgens de CMA-/Archisgegevens zowat tegen elkaar aan liggen. Op een kaartje in Kastelen in Brabant (1982:27) met de respectievelijke positie van beide kastelen is dat niet het geval. De ligging van een van beide kasteelterreinen op de AMK zou dus fout kunnen zijn. Opmerking: in Lohof 2002 wordt nergens gesproken over kasteel Pasboogaard. In het rapportagedeelte betreffende bureauonderzoek worden alleen gegevens over kasteel Het Kleine Laar vermeld. Het ADC gaat ervan uit dat een deel van de slotgracht van Het Kleine Laar binnen het onderhavige monument heeft gelegen. Dit sluit de mogelijke aanwezigheid van een tweede kasteel vrijwel zeker uit.

5.232 - Sint-Oedenrode - Eerschot - Terrein van hoge archeologische waarde

Terrein met sporen van bewoning uit de periode IJzertijd/Late Middeleeuwen. Er zijn ook vondsten uit onder meer de Vroege Middeleeuwen en de Vroege Bronstijd gedaan. Er is sprake van een esdek op dekzand (siltiger aan de uiterste zuidwestzijde van het terrein), langs de Dommel. Het terrein werd in 2003 verkend in het kader van het project IWAT, een nadere waardering van terreinen van Archeologische Betekenis in de provincie Noord-Brabant. Voor een deel van het terrein ontbrak de betredingstoestemming. De bodem in het oostelijke deel van het gebied (waar oppervlaktevondsten werden gedaan) bleek te zijn verstoord; het overige deel is onverstoord. De verkenning gaf aanleiding tot een opwaardering van het monument tot de huidige status (HAW). De omvang van het monument is op advies verkleind: het oostelijk deel is komen te vervallen. Er word onderzoek door middel van proefsleuven aanbevolen, om te komen tot de gewenste nadere waardering.

16.802 - Sint-Oedenrode - Sint-Oedenrode - Terrein van hoge archeologische waarde

Oude stadskern van Sint-Oedenrode. Stadsrecht verkregen in 1232. Op de AMK-Noord Brabant zijn historische stads- en dorpskernen en clusters oude bebouwing als gebieden van hoge archeologische waarde aangegeven. Dit is op grond van het belang van deze locaties, waar de wortels van de huidige dorpen of steden kunnen liggen. De selectie en begrenzing van deze kernen is gebaseerd op 16e-eeuwse (Van Deventer) en vroeg 20e-eeuwse kaarten (Bonnebladen). Binnen deze contouren kunnen in de bodem resten van Vroegmoderne en waarschijnlijk ook van Laat Middeleeuwse (vanaf circa 1300 AD) bewoning aangetroffen worden. Ook sporen van oudere bewoning kunnen aanwezig zijn. Bedacht dient echter te worden dat de bewoning in de Vroege- en Volle Middeleeuwen (tot circa 1300 AD) een meer dynamisch karakter gehad kan hebben en dat de plaats en grens ervan niet per se hoeft samen te vallen met die van de latere bewoning.

Zaken (incl. evt. bijbehorende vondsten)

2.051.343.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Odendaal, boring

Het plangebied Odendaal ligt tussen het opgehoogde centrum van Sint-Oedenrode en de lager gelegen Dommel (fig. 32). Dit reliëf uit zich in de maaiveldhoogte van de boorpunten. Uit de bodemopbouw blijkt ook een differentiatie in afzettingen tussen het lage, westelijk deel van het plangebied en het hogere, oostelijke deel. In het westelijk deel is duidelijk de invloed van de Dommel waarneembaar. Dit uit zich in het voorkomen van zandige en uiterst siltige kleien. Deze afzettingen zijn te interpreteren als oeverafzettingen van de Dommel. Richting de oude kern van Sint-Oedenrode neemt de maaiveldhoogte toe en zijn er in de ondergrond geen oeverafzettingen meer aanwezig. Het bodemprofiel bestaat hier in zijn geheel uit dekzand met een mediaan van 150-210 µm. De bodemclassificatie in het plangebied Odendaal is niet in alle gevallen aan te geven. Dit is het gevolg van de aanwezigheid van puin in enkele boringen, zodat deze boringen op geringe diepte gestaakt moesten worden. Deze boringen concentreren zich in het noordoostelijke deel van het plangebied, op korte afstand van de oude dorpskern. Op plaatsen waar het puin voor een gewone Edelmanboor ondoordringbaar was, is getracht om met een puinboor verder te boren. In de meeste gevallen was ook dit onmogelijk; mogelijk bevinden zich hier muurresten in de ondergrond. Door de aanwezigheid van deze puinlagen of muurresten is de bodemopbouw ter plekke volledig verstoord. De boringen met een onverstoord bodemprofiel lijken op het eerste gezicht een homogeen beeld te vertonen. Een donker humeus dek van wisselende dikte rust op het uitgangsmateriaal. De dikte van het cultuurdek is minimaal 60 cm en maximaal 160 cm dik. Volgens de Stiboka-bodemclassificatie dienen al deze bodems bij de enkelegronden te worden ingedeeld. Dit betekent dus dat dit akkergronden zijn die vanaf de Middeleeuwen systematisch door de mens zijn opgehoogd. De gedeeltelijke ligging van plangebied Odendaal in de van oudsher lage, natte Dommelvlei doet echter vermoeden dat het hier niet in alle gevallen om 'echte' enkelegronden gaat. Waarschijnlijk zijn de bodems dichtbij de Dommel te interpreteren als beekgronden, die hun relatief dik cultuurdek verkregen hebben door ophoging van de drassige gronden. Bij de boringen in het hoger gelegen deel van het plangebied valt de afwezigheid op van de restanten van een oudere bodemlaag onder het esdek. Indien er oorspronkelijk een oude bodemlaag onder het esdek aanwezig is geweest, is deze door homogenisatie inmiddels verdwenen. Enkele boringen kunnen als 'deels verstoord' worden geïnterpreteerd. Dit houdt in dat een groot deel van het

cultuurdek is verdwenen en is vervangen door schoon dekzand, maar dat de overgang tussen cultuurdek en uitgangsmateriaal nog wel intact is.²²

Uit de landschappelijke informatie en het booronderzoek blijkt dat het plangebied Odendaal gelegen is op de overgang van de oude kern van Sint-Oedenrode en het Dommeldal. Uit archeologisch oogpunt is vooral het hoger gelegen, oostelijke deel interessant. In dit deel zijn tijdens het booronderzoek vermoedelijke muurresten aangetroffen, de datering en archeologische context hiervan is echter moeilijk te geven. Waarschijnlijk kan een deel van deze muurresten in verband worden gebracht met het voormalig Odagesticht, dat in het noordoosten van het plangebied gelegen heeft en in de jaren '70 van de 20e eeuw is gesloopt.

Gezien het feit dat bij een eerdere opgraving op 50 meter van het plangebied middeleeuwse sporen zijn aangetroffen in combinatie met de resultaten van dit onderzoek wordt geadviseerd om in het oostelijk deel van plangebied Odendaal de bouwwerkzaamheden archeologisch te begeleiden.

2.074.178.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Borchmolendijk, proefputten/proefsleuven

Onderzoek in het kader van herontwikkeling (nieuwbouw) van een deel van de bebouwing aan de Borchmolendijk (huisnummers 38 tot en met 48) en van het gebied aan de zuidkant ervan (fig. 33).²³

Bij deze zaak is vondstlocatie 1.078.998 geregistreerd. In het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied is het oudste vondstmateriaal aangetroffen; Pingsdorf aardewerk met een datering tussen 950 en 1225. De waterloop met beschoeiing waar het aardewerk bij gevonden is, kan dan ook te maken hebben met de infrastructuur rond het burchterrein van de Heren van Rode aan de Heuvel. Het is mogelijk dat de waterloop een zeer vroege versie van de Molenstroom is; de watertoevoer voor de Borchmolen. De jongere waterlopen die in dit deel van het onderzoeksgebied zijn waargenomen zijn waarschijnlijk natuurlijke geulen van de Dommel. Er zijn meerdere greppels aangetroffen die in de 13^e eeuw gedempt zijn. Een west-oost lopende greppel heeft mogelijk gediend ter afwatering van de kern van Sint-Oedenrode, iets ten westen van het onderzoeksterrein. Het is eveneens mogelijk dat het gaat om een perceelscheiding. Hoewel weinig grondsporen zijn aangetroffen die op bebouwing wijzen, wijst het materiaal in de greppel er wel op dat in de nabije omgeving sprake van bewoning en ambachtelijke activiteiten was.

Uit de periode volgend op de demping van de greppels zijn wel bewoningssporen aangetroffen. Het gaat om (paal)sporen, ophogingen en met name de restanten van een leemvloer. De leemvloer dateert uit de 14^e eeuw en het is niet uit te sluiten dat het hier om het gebouw gaat dat in een akte uit 1320 wordt genoemd. Het lijkt er op dat de bebouwing en het gebruik van dit deel van het onderzoeksterrein in deze periode een deels stedelijk en deels landelijk karakter heeft gehad. Het vondstmateriaal wijst meer op een stedelijk karakter. Hieronder bevindt zich dakleij, bouwkeramiek en aardewerk dat vaker in stedelijke context wordt aangetroffen. Op het landelijke, of agrarische karakter wijst een weliswaar wat moeilijk te interpreteren ronde structuur ten oosten van de leemvloer met een mogelijke functie als omheining voor vee. Wat betreft de archeologie is het moeilijk iets over het gebruik van het terrein na omstreeks 1500 te zeggen.

2.078.763.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Hoeve Kruseik (locatie De Kleine Laar), opgraving

Onderzoek uit periode 26 november 2001 tot 16 maart 2002 op vier terreinen in het tracé van de toekomstige A50 ten oosten van St.-Oedenrode. Het betrof percelen grasland achter de Hoeve Kruseik aan de Veghelseweg, en percelen akkerland ten oosten van hoeve De Kleine Laar, ten noorden van De Laar en tussen De Laar en Nijnsel. Het vlak dat in plangebied Droge Voeten ligt betreft terrein De Kleine Laar (fig. 34). Dit is voormalig kasteelruïne ten zuiden van de Dommel. Het onderzoek bij De Kleine Laar betrof een proefsleuf om te zien of delen van het slotterrein, voor- en hoofdburcht, zich tot in het tracé uitstrekten. Dit bleek niet het geval. De drassige omgeving van het kasteeltje is in de loop der jaren opgevuld met puin. Hier heeft geen vervolgonderzoek plaatsgevonden. De kasteelfundamenten, die tot voor enige jaren nog herkenbaar waren aan het oppervlak, liggen nu onder een recent gebouwde schuur. De resten van de voorburch liggen onder de huidige boerderij. In zuidelijke richting sluit het kasteelterrein aan bij akkerpercelen die met het toponiem De Laar zijn aangeduid.²⁴

2.081.695.100: Meierijstad, Rijksweg A50 Eindhoven-Oss ter hoogte van Nijnsel, boring

Onderzoek uit 1997 ten behoeve van de aanleg van de A50 (fig. 35).²⁵ Bij dit onderzoek zijn verschillende vindplaatsen gekarteerd, waaronder vindplaats 11 (locatie De Kleine Laar). Deze vindplaats is nader onderzocht met proefsleuven (zaak 2.078.763, 100). Het betreft het terrein waar het laatmiddeleeuwse kasteel 'Het kleine Laar' of 'Pasbogaard' heeft gestaan. Het terrein is opgenomen in het CMA onder de code 51E-21. Zeer recent zijn op dit terrein bij de aanleg van een varkensschuur funderingsresten aangetroffen. Het is vrijwel zeker dat het kasteelterrein omgeven

22 Koop 2002

23 Cleijne 2008

24 Lohof 2002

25 Oude Rengerink 1997

was door een gracht. Mogelijk is de gracht nog in de bodem aanwezig. Het terrein is relatief laaggelegen en wordt afgedekt door zavelige sedimenten, afgezet op dekzand waarin zich een bekeerdgrond heeft ontwikkeld.

2.085.559.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Borchmolendijk 31, boring

Booronderzoek op terrein van Kasteel De Kolk/De Colc (fig. 36), tevens AMK terrein 5.226.

Uitvoerder: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Rapport niet beschikbaar.

2.137.788.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Borchmolendijk, opgraving

Definitieve opgraving (locatie van put 5). Onderzoek in het kader van herontwikkeling (nieuwbouw) van een deel van de bebouwing aan de Borchmolendijk (huisnrs. 38 t/m 48) en van het gebied aan de zuidkant ervan.²⁶ De definitieve opgraving is een vervolg op het proefsleuvenonderzoek met zaak 2.074.178.100. Zie voor zaakbeschrijving aldaar. Bij deze zaak is vondstlocatie 1.083.547 geregistreerd.

2.156.393.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Dotterbloem, boring

Onderzoek in het kader van natuurontwikkeling in het beekdal van de Dommel (fig. 38). Het te ontwikkelen terrein is circa 14 ha groot, waarvan 0,88 ha. aaneensluitend en 350 m lineair zal worden ontgraven. Er zijn 38 boringen (diameter 7 cm) uitgevoerd. De bodem is kalkloos en vrijwel overal ijzerhoudend tot zeer ijzerrijk. Het sediment bestaat uit slecht tot matig gesorteerd zeer tot matig fijn zand. Op een aantal plaatsen is sterk tot uiterst siltige klei in de ondergrond aanwezig. De bodem is in het gehele plangebied vergraven of afgetopt. Mogelijk is dit gebeurd in het kader van de aanleg van de sportvelden en houtwal of door een ruilverkaveling. Het is niet uit te sluiten dat in het gebied plaggen zijn gestoken die elders zijn opgebracht ten behoeve van bemesting van de talrijke essen in de omgeving. In vrijwel alle boringen ontbreekt een minerale eerdlaag en een in- en uitspoelingshorizont. De aangetroffen A-horizont is humusarm bestaat vaak uit niet meer dan een graszode, of zoals in de houtwal uit een laag waarin wat bioturbatie voorkomt. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor een intacte restgeul met mogelijke afval.dumps of indicatoren die duiden op menselijke activiteiten van voor de Nieuwe tijd.²⁷

Bij controle van het opgeboorde bodemmateriaal zijn geen archeologische resten of indicatoren aangetroffen en derhalve kan, mede gezien de grote mate van vergraving van de oorspronkelijke bodem tot in de C-horizont, de archeologische verwachting voor het plangebied worden bijgesteld naar een lage verwachting voor alle perioden. In het gebied direct aangrenzend aan de buitenbochtzijde kunnen echter wel archeologische resten worden verwacht uit de perioden Vroege Bronstijd tot Middeleeuwen (op basis van het bureauonderzoek). Dit deel valt buiten het plangebied, maar dient in acht genomen te worden bij eventuele planwijzigingen.

2.159.771.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Dommel, Dotterbloem, bureauonderzoek

De onderzoekslocatie is gelegen langs de oever van de Dommel, net buiten het centrum van Sint-Oedenrode aan een oude meanderende arm, ook wel de Laar genoemd (fig. 40). Naar aanleiding van de geraadpleegde historische en archeologische gegevens, kan worden gesteld dat op het terrein langs de Dommel te Sint-Oedenrode de trefkans op archeologische vondsten en sporen klein is. Echter hebben waarnemingen en vondsten uit de onmiddellijke omgeving prehistorische aanwezigheid aangetoond. De eventuele sporen op de onderzoekslocatie zullen hoogstwaarschijnlijk niet heel diep in de ondergrond zitten, daar het terrein in de loop de tijden enkel als grasland werd gebruikt. Deze sporen en vondsten vertalen zich dan in bewonings- of ophogingslagen, funderingen van gebouwen, vondsten van huishoudelijke en ambachtelijke aard: aardewerkfragmenten, metaal, glas, houten en lederen voorwerpen die gezien de natte omstandigheden waarschijnlijk goed bewaard zijn gebleven, etc. Tot slot bestaat de kans op relatief zeldzame archeologische resten die echter typisch tot het beekdalenlandschap te behoren. Te denken valt aan doorwaadbare plaatsen ('voorden'), brugresten, watermolens, kortstondig bewoonde kampementen uit de Vroege Bronstijd, eendenkooien, visvallen, vaartuigen, vuilstort van de naburige prehistorische en historische nederzetting. Het advies luidt, in navolging van het huidige beleid, dat de archeologische resten waar mogelijk door planaanpassing in situ behouden dienen te worden. Waar planaanpassing echter niet mogelijk is, zal de vindplaats ex situ behouden dienen te worden, d.m.v. een inventariserend veldonderzoek, bij voorkeur in de vorm van een proefsleuf. Dit om de mogelijke archeologische waardevolle resten in kaart te brengen en te waarderen.²⁸

2.166.461.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Boskantseweg 22, bureauonderzoek

Bureauonderzoek in het kader van herinrichting van een perceel (sloop en nieuwbouw) aan de Boskantseweg (fig. 41). In het plangebied zijn geen bekende waarden aanwezig en worden ook geen archeologische waarden verwacht. In het noordelijke deel van het plangebied komt een associatie voor van bekeerdgronden en leek/woudeerdgronden. Het bodemtype is afhankelijk van het voorkomen van een oeverwal of rivierkom waarbij bekeerdgronden op de hogere delen liggen.

²⁶ Cleijne 2008

²⁷ Bergman en Schorn 2007

²⁸ Vanoverbeke 2007

In het zuidelijke deel van het plangebied is een plaggendek opgebracht waardoor een hoge zwarte enkeerdgrond is ontstaan. Het grootste deel van de zuidelijke deel is bebouwd met een garage en benzine-service station waardoor de bodem verstoord zal zijn. Tussen de garage en benzine-service station loopt een oud riool en ten oosten van dit benzinestation loopt een rioolpersleiding in noord-zuid richting door het plangebied. Het plangebied valt binnen het stroomdal van de Dommel en is tot 1955 vermoedelijk onbebouwd geweest. Een perceel van circa 1500 m² ten oosten van de Boskantseweg 22 is nog steeds onbebouwd. Ten westen van de Boskantseweg 22 is een voormalige meanderarm van de Dommel gedempt met afval. De Boskantseweg is in 1832 genoemd als Slijkweg. Deze weg liep op de grens tussen een laag gebied, dat bij hoog water overstroomde, en een hoger gelegen gebied. Op basis van het bureauonderzoek kan worden geconcludeerd dat het gebied een lage specifieke verwachting heeft op het aantreffen van archeologische vondsten en/of bewoningssporen uit alle perioden.²⁹

2.172.000.100: Meerijstad, Sint-Oedenrode, Dommel, Corridor, opgraving

Noodonderzoek bij de straat Corridor, bij de Dommel, fig. 42. De aanleiding van het noodonderzoek was de vondst van archeologische resten in de rivier de Dommel tijdens het uitbaggeren en het opnieuw in profiel brengen van de bedding. Deze werkzaamheden maakten onderdeel uit van 'Plan Dotterbloem'. In totaal werden bij de baggerwerkzaamheden drie vindplaatsen blootgelegd; vindplaats 1 (sluis), vindplaats 2 (brug) en vindplaats 3 (slotje Pas Bogaard). Van deze vindplaatsen waren de resten van een houten en aarden sluisconstructie (vindplaats 1) het meest omvangrijk. Deze sluis was uit historische bronnen bekend en maakte onderdeel uit van het waterstelsel van de watermolen De Borchmolen. Keramiekvondsten en historische bronnen sluiten niet uit dat de oudste aanleg in de 12e eeuw of zelfs eerder gedateerd moet worden. Het oudste door middel van dendrochronologie gedateerde onderdeel stamt uit 1325 n. Chr. De sluis die tot in het begin van de 20e eeuw heeft bestaan is in de loop der tijd vele malen hersteld en aangepast.³⁰

Bij deze zaak zijn de volgende vondstlocaties geregistreerd binnen het onderzoeksgebied:

++ Vondstlocatie: 1.126.702

Restanten van de historisch bekende 'sluis' die tot in het begin van de 20e eeuw op deze locatie lag. Dit waterwerk, feitelijk een stuw, diende om de waterstand in de Dommel te reguleren ten behoeve van de stroomafwaarts gelegen watermolen 'De Borchmolen.' Bij het onderzoek is circa 80% van de plattegrond blootgelegd. De overige 20% viel buiten het nieuw aan te leggen profiel van de rivierbedding en bevindt zich momenteel nog in situ. De resten omvatten twee aangeplempte aardlichamen en een constructie van houten palen en planken. Het oudste hout is in de 14e eeuw gekapt.

++ Vondstlocatie: 1.126.718

Toelichting: Waar momenteel de Corridor ligt bevond zich in ieder geval vanaf de 18e eeuw een zandpad dan wel verharde straat die naar het slotje Pas Boogaard leidde dat aan de overkant van de rivier de Dommel lag. Op de plattegrond van Van de Weijer uit 1782 is hier een brug aangegeven. Dezelfde brug wordt in een akte uit 1797 genoemd: de brugge gelegen over de riviere de Dommel bij den huijse van Pas Bogaert. De laatste houten brug werd in de jaren 50 van de 20e eeuw afgebroken en vervangen door een aarden dam. Als onderdeel van Plan Dotterbloem is de aarden dam weer verwijderd en is een nieuwe brug aangelegd. Er is een reeks houten palen aangetroffen die onderdeel uitmaakten van een brug over de rivier de Dommel. Ze bevonden zich verspreid in de oever en de bedding van de rivier. Twee zeer zware vierkante palen zijn uitgetrokken. Alle waargenomen naalddhouten palen behoren waarschijnlijk tot de houten brug die in de jaren 50 van de 20e eeuw werd afgebroken. Binnen het kader van het onderzoek was het niet mogelijk om de omvang en het type brug te bepalen. Resten van een mogelijke oudere brug konden niet worden waargenomen. Dendrochronologisch onderzoek van twee uitgetrokken pijlers heeft geen datering opgeleverd. - Pas Bogaard was één van de 18 omgrachte adellijke woningen of 'slotjes' die vanaf de late Middeleeuwen in Sint-Oedenrode gelegen waren. De oudste vermelding dateert uit 1402. Op de plattegrond van J. F. de Weijer uit 1782 is de woning weergegeven binnen een gracht waarvan één zijde gevormd werd door de Dommel. Kort na 1797 werden de gebouwen binnen de omgrachting afgebroken.²¹ Momenteel is van deze woning niets meer te zien. Een deel van het vroegere kasteleiland bevindt zich onder de huidige Corridor.

2.175.071.100: Meerijstad, Sint-Oedenrode, Plan Dotterbloem, begeleiding

De onderzoekslocatie is gelegen langs de oever van de Dommel, net buiten het centrum van Sint-Oedenrode aan een oude meanderende arm, ook wel de Laar genoemd (fig. 40). Dit is het vervolg op het bureauonderzoek. Er werden geen archeologische resten aangetroffen. Bij het doorgraven van de subrecente dam werd duidelijk dat de grond uit één opgebracht pakket bestond. Het afgraven van het talud bracht eveneens geen archeologische vondsten of sporen. Ondanks de prehistorische waarnemingen op het terrein naast de onderzoekslocatie werden hiervan geen sporen teruggevonden.³¹

²⁹ Bergman 2007

³⁰ Peters 2009

2.282.307.100: Meerijstad, Sint-Oedenrode, Borchmolendijk, begeleiding

In het voorjaar en de zomer van 2010 is archeologisch onderzoek verricht aan de Borchmolendijk te Sint-Oedenrode in het kader van de aanleg van riolering (fig. 43).

Bij deze zaak is vondstlocatie 1.095.630 geregistreerd.

Ter hoogte van Borchmolendijk 4 is een nederzettingsterrein uit de IJzertijd aangesneden (zowel resten van feitelijke bewoning als erf-gerelateerde sporen). Daarnaast zijn resten uit de Middeleeuwen aangetroffen. De vroegste resten dateren uit de Vroege - Middeleeuwen en zijn enkel in verband te brengen met extensief grondgebruik ter plaatse. Uit de Late Middeleeuwen zijn kuilen aangetroffen die verband houden met zuidelijke gelegen erven. De erven vormen deel van de stedelijke ontwikkeling die Sint-Oedenrode doormaakt in de 13e en 14e eeuw. Uit dezelfde periode stammen ook resten die in verband kunnen worden gebracht met de toenmalige infrastructuur.

Naast straatniveaus of weggerelateerde grondverbeteringen, zijn karresporen aangetroffen. Een toenmalig gedempt stroomgebied van de Dommel geeft blijk van een drastische infrastructurele aanpassing die ergens rond de 13e eeuw gesitueerd kan worden. De aanpassing kan in relatie worden gebracht met de plaatsing van een watermolen. De aanleg van deze molen ging destijds gepaard met de aanleg van kanaaltjes en een als weg te gebruiken dijklichaam, op negentiende eeuwse kaarten geduid als De Dijk. Van huizen die aan deze weg hebben gelegen zijn twee erfgrachten aangetroffen. Het aanwezige vondstmateriaal doet vermoeden dat het westelijk gelegen huis waarschijnlijk al vanaf de 13e of 14e eeuw in gebruik werd genomen. Het oostelijk gelegen woonhuis stamt waarschijnlijk uit de 14e eeuw. De Nieuwe Tijd en Moderne Tijd vormen de periodes waar de overige sporen en vondsten uit dateren. Deze resten bestaan uit restanten van een watermolen, beschoeiing van het ter plaatse gegraven kanaal en een brughoofd van de toenmalige brug. De molenrestanten bestaan enerzijds uit funderingspalen die ooit deel hebben uitgemaakt van de korenmolen die zich aan de westoever bevond en die in de vorige eeuw al was ingestort door onderspoeling. Een fundering van de olie- of volmolen aan de overzijde getuigd eveneens van onderspoeling aangezien de fundering in twee stukken is gebroken. Op basis van de gebruikte baksteen, in relatie tot historisch bronnen, kan dit fundament geassocieerd worden met de herbouw van de molen die rond 1793 heeft plaatsgevonden.³²

2.298.710.100: Meerijstad, Sint-Oedenrode, Corridor 9, boring

Onderzoek in het kader van bouwwerkzaamheden aan de Corridor (fig. 44). Voorafgaand aan het booronderzoek werden in het plangebied archeologische resten verwacht van zowel jager-verzamelaars (Laat Paleolithicum en Mesolithicum) als landbouwers (Neolithicum t/m Nieuwste tijd). Het veldwerk had alleen betrekking op dat deel van het perceel waarvoor een bouwvergunning werd aangevraagd. Tijdens het veldwerk bleek dat de bodem in dit gebied grotendeels verstoord is. De top van de C-horizont is vermengd met de bovengrond. Als gevolg hiervan is ook de archeologische laag (basis esdek) aangetast. Verwacht werd dat eventueel aanwezige archeologische resten dan ook reeds deels verstoord of vernietigd zijn. Alleen diep ingegraven sporen kunnen bewaard zijn gebleven. Gezien de nabijge ligging van bovengenoemde monumentterreinen moet met name rekening worden gehouden met nederzettingen uit de IJzertijd-Romeinse tijd en de Vroege-Late Middeleeuwen.³³

2.319.324.100: Meerijstad, Sint-Oedenrode, Corridor 9, begeleiding

Een archeologische begeleiding protocol opgraving uitgevoerd in verband met bouwwerkzaamheden aan de zuidoostrand van Sint-Oedenrode (fig. 44). Het onderzoek heeft alleen plaatsgevonden in het westelijke deel van het perceel, waarvoor de bouwvergunning aangevraagd werd. Het plangebied ligt op de overgang van het beekdal van de Dommel naar een hogere dekzand vlakte. In het plangebied liggen volgens de bodemkaart hoge bruine enkeerdgronden, die de beekafzettingen afdekken. Direct ten oosten van het plangebied ligt een terrein van hoge archeologische waarde. Op deze locatie zijn sporen van bewoning (veelal aardewerk) uit de periode IJzertijd t/m Late Middel-eeuwen aangetroffen. Bovendien zijn er ook vondsten uit het Neolithicum/Vroege Bronstijd (o.a. een neolithische vuurstenen spits) gedaan. Gezien de nabijheid van het archeologisch monument direct ten oosten van het plangebied werd verwacht dat ook in het plangebied resten uit deze periode aanwezig konden zijn. Het reeds uitgevoerde booronderzoek in het westelijke deel van het plangebied, waar de toekomstige verstoringen gaan plaatsvinden, heeft echter aangetoond dat de bodem in het plangebied verstoord is tot in de C-horizont. De verstoring is echter van dien aard dat diepere grondsporen wel nog bewaard gebleven kunnen zijn. Tijdens de archeologische begeleiding is de bodemopbouw die verwacht werd op basis van het vooronderzoek bevestigd. De ondergrond bestond uit beekafzettingen waarvan de top vermengd was met het geroerde pakket dat de beekafzettingen afdekte. Van een intact esdek, zoals aangegeven op de bodemkaart, was geen sprake meer. De aangetroffen sporen zijn alle recent en waarschijnlijk veroorzaakt door de bouw en sloop van een woonhuis, met de daarbij horende kabels en leidingen.

31 Vanoverbeke 2007

32 Koopstra en Van Luytelaar 2010

33 Peeters 2010

Afgezien van wat munten uit de 18e en 19e eeuw, een gesp uit de 19e eeuw en één randscherf roodbakkend, geglazuurd aardewerk uit de Nieuwe tijd, zijn geen vondsten aangetroffen. Het onderzoek heeft echter alleen plaatsgevonden in het westelijke deel van het terrein. In het oostelijke deel, dichterbij het terrein van hoge archeologische waarde, heeft nog geen onderzoek plaatsgevonden. Gezien de nabijheid van het terrein van hoge archeologische waarde dient bij toekomstige werkzaamheden in het oostelijke deel van het plangebied alsnog archeologisch onderzoek plaats te vinden.³⁴

Bij deze zaak is vondstlocatie 1.094.607 geregistreerd. Toelichting: In het plangebied was de bodemopbouw sterk verstoord tot in de C-horizont. Afgezien van recente verstoringen van de bouw en sloop van het voormalige woonhuis met bijbehorende kabels en leidingen, zijn er geen sporen aangetroffen. Er is 1 stuks, keramiek, roodbakkend geglazuurd aardewerk gevonden op de stort.

2.341.145.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Oostelijke Randweg, bureauonderzoek

Onderzoek in het kader van sloop en nieuwbouw aan de Oostelijke Randweg (fig. 45). Op basis van de resultaten van het onderzoek gold voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen van jager-verzamelaars. Eventuele vindplaatsen zullen als gevolg van het langdurig landbouwkundig gebruik en de bouwwerkzaamheden in het plangebied echter volledig verstoord zijn. Daarnaast geldt een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen van landbouwers uit de periode Late Prehistorie t/m Late Middeleeuwen. Vanaf de Late Middeleeuwen worden resten van het kasteel het Kleine Laar verwacht. Resten van de burcht zijn naar verwachting geconserveerd onder de betonnen vloer van de noordelijkste van de twee lange stallen. Resten van een voorburcht bevinden zich naar verwachting onder de huidige hoeve en strekken zich uit tot de schuur uit 1973 ten noorden van de boerderij. Onder die schuur worden resten van een gracht en een brug verwacht.³⁵

2.404.293.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Oostelijke randweg, Woningbouw oostelijke randweg 2, boring

Het voornemen bestaat om in plangebied Oostelijke Randweg 2 te Sint Oedenrode de huidige woonboerderij te slopen en deze een kwartslag gedraaid te herbouwen (fig. 45). Uit het reeds uitgevoerde bureauonderzoek bleek dat sprake is van de aanwezigheid van kasteelresten in de ondergrond. Om te onderzoeken of op de desbetreffende locatie daadwerkelijk kasteelresten voorkomen en, zo ja, op welke diepte, is een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Uit het booronderzoek blijkt dat ter plaatse van de geplande nieuwbouw een gracht in de ondergrond voorkomt die is ingegraven in een archeologisch loopniveau op circa 10,25 m +NAP. Het niveau wordt afgedekt door een 70 tot 100 cm dik ophogingspakket. Op basis van alle verzamelde gegevens wordt verondersteld dat de gracht het gehele huidige erf omsluit. De gracht strekt zich in ieder geval uit onder de volledige plattegrond van de geplande nieuwbouw. Funderingsresten van het kasteel worden meer richting het westen, op het binnenterrein, verwacht. Wel worden in het noordelijke deel van de nieuwbouw funderingsresten van de voorgaande boerderij verwacht. Zolang graafwerkzaamheden niet dieper reiken dan 70 cm -Mv vindt er geen verstoring plaats van aan het kasteelterrein gerelateerde resten.³⁶

2.370.524.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Kleine Laar, boring

Het voornemen bestaat om in plangebied Oostelijke Randweg 2 te Sint-Oedenrode twee nieuwe stallen te bouwen (fig. 46). De hieraan gekoppelde bodemingrepen zijn mogelijk bedreigend voor het archeologisch monument (resten van een kasteel) waarin het plangebied ligt. Daarom is in overeenstemming met de bevoegde overheid een booronderzoek verricht om inzicht te krijgen in de diepte van het archeologisch niveau en de locatie van de gracht rondom het complex.

Het plangebied valt uiteen in twee delen: een westelijke stal en een zuidelijke stal. De gracht strekt zich in ieder geval uit onder de volledige plattegrond van de geplande nieuwbouw. Funderingsresten van het kasteel worden meer richting het westen, op het binnenterrein, verwacht. Wel worden in het noordelijke deel van de nieuwbouw funderingsresten van de voorgaande boerderij verwacht.

Zolang graafwerkzaamheden niet dieper reiken dan 70 cm -Mv vindt er geen verstoring plaats van aan het kasteelterrein gerelateerde resten.³⁷

2.383.614.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Molensloot, bureauonderzoek

Onderzoek in het kader van de aanleg van een afwateringssloot het Molenwiel te Sint-Oedenrode (fig. 47). Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied ligt in een beekdal in de directe omgeving van een oude nederzettingkern, waar vanaf het mesolithicum tot en met het heden vrijwel continue sprake is geweest van bewoning. Het plangebied maakt deel uit van een soort eiland, genaamd 'de Ham' dat werd omgeven door twee geulen van de Dommel. Onderzoek heeft uitgewezen dat het zuidelijke deel van dit eiland, ter hoogte van de Borchmolendijk, wordt gevormd door een

34 Hensen 2012

35 Ellenkamp 2012

36 Ellenkamp 2013

37 Ruijters 2013

dekzandkopje. Gezien de ligging direct stroomopwaarts van de samenkomst van de twee geulen, is het waarschijnlijk dat ter hoogte van het plangebied de oude, pleistocene dekzandhoogte is weg geërodeerd en er alleen beekdalafzettingen voorkomen.³⁸

Deze delen van het plangebied maakten deel uit van een molenwiel en diens afwateringsloot, de 'Merimond'. Dit systeem, dat dateert uit de late middeleeuwen, is in het midden van de twintigste eeuw deels dichtgeslibd en vervolgens met de aanleg van een woonwijk aan het einde van de jaren vijftig grotendeels gedempt. Alleen het Molenwiel is direct ten westen van het plangebied nog herkenbaar als een open waterlichaam. In het plangebied kunnen derhalve nog resten van het oude molensysteem, zoals beschoeiingen, steigers en dergelijke aanwezig zijn. Derhalve wordt aan het plangebied een hoge verwachting toegekend voor aan natte context gerelateerde archeologische waarden uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd.

4.006.408.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Boekweit te Sint-Oedenrode, boring

Op basis van de gegevens op de geomorfologische kaart en het Actueel Hoogtebestand Nederland ligt het plangebied op een hoger gelegen dekzandrug(dekzandkop). In het zuidoosten grenst het plangebied aan het beekdal van de Dommel. Deze staat aangegeven als een beekdalbodem met meanderruggen en geulen.

Het plangebied ligt aan de straat Boekweit, direct ten zuiden van de nieuwbouwwijk aan de straat Bolle Akkers (Cathaliene). Tijdens de in 1988-1989 uitgevoerde opgraving werden naast resten uit de ijzertijd ook een boerenhof uit de volle middeleeuwen aangetroffen. Deze bestond uit een boerderij met drie grote schuren, een spieker, twee hooibergen en meerdere greppels uit de periode 11e-12e eeuw en uit de 13e-15e eeuw (waarnemingsnummer 37.346 en figuur 4). Het is niet uit te sluiten dat het huidige plangebied gedeeltelijk binnen het zuidelijke deel van dit opgravingsterrein ligt.

Op basis van het uitgevoerde veldonderzoek kan worden gesteld dat enkeerdgronden met esdek aanwezig zijn. Dit esdek is soms afgetopt. Onder het esdek is geen podzolbodem, hetgeen erop wijst dat deze waarschijnlijk vergraven of verploegd is bij het ontstaan van het esdek en hierin is opgenomen. Aanbevolen wordt een vervolgonderzoek uit te voeren (proefsleuven).³⁹

4.017.157.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Boekweit (Bolle Akkers), proefputten/proefsleuven

Op basis van het door Transect uitgevoerde proefsleuvenonderzoek is gebleken dat het plangebied Boekweit (fig. 48) grotendeels verstoord is. Onder het opgebrachte zandpakket bevindt zich plaatselijk een plaggendeek. Op locaties waar geen plaggendeek aanwezig is, zijn geroerde bodemlagen waargenomen. Direct daaronder (het plaggendeek en de verstoorde lagen) is de natuurlijke ondergrond zichtbaar. Met dit onderzoek is ook niet bekend geworden op welk niveau de bovenkant van de podzolbodem zich oorspronkelijk bevond in het landschap.⁴⁰

4.588.646.100: Meierijstad, Sint-Oedenrode, Plangebied Sportpark De Neul, boring

Aanleiding voor het onderzoek is het plan om een aantal van de bestaande voetbalvelden te voorzien van kunstgras op sportpark De Neul (fig. 49). Op basis van het bureauonderzoek is aan het plangebied een middelhoge verwachting toegekend op het voorkomen van natte context archeologie. Dit vanwege het feit dat het een beekdal betreft waar de condities te nat waren voor permanente bewoning. Bovendien blijkt uit het bureauonderzoek dat het terrein grotendeels is afgegraven alvorens het weer is opgehoogd bij de aanleg van het sportpark.

Uit het verkennende booronderzoek blijkt dat de geomorfologische en geologische situatie ter plekke een dergelijke middelhoge verwachting onderbouwt. De bodemkundige situatie onderbouwt een dergelijke verwachting echter niet. Er is daadwerkelijk sprake van beekafzettingen met bijbehorende restgeulen. Het vermoeden dat het plangebied grotendeels is afgegraven is middels de verkennende boringen bevestigd. Het blijkt dat circa 60 tot 80cm van de oorspronkelijke bodem is afgegraven, alvorens het terrein weer is opgehoogd.

Hiermee is de kans op de aanwezigheid van een intacte (natte context) vindplaats zeer gering. De archeologische verwachting is derhalve op basis van het veldonderzoek voor nagenoeg het gehele plangebied naar beneden toe bijgesteld naar een lage verwachting.

Alleen ter plaatse van het zuidwestelijke deel van het plangebied is de verstoring dermate gering, dat hier mogelijk nog restanten van (natte context) archeologische resten aanwezig kunnen zijn. Dit houdt in dat indien daar graafwerkzaamheden zijn voorzien, eerst archeologisch vervolgonderzoek dient te worden uitgevoerd conform de KNA Leidraad Beekdalen in Pleistoceen Nederland.⁴¹

Vondstlocaties los

38 De Boer 2012

39 Van der Veen en Hagens 2016

40 Pels-Ouweneel 2017

41 Van Putten 2018

1.032.454: Meerijstad, Sint-Oedenrode, Kleine Laar, Niet-archeologisch: graafwerk

Uitvoerder: particulier. Vondstomstandigheden niet goed bekend.

Op deze locatie is de volgende vondst uit 1969 geregistreerd: 2 stuks, ijzer, onbekend, IJzertijd

1.047.332: Meerijstad, Sint-Oedenrode, Knoptoren, Niet-archeologisch: graafwerk

Uitvoerder: particulier. Vondstomstandigheden niet goed bekend.

Op deze locatie zijn de volgende vondsten geregistreerd:

- 3 stuks, keramiek, spinklos, Late Middeleeuwen B
- 1 stuks, vuursteen, spits, Neolithicum
- 13 stuks, keramiek, aardewerk, handgevormd, IJzertijd - Romeinse Tijd
- 2 stuks, keramiek, aardewerk, handgevormd, IJzertijd
- 87 stuks, keramiek, steengoed, Late Middeleeuwen B
- 1 stuks, keramiek, bolpot - Dorestad VIII A-E:laat Mayen/bolpot, Vroege Middeleeuwen C
- 8 stuks, keramiek, aardewerk, gedraaid, Late Middeleeuwen A
- 87 stuks, keramiek, steengoed, Late Middeleeuwen B
- 1 stuks, keramiek, Belgisch grijs:pot - Holwerda 120, Midden Romeinse Tijd
- 8 stuks, keramiek, aardewerk, gedraaid, Late Middeleeuwen A
- 48 stuks, keramiek, aardewerk, gedraaid, Romeinse Tijd

1.091.698: Meerijstad, Sint-Oedenrode, Kasteel Lochtenburg; Luchtenburg; Terwey, Indirect: archief

Registratie van een omgracht slotje met de naam Lochtenburg, ook genoemd Ter Weij of Jonker Jagerslotje. Dit slot werd reeds genoemd in 1471. Bij deze vondstlocatie zijn geen vondsten geregistreerd.

Gemeentelijke kaart

Archeologische Waardenkaart (fig. 6):

- Het plangebied ligt op de waardenkaart van de gemeente Sint-Oedenrode grotendeels in het beekdal van de Dommel en wordt aan weerszijden begrensd door een dekzandgebied.
- De terreinen op de Archeologische Monumentenkaart zijn op de gemeentelijke waardenkaart grotendeels overgenomen. Een aantal terreinen zijn gewijzigd in vorm, te weten de historische kern (terrein 16.802), terrein met resten van kasteel "Hertogshuis/De Borch" (terrein 5.225), terrein met resten van kasteel "De Kolk/De Colc" (terrein 5.226) en terreinen 5.216 en 5.227, terrein met resten van kasteel Het Kleine Laar en Terrein met resten van kasteel Pasboogaard/Paasbogaard). Op de gemeentelijke waardenkaart is ook een molenplaats (zichtbaar op de kadastrale minuut fig. 19) ter hoogte van de Hoge Vonderstraat en Hoefstraat gemarkeerd.

Archeologische Verwachtingskaart (fig. 7):

- Beekdal: categorie 6: Middelhoge verwachting
- Dekzandgebieden: categorie 5: Hoge verwachting
- AMK terreinen, versterkte huizen (slotjes), kerken en kloosters, en oude kern vallen onder categorie 1, 2 en 3. (bekende waarden).

Tabel 2: Bekende waarden in het plangebied.

6.1 Gespecificeerde verwachting

Het plangebied ligt in de ArcheoRegio het Brabants Zandgebied in het archeologisch landschap 'Roerdalslenk'. In het Weichselien is op deze rivierafzettingen dekzand afgezet (Formatie van Boxtel). Op sommige plaatsen is het zand in de vorm van ruggen tot rust gekomen, dit zijn dekzandruggen. Het landschap wordt doorsneden door De Dommel. Het plangebied ligt grotendeels in het dal dat door deze beek is gevormd. Langs de randen van het plangebied liggen de historische kern van Sint-Oedenrode, de resten van een aantal laatmiddeleeuwse versterkte huizen, oversteekplaatsen (bruggen) en een wind

korenmolen. In en op de rand van het plangebied liggen AMK terreinen op oude bouwlanden. De ligging van het plangebied ten opzichte van het beekdal en de bekende waarden is weergegeven in fig. 51.

De verwachting wordt als volgt gespecificeerd:

1: Datering

In het plangebied kunnen archeologische resten aanwezig zijn uit alle perioden.

2: Complextype

Naast het beekdal bevinden zich dekzandgronden. Op deze dekzanden kunnen (onder bouwlanddekken) archeologische resten aanwezig zijn van landbouwsamenlevingen en staatssamenlevingen gerelateerd aan bewoning, economie, infrastructuur, rituelen en begravingen.

In het beekdal kunnen archeologische resten aanwezig zijn in relatie tot infrastructuur (bruggen, wegen, dammen, dijken, kanalen, beschoeiingen van watergangen), visvangst en jacht (netten, fuiken, vallen, harpoenen), 'rituele depositie' van voorwerpen (stenen of metalen voorwerpen, potten aardewerk en van menselijk en dierlijk botmateriaal), vaartuigen (waaronder uitgeholde boomstammen (kano's) en boten) en stortzones of afvaldumps van nederzettingsafval.

De dekzandgronden naast het beekdal zijn locaties waar archeologische resten gerelateerd aan kampementen uit de periode Paleolithicum en Mesolithicum aanwezig kunnen zijn.

De grens tussen het beekdal en de dekzandgebieden in fig. 51 is overgenomen van de geomorfologische kaart.

Op basis van vondsten en historische gegevens kunnen in het plangebied zones worden aangeduid met bekende waarden. Dit zijn de waarden zoals deze op de archeologische monumenten kaart staan aangegeven, aangevuld met enkele elementen die op de kadastrale minuut staan afgebeeld. Van de bekende waarden is alleen dat deel ingetekend dat in het plangebied ligt. De vorm van de historische kern is overgenomen van de archeologische waardenkaart van de gemeente en wijkt enigszins van het AMK terrein. Hetzelfde geldt voor Hertogshuis/ De Borch.

De complextypen van de bekende waarden zijn als volgt:

1: Rijsingen (nederzetting)

2: Eerschot (nederzetting)

Dit zijn AMK terreinen 2.138 (nummer 1) en AMK terrein 5.232. Het betreft gebieden met hoge zwarte enkeerdgronden tegen het Dommeldal. Op deze terreinen wordt op grond van vondstmateriaal archeologische resten verwacht van één of meerdere nederzettingen uit Laat-Paleolithicum tot en met Nieuwe Tijd (Rijsingen) en IJzertijd tot en met Late Middeleeuwen (Eerschot).

3: Lochtenburg (versterkt huis)

4: Hertogshuis/De Borch (versterkt huis)

5: De Kolk (versterkt huis)

6: 't Laar / Pasbogaard (versterkt huis)

Dit zijn allen laatmiddeleeuwse versterkte en omgrachte huizen. Deze terreinen worden ook wel aangeduid als 'slot' of 'kasteel'. Op geen van deze terreinen is bovengronds nog iets aanwezig. Het terrein 't Laar / Pasbogaard is een combinatie van de AMK terreinen 5.216 en 5.227. De overige terreinen zijn op basis van literatuur en historische kaarten geplaatst.

7: Historische kern.

Dit is AMK terrein 16.802 voor zover het binnen het plangebied ligt en betreft de historische kern van Sint-Oedenrode. In dit gebied bevinden zich archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Daar waar het plangebied de historische kern van Sint-Oedenrode kruist, is de locatie van de Hambrug die de historische verbinding van Sint-Oedenrode met Eerschot vormt. Op deze locatie kunnen in het beekdal resten van voorgangers van de brug en bruggenhoofd worden verwacht in combinatie met ophoogpakketten bij de oevers, verloren voorwerpen en afvaldumps.

8: Windkorenmolen

Langs de zuidflank van de Dommel staat, ten westen van Sint-Oedenrode een windkorenmolen afgebeeld op de kadastrale minuut. Deze molen is ook overgenomen op de archeologische waardenkaart van de Gemeente Sint-Oedenrode. De voormalige molenplaats zelf bevindt zich waarschijnlijk nét buiten het plangebied onder de woonwijk aldaar. De afgebeelde zone op fig. 51 is een deel van de buffer van 15 m rondom de molenplaats. De ouderdom van de molen is niet bekend.

9: De Hoge Vonder

10: Brug

Op twee plaatsen staan op de kadastrale minuut bruggen ingetekend. Op deze locaties heeft mogelijk ook al in de Late Middeleeuwen een brug gelegen. De westelijke brug (9) wordt genaamd 'De hoge vonder'. De oostelijke brug (10) heeft geen naam. De bruggen markeren mogelijk oude handelsroutes. Op deze locaties kunnen in het beekdal resten van voorgangers van de brug en bruggenhoofd worden verwacht in combinatie met ophoogpakketten bij de oevers en verloren voorwerpen en afvaldumps.

3: Omvang

De omvang van archeologische resten uit de periode van landbouwsamenlevingen is variabel (klein tot groot). Dit betreft de complextypen bewoning (al dan niet met monumentaal karakter) en economie. Sommige complextypen kunnen zich ook als puntelementen manifesteren (begraafingen, depots). Archeologische resten in het beekdal zijn voor een belangrijk deel te beschouwen als puntvondsten of kleine vlakelementen.

4: Diepteligging

Archeologische resten in de dekzandgebieden liggen direct onder de bouwvoor of onder een antropogeen dek van enkele decimeters dik. In het beekdal kunnen archeologische resten ook direct onder het maaiveld aanwezig zijn, of tot enkele meters diep.

5: Gaafheid en conservering (fysieke kwaliteit)

De grondwatertrap in het beekdal is II tot V. Met name in het geval van grondwatertrap II (gemiddelde grondwatertrap ondieper dan 50 cm) is de

conservering van organische artefacten waarschijnlijk zeer goed. De dekzandgebieden langs de flanken van het beekdal zijn droger. Op de zandgronden zullen organische artefacten slecht zijn geconserveerd. Over de gaafheid en conservering van eventuele sporen en artefacten zijn geen nadere gegevens bekend.

6: Locatie

De bekende waarden liggen verspreid in het plangebied, zie fig. 51. Een groot deel van het plangebied ligt in het beekdal van de Dommel waarvoor een 'beekdalen' verwachting geldt. Voor de overige delen geldt een 'dekzand' verwachting. Zie voor de ligging van het beekdal en dekzandgebieden ook fig. 51.

7: Uiterlijke kenmerken (prospectie kenmerken):

Archeologische resten gerelateerd aan landbouwsamenlevingen in dekzandgebieden kenmerken zich door de aanwezigheid van een archeologische sporenniveau. In de meeste dekzandgebieden heeft zich door langdurige ploegen en ophogen met potstalmest dat vermengd is met heide- of grasplaggen, een eerdlaag ontwikkeld. Het vondstenniveau is daardoor verspreid en opgenomen in de eerdlaag, en is niet meer bruikbaar voor prospectie. De archeologische resten die in het algemeen in beekdalen kunnen worden verwacht, kunnen voor een belangrijk deel worden beschouwd als puntvondsten en kunnen een breed scala aan archeologisch materiaal omvatten (artefacten van verschillend materiaal en ouderdom).

De archeologische resten op de locatie waar versterkte huizen hebben gestaan kunnen zich kenmerken door de aanwezigheid van grachten en funderingen. In de grachten kunnen afvaldumps aanwezig zijn. Op het terrein binnen de grachten kan naast resten van funderingen sprake zijn van een cultuurlaag. Op plaatsen waar bruggen hebben gestaan kunnen resten van de funderingen in de vorm van palen aanwezig zijn. Hetzelfde geldt voor de molenplaats. Bij de molen kan ook zijn gewoond; in dat geval is mogelijk een cultuurlaag aanwezig en kan bij het beekdal sprake zijn van afvaldumps.

8: Mogelijke verstoringen

Vanwege de omvang van het plangebied kan niet op perceelniveau worden ingegaan op de mogelijke verstoringen van de ondergrond. Op hoofdlijnen geldt dat bodemverstoringen te verwachten zijn aanleiding van 19^e, 20^e en 21^e eeuwse woningbouw, de aanleg van sportpark de Neul, het doorsnijden van meanderbochten, en de aanleg van ecologische zones in het plangebied in het kader van plan Dotterbloem. Door natuurlijke erosie van stromend water kunnen archeologische resten zijn vergaan en verplaatst. Gemiddeld genomen is vaak de eerst 30 tot 50 cm van het bodemprofiel verstoord door moderne grondbewerkingen.

Specificatie LS05 van de BRL4000 verplicht dat aansluitend op het formuleren van de gespecificeerde verwachting een onderzoeksstrategie wordt opgesteld om verwachte waarden te toetsen aan de feiten, gebruikmakend van het stroomdiagram van protocol 4003 Inventariserend veldonderzoek. Voor beekdalen geldt tevens een aanvullende richtlijn van de SIKB.⁴²

⁴² Rensink 2008

Aanbevolen wordt om op locaties waar bodemingrepen dieper dan 50 cm zijn voorzien, eerst een verkennend archeologisch booronderzoek uit te voeren. Daarmee kunnen kansrijke locaties worden opgespoord, en kansarme locaties worden uitgesloten. In gebieden met zandgronden, eventueel afgedekt met een oud bouwlanddek, kan daarna een proefsleuvenonderzoek plaatsvinden. In beekdalen geldt dat archeologische resten zich vooral manifesteren als puntlocaties of vlakelementen van zeer kleine omvang en dat deze niet met proefsleuven kunnen worden opgespoord, of dat het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek niet praktisch uitvoerbaar is. In dat geval kan het uitvoeren van een archeologische begeleiding van het civiele werk een oplossing zijn.

7 Bekende Cultuurhistorische waarden

7.1 Rijksmonumenten

In het plangebied bevindt zich één rijksmonument, namelijk aan de Lindendijk 5, zie fig. 52. Het betreft rijksmonument 520.483.

Omschrijving: De voormalige Zuivelfabriek St. Oda is in 1916 gebouwd naar ontwerp van architect L.J.P. Kooken in Traditioneel-Ambachtelijke stijl. Zij is gelegen langs de doorgaande weg naar Schijndel, die toen al verhard was en zodoende goed bereikbaar voor de melkaanvoer. Een ruim voor- en zijerf bood ruimte aan de vele melkwagens en aangevoerde melkbussen. De achterzijde van de fabriek is aan de Dommel gelegen voor de afvoer van produktiewater. Na de ingebruikneming is de fabriek diverse malen uitgebreid en verbouwd. De fabriek werkte op coöperatieve grondslag en is genoemd naar de patroonheilige van Sint-Oedenrode, wat verwijst naar de katholieke achtergrond van de leden. Zij werd aanvankelijk op stoom gedreven en vormde de opvolger van een vijftal handkrachtboterfabriekjes in de omgeving. Er werd voornamelijk boter geproduceerd, maar vermoedelijk ook consumptiemelk.

Locatie: X-Y coördinaat: 160380 – 397615.

7.2 Gemeentelijke gebouwde objecten

In of net naast het plangebied staan de volgende gemeentelijke monumenten geregistreerd (fig. 52):⁴³

X (m RD)	Y (m RD)	Toponiem	code
160361	397509	Borchmolendijk 31	GM4217
160391	397398	Borchmolendijk (Hambrug)	GM4291
160366	397627	Lindendijk 7-7a	GM4230
160349	397620	Lindendijk 7-7a	GM4212
160157	397774	Laan ten Bogaerde 7	GM4286
160417	397062	Corridor 13	GM4296

Behalve gemeentelijke monumenten zijn ook “Bijzondere bebouwing en ensembles”, beeldbepalende panden en cultuurhistorisch waardevolle panden, en “Bijzondere bebouwing en ensembles” onderscheiden.

Deze worden als volgt omschreven:

- Beeldbepalende en cultuurhistorisch waardevolle panden: Dit zijn panden die een hoge belevingswaarde waarde hebben en cultuurhistorisch van belang zijn. In het buitengebied zijn dit vooral de traditionele boerderijen.

In het plangebied liggen:

X (m RD)	Y (m RD)	Toponiem	code
159372	397276	Cathalijnepad 1 boerderij "Dommelhoeve"	nummer 36
160669	397229	Corridor 3 woonhuis "Den Berg"	nummer 40
160377	397128	Corridor ong. herinneringsmonument	nummer 20

⁴³ Gemeente Meierijstad 2018

- Bijzondere bebouwing en ensembles: Bij 'bijzondere bebouwing' gaat het veelal om gebouwen die een publieke functie hebben, zoals scholen, kerken, sportgebouwen, zorginstellingen, bibliotheek, gemeentehuizen en musea. Deze bijzondere gebouwen beïnvloeden door hun omvang en door hun vaak markante situering en uitstraling in belangrijke mate de ruimtelijke kwaliteit van hun omgeving. Bouwinitiatieven binnen dit gebied worden voor de welstandsbeoordeling getoetst aan de criteria 'Bijzondere bebouwing en ensembles'.

In het plangebied liggen (de objecten zijn niet genummerd of gedoceerd):

X (m RD)	Y (m RD)	Toponiem
160202	397778	Laan ten Bogaerde 5
159964	397486	Dommelstraat 18-20

- Historische centrumgebieden: De historische kern van Sint-Oedenrode heeft een zeer hoge belevingswaarde en zijn cultuurhistorisch van groot belang. De kern van Sint-Oedenrode is aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Het historische centrum gebied zoals gedefinieerd in de Welstandsnota loopt deels door het plangebied (fig. 52).

7.3 CultGIS

De informatie in CultGIS is gerelateerd aan de rapporten die onder de naam Ontgonnen Verleden zijn gepubliceerd. De cultuurhistorische elementen in CultGIS zijn, voor zover bekend, niet gewaardeerd volgens de handreiking Cultuurhistorie in m.e.r. of vergelijkbare methode.⁴⁴

Het onderzoeksgebied ligt in het deellandschap "Zuidelijk zandgebied", regio: "Meierij". Het gebied Meierij omvat het noordelijke (benedenstrooms gelegen) deel van de stroomgebieden van de Dommel en de Aa. Het is landschap waar dekzandruggen, lager gelegen beekdalen en broekgebieden elkaar afwisselen.⁴⁵ Een blikvanger van deze regio is onder andere het kleinschalige populierenlandschap van Schijndel en Sint-Oedenrode. De populieren dienden vooral om klompen van te maken.

In het plangebied bevinden zich de volgende landschapsvormende elementen (fig. 55):

1. De Dommel
 - a) Omschrijving: een (vergraven) natuurlijke waterloop
 - b) Kenmerkendheid: nationaal
In het plangebied heeft alleen de loop van de Dommel benedenstrooms van Sint-Oedenrode een status.
2. Beekdal Dommel Dommelbeemden, Sint-Oedenrode, Breugel
 - a) Type: overige percelering
 - b) Kenmerkendheid: provinciaal

⁴⁴ Witteveen+Bos en Wageningen UR 2008

⁴⁵ Haartsen, Van Beusekom, en Lantschap 2009

De Dommelbeemden ligt aan de oostelijke oevers van de Dommel, tussen Nijnsel en Sint-Oedenrode. Het is een natuurgebied dat bestaat uit honderd hectare schrale hooilanden, een verdroogde beekmeander met kleine moerasgebieden en ouderwets beheerde weilanden. Grenzend aan de Dommelbeemden ligt de Moerkuilen, een veenplas die door turfsteken is ontstaan.

3. Sint-Oedenrode

- a) Type: overige bebouwing
- b) Kenmerkendheid: nationaal

7.4 Provinciale cultuurhistorische waarden

Op de cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie Noord-Brabant zijn gebieden van provinciaal belang gedefinieerd. Het plangebied ligt geheel in het Groene Woud (Provinciaal cultuurhistorisch belang). Het Groene Woud is aangewezen als Nationaal Landschap. Kenmerkend is de opbouw van het gebied in beekdalen en dekzandplateaus en de inrichting die nauw gerelateerd is aan de terreingesteldheid. Kleinschalige middeleeuwse ontginningslandschappen worden afgewisseld met uitgestrekte bossen, heidevelden, zandverstuivingen en jonge ontginningen. Specifieke elementen zijn laanstructuren, kastelen en buitenplaatsen en watermolens.⁴⁶

Het Dommeldal aan weerszijden van de kern van Sint-Oedenrode staat aangeduid als vlak van provinciaal cultuurhistorisch belang (fig. 56).

Beschrijving algemeen:

- Het Dommeldal tussen Sint-Oedenrode en Boxtel is een fraai beekdal met graslanden, broekbosjes, afgesneden meanders en overgangen naar de oude akkercomplexen op de hogere gronden langs het dal.

Waarden en kernmerken:

- De kleinschalige percelering
- Het mozaïek van kleine akkers, graslanden en broekbosjes
- De afgesneden meanders
- De onverharde paden en wegen
- De broekbosjes
- De populierenbosjes
- De perceelrandbegroeiing
- De historische boerderijen
- De stijlranden en microreliëf

In het plangebied staat tevens een archeologisch landschap van provinciaal cultuurhistorisch belang gedefinieerd. Dit vlak omvat het vlak van cultuurhistorisch belang plus de beeklopen die het dal oostelijk en westelijk van de bebouwde kom verbinden (fig. 57). Het landschap wordt als volgt omschreven: "Landschap 22 is één van de archeologisch rijkste landschappen van Noord-Brabant. Dit blijkt vooral uit het grote aantal AMK-terreinen die meer

⁴⁶ [https://informatie.brabant.nl/MobileBIService/opendocumentbrabant.jsp?siDType=CUID&iDocID=AbtUYcPHLxFKj_3pvkTj7vo&lsMchw_code=\[LSGW\]](https://informatie.brabant.nl/MobileBIService/opendocumentbrabant.jsp?siDType=CUID&iDocID=AbtUYcPHLxFKj_3pvkTj7vo&lsMchw_code=[LSGW])

dan 3% van het gebied bedekken en die als een kralensnoer van noord naar zuid langs het Dommeldal liggen. Vanwege het verhoudingsgewijs grote areaal aan oude bouwlanden (circa 50% van oppervlak) is de kans op goed geconserveerde archeologische waarden bijzonder hoog. De chronologische samenstelling van het bestand aan waarnemingen en terreinen komt goed overeen met het algemene beeld van Noord-Brabant. In detail is te zien dat de jongere perioden (IJzertijd-Late middeleeuwen) overwegend licht oververtegenwoordigd zijn en de oudere perioden (Paleolithicum – Bronstijd) licht ondervertegenwoordigd. Onder de Archis-waarnemingen komen alle complextypen voor met nederzettingsterreinen als overheersende categorie. Ook bij de AMK-terreinen bepaalt de categorie nederzettingen het beeld. Opvallend is hier het ontbreken van de complextypen depotsvondsten en infrastructuur. In een landschap waar een rivierdal beeldbepalend is, mag je juist deze typen verwachten.”

In het plangebied ligt geen complex van provinciaal cultuurhistorisch belang.

7.5 Erfgoedkaart

De voormalige gemeente Sint-Oedenrode heeft in 2005 een erfgoedkaart laten opstellen. Het fragment met het plangebied is afgebeeld in fig. 53, met legenda in fig. 54.

In het plangebied liggen volgens de erfgoedkaart de volgende cultuurhistorische elementen:

- Oude wegen: Cathalijnepad, weg over de Hambrug
- Historische bruggen: Hoge vonder en Hambrug
- Oude akkers: Rijsingen en De Berg (deelgebied 't Laar)
- Oude verkavelingspatronen (begin 19^e eeuw, kadastrale minuut)
- Park aanleg
- Nevengeul Borchmolen, nog herkenbaar in bebouwingsstructuur
- Laanbeplanting
- Grens oude vrijheid (niet zichtbaar als zodanig, oude loop van de Dommel).
- Kerkenpad ten zuiden van Eerschot.
- Corridor
- Coulissenlandschap Rooise Broek: Dit is het landschap in deelgebied Rijsingen. In dit deel van het plangebied bevinden zich tevens enkele oude verkavelingspatronen en laanbeplanting.

De cultuurhistorische elementen zijn op deze kaart niet gewaardeerd. Er is geen toelichtend rapport beschikbaar bij de kaart. Van een aantal elementen is daardoor cultuurhistorische waarde niet duidelijk. De volgende nuancerings kunnen worden gemaakt:

- De weg de Corridor is uit de jaren zeventig van de 20^e eeuw. De cultuurhistorische waarde is waarschijnlijk beperkt.
- Het kerkenpad ten zuiden van Eerschot is op de erfgoedkaart waarschijnlijk niet correct ingetekend. Vermoedelijk is de oorspronkelijke weg door het Dommeldal het kerkenpad en deze loopt begin 19^e eeuw

vanaf de kerk van Eerschot, over de brug over de Dommel in een vrijwel rechte lijn naar het zuidoosten, zie fig. 19. Dit pad bestaat niet meer.

- Het coulissenlandschap op de Erfgoedkaart verwijst naar Rooise Broek. Het Rooise Broek wordt feitelijk ten zuiden van het Dommeldal geplaatst (Broekdijk, Boskant, Diependaal), en ligt niet in het Dommeldal.⁴⁷ Ook de aanduiding coulissenlandschap is voor dit deel van het Dommeldal weinig kenmerkend. Wel is de begin 19^e eeuwse verkaveling nog herkenbaar.

7.6 Overige

Het Monumenten Inventarisatie Project, afgekort M.I.P., is een landelijk project van de Nederlandse Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed dat tussen 1986 en 1995 werd uitgevoerd. Het doel van het project was om per gemeente de waardevolle gebouwen en andere monumenten in woord en beeld te beschrijven, zodat er meer zicht kwam op monumentenzorg en cultuurgeschiedenis. Hierbij werd aan ieder gebouw een waardering gegeven. Vanuit de lijst gaat geen bijzondere beschermende werking uit. De lijst vormt een uitgangspunt bij het toekennen van een bijzondere status aan gebouwen (gemeentelijke, provinciale en rijksmonumenten).

Woonplaats	Huisletter	Straat	Omschrijving
Sint-Oedenrode	5 (staat met huisnummer 7 in de MIP database)	Lindendijk	Sint Oda, zuivelfabriek
Sint-Oedenrode	1	Cathalijnepad	boerderij
Sint-Oedenrode	31	Borchmolendijk	landhuis

Deze objecten uit de M.I.P.-database zijn opgenomen in het Rijksmonumentenregister (Lindendijk 5), de lijst Beeldbepalende en cultuurhistorisch waardevolle panden (Cathalijnepad 1) en de gemeentelijke monumentenlijst (Borchmolendijk 31).

⁴⁷ Zie bijv. Vista 2000b, 7

8 Conclusie

De onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

1. Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?

In het plangebied zijn ingrepen voorzien om de doorstroming van de Dommel te verbeteren. De ingrepen bestaan uit de aanleg van een nevengeul, het verdiepen en verbreden van bestaande geulen, het verbinden van de Neul meander met de Dommel, het plaatselijk verlagen van oevers, het plaatselijk verhogen van oevers en het plaatselijk aanbrengen van waterkeringen.

2. Wat is de landschappelijke ligging in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?

Het plangebied ligt in de ArcheoRegio het Brabants Zandgebied in het archeologisch landschap 'Roerdalslenk'. Bij het plangebied wordt het dekzandlandschap doorsneden door De Dommel. Het plangebied ligt grotendeels in het beekdal. In het beekdal liggen beekoordgronden. Op de flanken van het beekdal liggen oude bouwlanden.

3. Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Op basis van de landschappelijke ligging in het beekdal kunnen archeologische resten aanwezig zijn uit alle archeologische periodes in relatie tot infrastructuur, visvangst en jacht, vaartuigen en stortzones en afvalplaatsen. De hogere zandgronden op de beekdalflanken zijn geschikte locaties voor kampementen uit het Neolithicum en Mesolithicum. In een aantal zones liggen in het plangebied delen van oude bouwlandcomplexen waar resten van nederzettingen uit de periode van landbouwsamenlevingen aanwezig kunnen zijn. In het plangebied is ook sprake van bekende archeologische waarden, hoofdzakelijk uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd: Langs de randen van het plangebied liggen de historische kern van Sint-Oedenrode, de resten van een aantal laatmiddeleeuwse versterkte huizen, oversteekplaatsen (bruggen) en een windkorenmolen.

4. Zijn cultuurhistorische waarden aanwezig, en zo ja wat zijn de ruimtelijke ligging en kenmerken hiervan?

In het plangebied is sprake van cultuurhistorische waarden.

De gebouwde waarden betreffen objecten op de lijst rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, beeldbepalende panden en cultuurhistorisch waardevolle panden en bijzondere bebouwing en ensembles. Het gaat om de adressen Cathalijnepad 1, Lindendijk 5 en 7, Corridor 4 en 13, het herinneringsmonument aan de Corridor (zonder huisnummer), Borchmolendijk 31 en de Hambrug bij de Borchmolendijk, Laan ten Bogaerde 5 en 7, Dommelstraat 18-20.

Daarnaast worden in CultGIS, de Cultuurhistorische Waardenkaart van Noord-Brabant, de Erfgoedkaart van de voormalige gemeente Sint-Oedenrode een aantal landschappelijke waarden aangeduid. De belangrijkste waarden hangen samen met het Dommelbeekdal en de historische bebouwing van Sint-Oedenrode. De volgende elementen zijn in het veld concreet aanwezig en kunnen als de belangrijkste cultuurhistorische elementen worden beschouwd: de huidige en voormalige loop van de Dommel, het Cathalijnepad en vroeg 19^e eeuwse kavelstructuren in deelgebied Rijsingen en in deelgebied 't Laar.

9 Advies

In deze paragraaf wordt onderzoeksvraag 5 beantwoord: *Indien (mogelijk) archeologische waarden en/of cultuurhistorische waarden aanwezig zijn, welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze waarden?*

Archeologische waarden

In het plangebied liggen bekende archeologische waarden. Daarnaast kunnen archeologische waarden aanwezig zijn op basis van de landschappelijke ligging (verwachte waarden). Indien bodemingrepen plaatsvinden kunnen archeologische waarden worden verstoord. Aanbevolen wordt om, indien significante bodemingrepen plaatsvinden, een verkennend archeologisch booronderzoek uit te voeren om nader te bepalen wat de aard- en intactheid van het bodemprofiel is, en op basis daarvan te bepalen of verder archeologisch (karterend en waarderend) onderzoek moet worden gedaan.

Omdat de kans klein is dat kleine bodemingrepen leiden tot significante versterking van het bodemarchief, wordt aanbevolen een oppervlakte en diepte vrijstellingsgrens aan te houden overeenkomstig het actuele archeologische beleid van de gemeente. Als deze oppervlakte én dieptegrens wordt overschreden, is sprake van een significante bodemversterking.

De aanbevelen diepte vrijstellingsgrens is:

1. 30 cm onder maaiveld in de zones met bekende archeologische waarden.
2. 50 cm onder het maaiveld in het beekdal en aangrenzende dekzandgebieden;

De contouren van de beoogde ingrepen staan geprojecteerd op de genoemde twee zones in fig. 58.

De aanbevolen oppervlakte vrijstellingsgrens is:

1. 30 m² ter hoogte van de voormalige versterkte huizen (categorie 2; zie fig. 7),
2. 50 m² ter hoogte van overige bekende waarden (categorieën 1, 3 en 4; zie fig. 7)
3. 200 m² ter hoogte van zones met een hoge archeologische verwachting op de gemeentelijke waardenkaart (categorie 5)
4. 500 m² in de rest van het plangebied (categorie 6).

Advies

Op basis van de nu bekende gegevens betekent kan het volgende archeologische advies worden gegeven voor de beoogde maatregelen:

Maatregel	Oppervlak	Max vergravingsdiepte	Advies
1: Nevengeul	Circa 3 ha	Gemiddeld 50 cm	Nog geen beoordeling mogelijk
2: Verbinding Neul-meander met Dommel	Circa 750 m ²	Gemiddeld 100 cm	Verkennend booronderzoek (overschrijdt)

			dieptevrijstelling van 50 cm en oppervlakte vrijstelling van 500 m ²)
3: Verbreden Dommelbed	Circa 8.000 m ²	Onbekend	Nog geen beoordeling mogelijk
4: Verbinden Neul-meander	Circa 1,5 ha	Circa 50 cm	Nog geen beoordeling mogelijk (overschrijdt oppervlakte vrijstelling van 500 m ² ; maar onzeker of dieptevrijstelling van 50 cm wordt overschreden)
5: Brockstraat – Lindendijk	Tracé van circa 180 m (linker oever) en 250 m (rechter oever)	Maaiveld verhoging	Geen onderzoek
6: Maaiveldverlaging en kering	Circa 730 m ²	Onbekend	Nog geen beoordeling mogelijk (overschrijdt oppervlakte vrijstelling van 30 m ² maar onzeker of dieptevrijstelling van 30 cm wordt overschreden)
7: Maaiveldverlaging populierenbos	Circa 1.500 m ²	Onbekend	Nog geen beoordeling mogelijk (overschrijdt oppervlakte vrijstelling van 500 m ² maar onzeker of dieptevrijstelling van 50 cm wordt overschreden)
8: Verhogen maaiveld Sluisstraat/Begraafplaats	Tracé van circa 370 m.	Maaiveld verhoging	Geen onderzoek
9: Waterkeringen in plandeel Rijsingen	Tracé van circa 210 m en circa 75 m	Onbekend	Nog geen beoordeling mogelijk (in dit gebied gelden twee beleidszones; onzeker of strengste criteria worden overschreden: oppervlakte vrijstelling van 30 m ² en dieptevrijstelling van 30 cm)
10: Waterkering in plandeel 't Laar	Tracé van 130 m	Onbekend	Nog geen beoordeling mogelijk (onzeker of oppervlakte vrijstelling van 500 m ² en dieptevrijstelling van 50 cm wordt overschreden)

Van de meeste maatregelen is op dit moment de omvang (in oppervlak en of diepte) van de beoogde bodemingreep onbekend. Daarom kan door ons niet beoordeeld worden of archeologisch veldonderzoek zinvol is.

Daarnaast wordt benadrukt dat de informatie in bovenstaande tabel een advies is. Over de aard en noodzaak van eventueel archeologisch onderzoek wordt

beslist door de gemeente Meierijstad.

Tevens geven we het volgende aan: Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat bij de graafwerkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen op plaatsen en dieptes waar die niet worden verwacht. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met de Erfgoedwet uit 2015. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Meierijstad.

Cultuurhistorische waarden

In het plangebied bevinden zich cultuurhistorische waarden, zowel bouwkundig als landschappelijk.

Geen van de beoogde maatregelen vinden plaats door of tegen de bouwkundige waarden. De ingrepen hebben daarom geen effect op de bouwkundige waarden.

De ingrepen hebben mogelijk een effect op de landschappelijk cultuurhistorische waarden. Aanbevolen wordt de maatregelen zo te ontwerpen dat deze aansluiten bij de karakteristieken van het beekdallandschap van de Dommel zoals deze in de CHW van Noord-Brabant zijn omschreven, zie paragraaf 7.4.

De landschappelijke cultuurhistorische waarden worden mogelijk beïnvloed door de aanleg van de nevengeul (maatregel 1). De huidige planschets van deze maatregel sluit namelijk nog weinig aan op de kenmerken van het Dommeldal en doorbreekt de oude nog bestaande kavelstructuur. Betere aansluiting bij de karakteristieken van het beekdallandschap kan bijvoorbeeld worden bereikt door te voorzien in (populieren) begroeiing langs de oevers, het aanleggen van onverharde paden en wegen en het realiseren van een bochtige (meander) structuur. Mogelijk kan bij het realiseren van de nevengeul gebruikt worden gemaakt van oorspronkelijke meanders, zoals die in fig. 13.

Het verwijderen van populierenaanplant, zoals aan de Lindendijk, beïnvloedt ook de cultuurhistorische waarde van het plangebied. Alhoewel de huidige te verwijderen aanplant (maatregel 7) geen cultuurhistorische status heeft, wordt de aanwezigheid van populierenaanplant als kenmerkend word beschouwd voor het Dommeldal. Aanbevolen wordt deze aanplant te behouden, dan wel op andere plaatsen te compenseren.

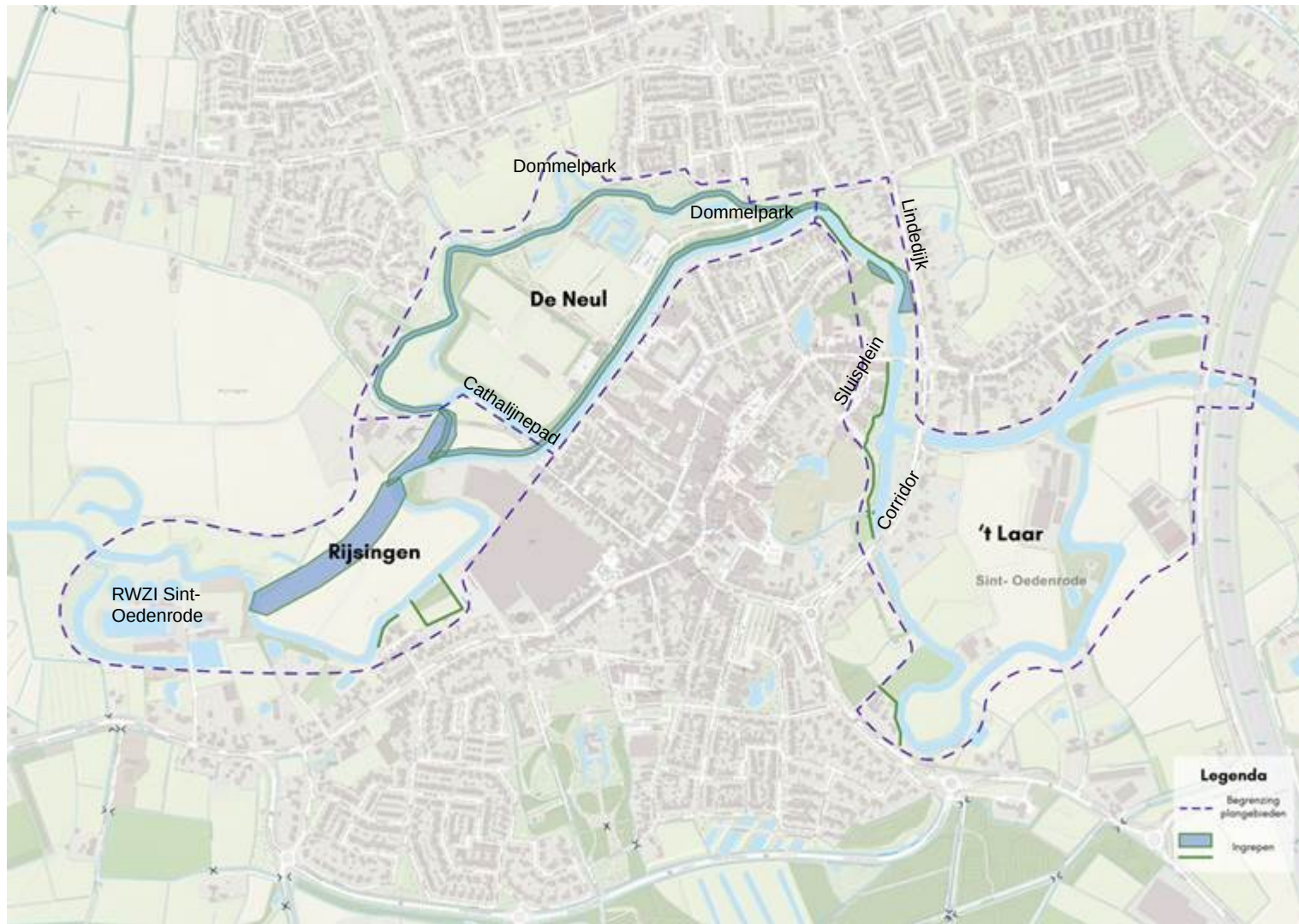
10 Literatuur

- Adviesbureau Cuijpers. 2005. "Erfgoedkaart, *Erfgoedplan Sint-Oedenrode*".
Adviesbureau Cuijpers.
- Alterra. 2004. "*Geomorfologische Kaart Nederland (GKN) Landsdekkend digitale bestand*". Wageningen.
- Alterra Wageningen UR. 2012. "*BISNederland*". *Bodemkaart 1 : 50 000*.
<http://www.bodemdata.nl/>.
- Bergman, W.A. 2007. "*Sint Oedenrode, Boskantseweg gemeente Sint-Oedenrode (NB). Archeologisch bureauonderzoek*". BAAC rapport V07.0301. 's Hertogenbosch: BAAC BV. <https://doi.org/10.17026/dans-xak-br77>.
- Bergman, W.A., en E.A. Schorn. 2007. "*Sint-Oedenrode, Plan Dotterbloem, deelplan Dommelpark-Den Neul. Bureauonderzoek en archeologisch inventariserend onderzoek, verkennende fase*". BAAC rapport V07.0217. 's Hertogenbosch: BAAC BV. <https://doi.org/10.17026/dans-z5u-bvcx>.
- Bisschops, J.H., J.P. Broertjes, en W. Dobma. 1985. "*Geologische kaart van Nederland : toelichtingen bij de geologische kaart van Nederland 1: 50.000 = Geological map of the Netherlands: Blad Eindhoven west (51W)*". Haarlem: Rijks Geologische Dienst.
- de Boer, E.A.M. 2012. "*Sint-Oedenrode . Plangebied Molensloot, Cultuurhistorisch bureauonderzoek*". BAAC-rapport V-12.0349. 's Hertogenbosch: BAAC BV.
- Cleijne, I.J. 2008. "*SINT-OEDENRODE BORCHMOLENDIJK Inventariserend Veldonderzoek en Opgraving*". BAAC rapport 05.249 / 05.319.
- de Mulder, E.F.J. 2003. *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhof: Groningen [etc.].
- Ellenkamp, G.R. 2012. "*Plangebied oostelijke Randweg 2, gemeente Sint Oedenrode; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek*". RAAP-notitie 3992. Weesp: RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.
- . 2013. "*Plangebied Woningbouw Oostelijke Randweg 2, gemeente Sint Oedenrode; archeologisch vooronderzoek: een aanvullend verkennend veldonderzoek*". RAAP-notitie 4476. Weesp: RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.
- gemeente Meierijstad. 2018. "*Welstandsnota Meierijstad 2018*". Gemeente Meierijstad.
- Gemeente Sint-Oedenrode. 2011. "*Notitie archeologiebeleid gemeente Sint-Oedenrode*".
- Haartsen, A., E. van Beusekom, en Adviesbureau voor landschap en cultuurhistorie Lantschap. 2009. *Ontgonnen verleden: Regiobeschrijvingen provincie Noord-Brabant*. Rapport DK;nr. 2009/dk116-K. Ede: Directie Kennis, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. <http://edepot.wur.nl/144258>.
- Hensen, G. 2012. "*Plangebied Corridor 9. Gemeente Sint-Oedenrode. Archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding protocol opgraving*". RAAP-rapport 2593. Weesp: RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.
- "*Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME)*". <http://www.ikme.nl>.
- Janssen, C.R. 1972. "*The Palaeoecology of Plant Communities in the Dommel Valley, North Brabant, Netherlands*" 60 (2). *Journal of Ecology*: 411–437.
- Kadaster, en PDOK. 2014. "*AHN2 en 3 - WCS service*".
<http://nationaalgeoregister.nl>.

- Koop, P.J.M. 2002. "*Sint Oedenrode Odendael & Mariendael*". BAAC-rapport 02.099. Deventer: BAAC bv.
- Koopstra, C.G., en P. Van Luytelaar. 2010. "*Van Hof tot Stad, Riolerings Borchmolendijk te Sint-Oedenrode. Een Archeologische begeleiding (AB)*".
- Leenders, K.A.H.W. 1998. "*De verandering van Eerschot in de 10e tot de 19e eeuw*". *Historisch-Geografisch Tijdschrift*.
- Lohof, E. 2002. "*Archeologisch onderzoek in het tracé van de A50 ten oosten van St.-Oedenrode*". ADC Rapport 139. Bunschoten: Archeologisch Diensten Centrum. <https://doi.org/10.17026/dans-xx3-3upy>.
- Ministeries | Ministerie van Economische Zaken. 1992. "*Cultuurhistorisch GIS (CultGIS)*". <http://geodata.nationaalgeoregister.nl/cultgis/wms?>
- Oude Rengerink, J.A.M. 1997. "*Rijksweg A50 Eindhoven-Oss. Aanvullende archeologische inventarisatie (AAI: Fase A, B en C)*". 283. RAAP-rapport. RAAP Archeologisch Adviesbureau. DANS. <https://doi.org/10.17026/dans-zbr-x7z5>.
- Peeters, M.M. 2010. "*Plangebied Corridor 9, gemeente Sint Oedenrode; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennde fase)*". RAAP-notitie 3639. Weesp: RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.
- Pels-Ouweneel, A. 2017. "*Sint-Oedenrode, Boekweit, Gemeente Sint-Oedenrode(NB). Een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven*". Transect-rapport 1072. Utrecht: Transect.
- Peters, S. 2010. "*Sint-Oedenrode, Kerkstraat, Archeologisch onderzoek*". BAAC rapport A-05.0339. 's Hertogenbosch: BAAC BV.
- Peters, S.A.L. 2009. "*Sint-Oedenrode, Dommel Corridor. Beperkt archeologisch onderzoek*". BAAC rapport A-07.0386\A-08.0001. 's Hertogenbosch: BAAC BV.
- "Provincie Noord-Brabant CHW Viewer".
[http://atlas.brabant.nl/SilverlightViewerProvNB/Viewer.html?](http://atlas.brabant.nl/SilverlightViewerProvNB/Viewer.html?ViewerConfig=http://atlas.brabant.nl/Geocortex/Essentials/REST/sites/CHW_Viewer/viewers/BasisViewerPlusCHW/virtualdirectory/Config/Viewer.xml)
 ViewerConfig=[http://atlas.brabant.nl/Geocortex/Essentials/REST/sites/CHW_Viewer/viewers/BasisViewerPlusCHW/virtualdirectory/Config/Viewer.x](http://atlas.brabant.nl/Geocortex/Essentials/REST/sites/CHW_Viewer/viewers/BasisViewerPlusCHW/virtualdirectory/Config/Viewer.xml)
 ml.
- van Putten, M.J. 2018. "*Sint-Oedenrode, Plangebied Sportpark De Neul. Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (verkennde fase)*". BAAC rapport V-18.0004. 's Hertogenbosch: BAAC BV.
- Rensink, E. 2008. "*KNA Leidraad Beekdalen in Pleistoceen Nederland, versie 1.0*". SIKB.
- Rensink, E., H.J.T. Weerts, M. Kosian, H. Feiken, en B.I. Smit. 2015. "*Archeologische Landschappenkaart van Nederland. Methodiek en kaartbeeld*". Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. <https://doi.org/10.17026/dans-xf6-ywnd>.
- Rijk Geologische dienst. 1973. "*Geologische kaart van Nederland 1: 50 000, blad 51 Eindhoven oost*".
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. 2016. "*Kaart van verdedigingswerken, alle linies en stellingen*". <https://landschapinnederland.nl/bronnen-en-kaarten/militaire-landschapskaart>.
- . 2017. "*Archis3 - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed*". <https://archis.cultureelerfgoed.nl/#/login>.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, en Data Archiving and Networking Services. "*e-depot voor de Nederlandse archeologie*". <http://www.edna.nl>.
- Ruijters, M.H.P.M. 2013. "*Plangebied Oostelijke Randweg 2, gemeente Sint-Oedenrode; archeologisch vooronderzoek: een verkennend*".

- booronderzoek*". RAAP-notitie 4468. Weesp: RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.
- Sallem, Pieter Floris der. 1652. "*Dugtschildering van de Roijen Hijde*". Collectie kaarten en tekeningen van het streekarchief in Brabant-Noordoost van het Rayon Veghel-Uden. archieven.nl. <https://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=187&miadt=235&miaet=1&micode=1790&minr=11086558&miview=ldt>.
- van der Sijs, N. 2010. "*Etymologiebank*". <http://www.etymologiebank.nl>.
- SIKB. 2018. "*BRL 4000: Beoordelingsrichtlijn Archeologie, versie 4.1*". SIKB. https://www.sikb.nl/doc/BRL4000/BRL%20SIKB%204000%20Archeologie%20versie%204_1.pdf.
- Vanoverbeke, R.W. 2007. "*Archeologisch bureauonderzoek Ecologische Verbindingszone 'Plan Dotterbloem', gemeente Sint-Oedenrode.*" Hollandia reeks 158. Zaandijk: Hollandia.
- van der Veen, V., en D. Hagens. 2016. "*Archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek door middel van boringen Boekweit te Sint-Oedenrode*". AM 16272. Roermond: Aeres Milieu.
- Vista. 2000a. "*Plan Dotterbloem. Integraal ontwikkelingsplan voor de Dommel in de bebouwde kom van de gemeente Sint-Oedenrode*". Vista.
- . 2000b. "*Plan Dotterbloem. Integraal ontwikkelingsplan voor de Dommel in de bebouwde kom van de gemeente Sint-Oedenrode*". Vista.
- van de Weijer, J.F. 1750. "*Figuratieve kaart van de heide tussen Schijndel en St.-Oedenrode, door landmeter Jan F. van de Weijer van de Raad en het Leenhof van Brabant wegens grensscheiding*". <https://proxy.archieven.nl/0/5D5D0995B7A64938B4BDBBAEB5DEAEB6>.
- Witteveen+Bos, en Wageningen UR. 2008. "*Handreiking Cultuurhistorie in m.e.r. en MKBA*". Witteveen+Bos.

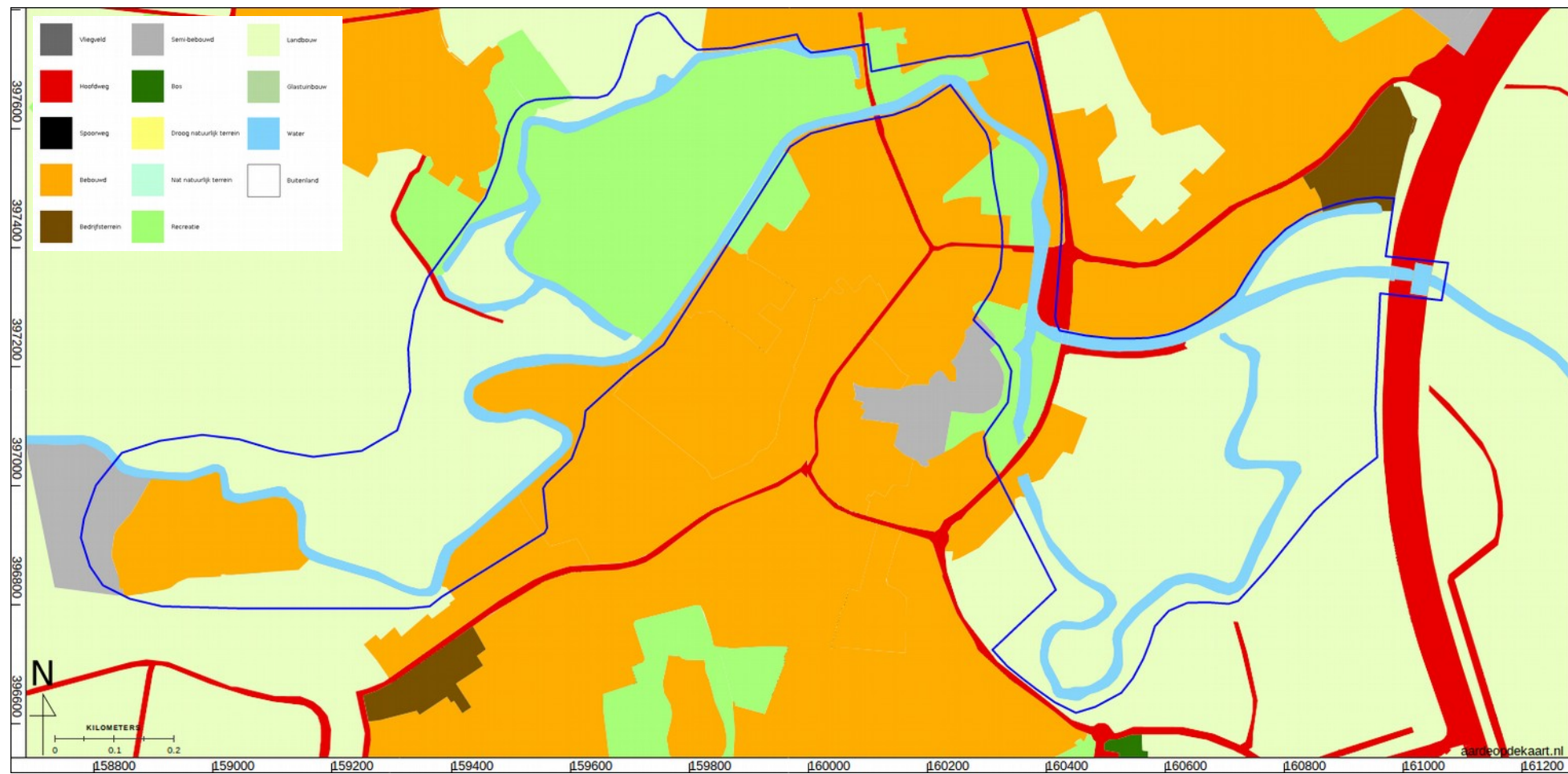
Figuren

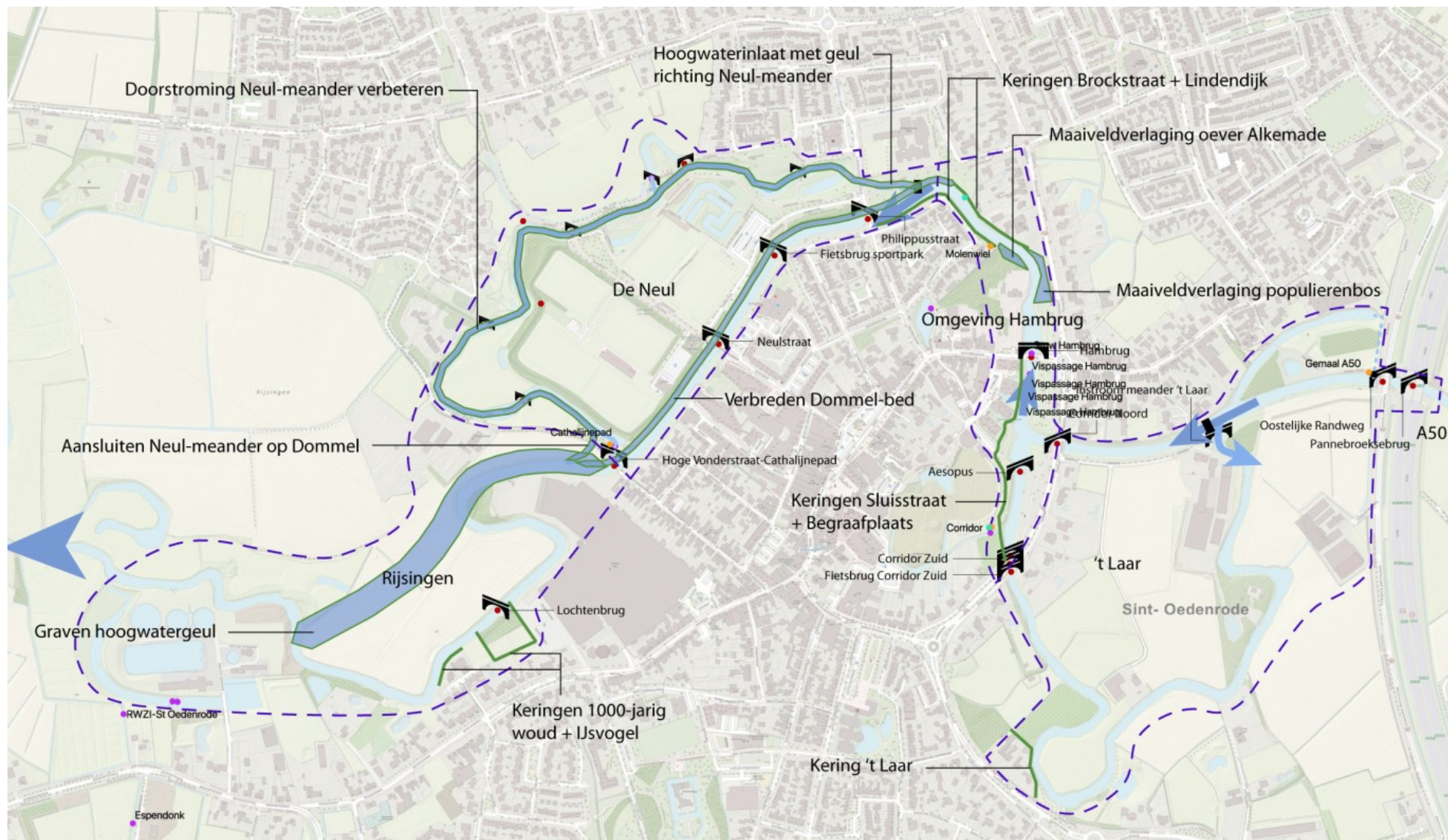
Figuur 2: Ligging van de deelgebieden Rijsingen, De Neul en 't Laar.

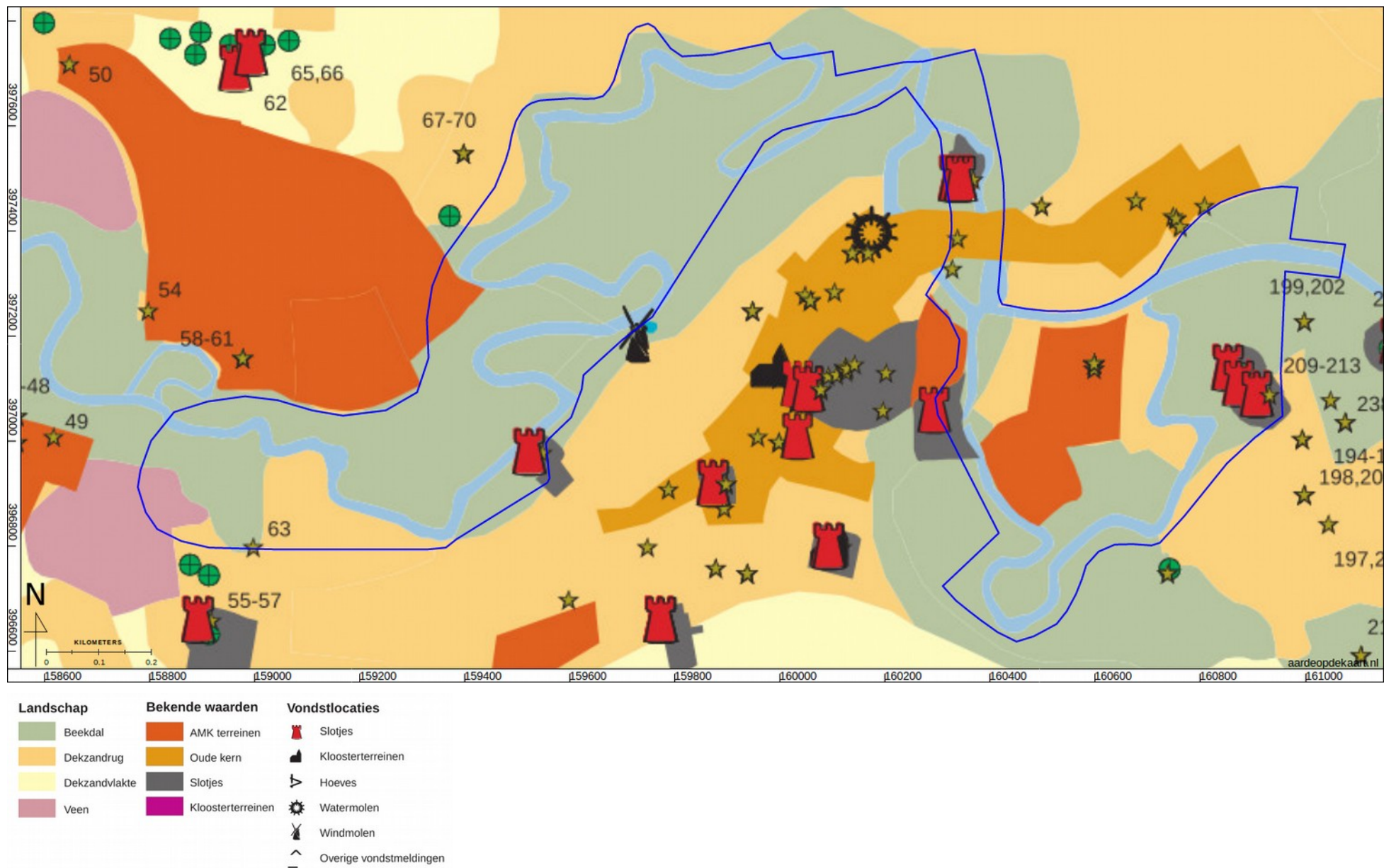
Figuur 3: Luchtfoto 2018.

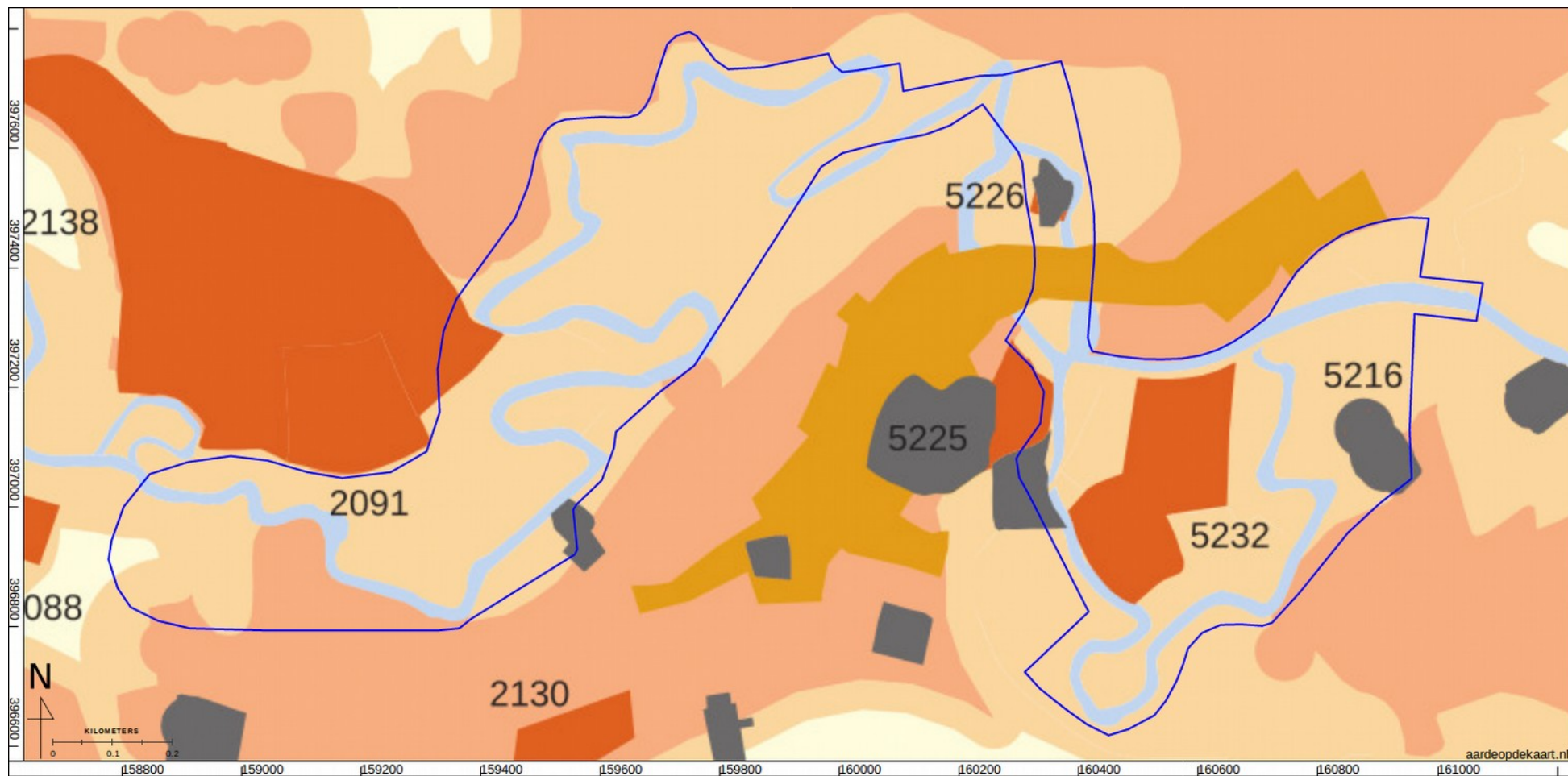

Figuur 4: Bodemgebruik.

Figuur 5: Overzicht van de ingrepen.

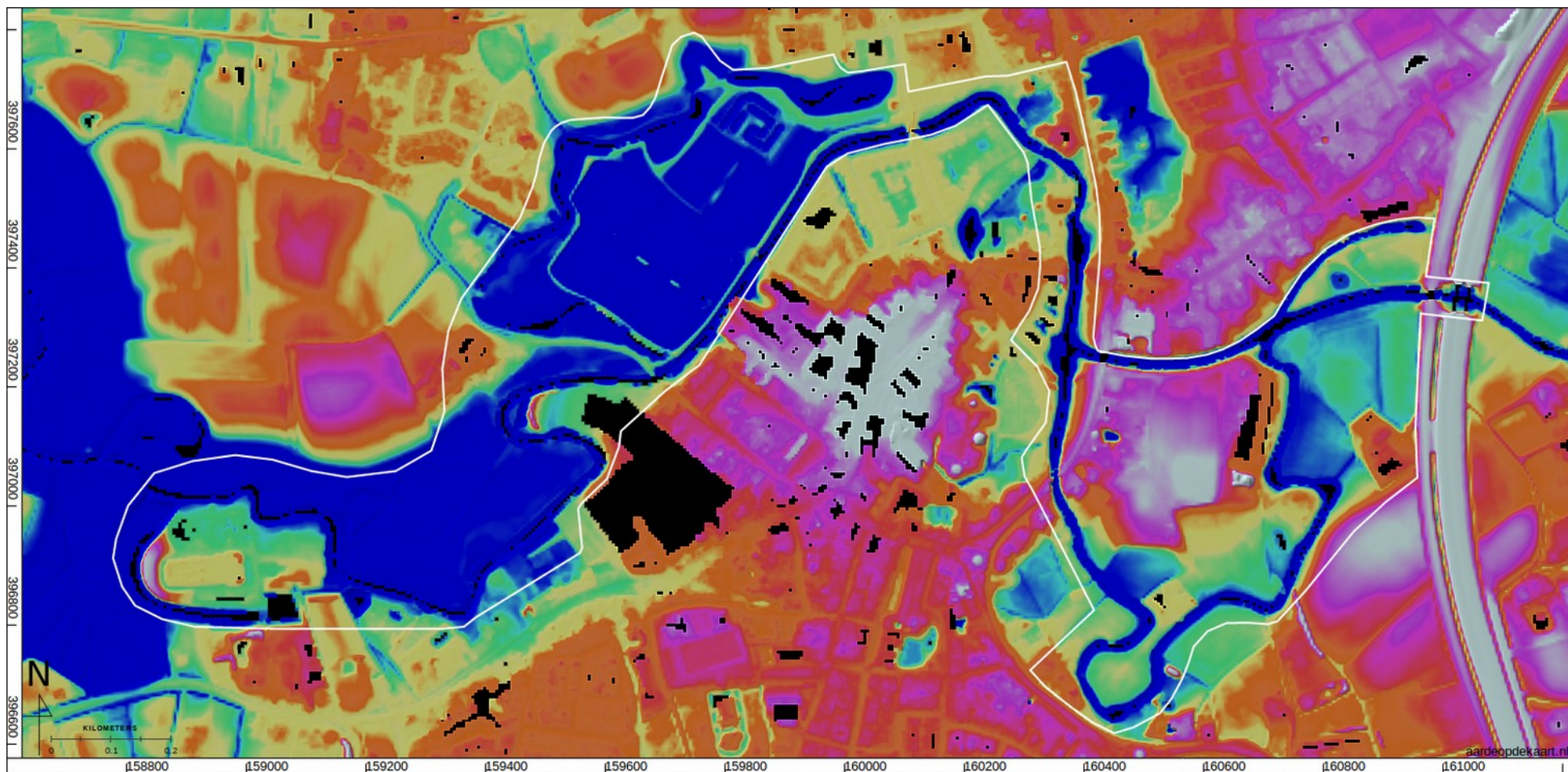

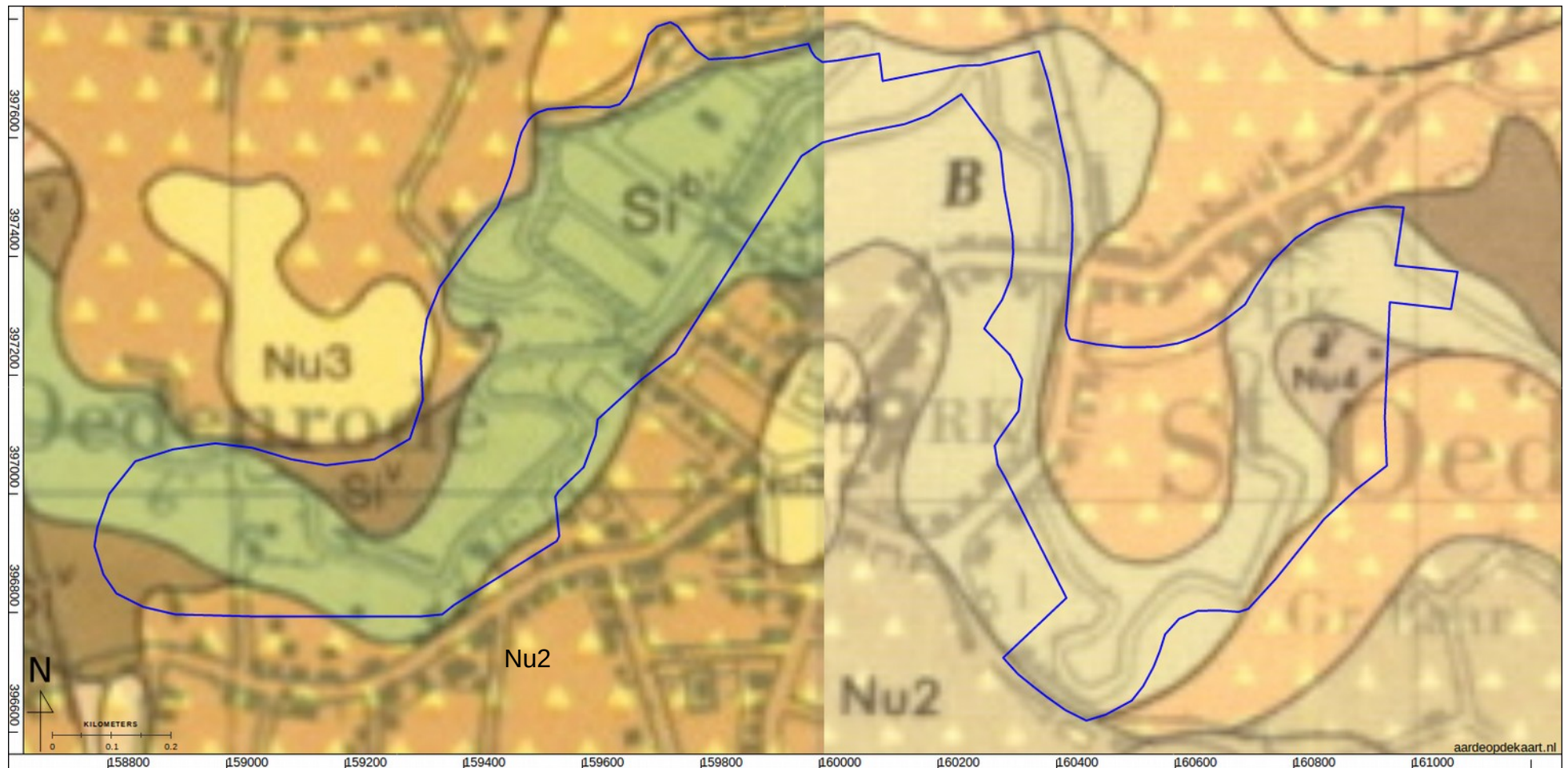
Figuur 7: Archeologische verwachtingskaart gemeente Sint-Oedenrode (Gemeente Sint-Oedenrode 2011).

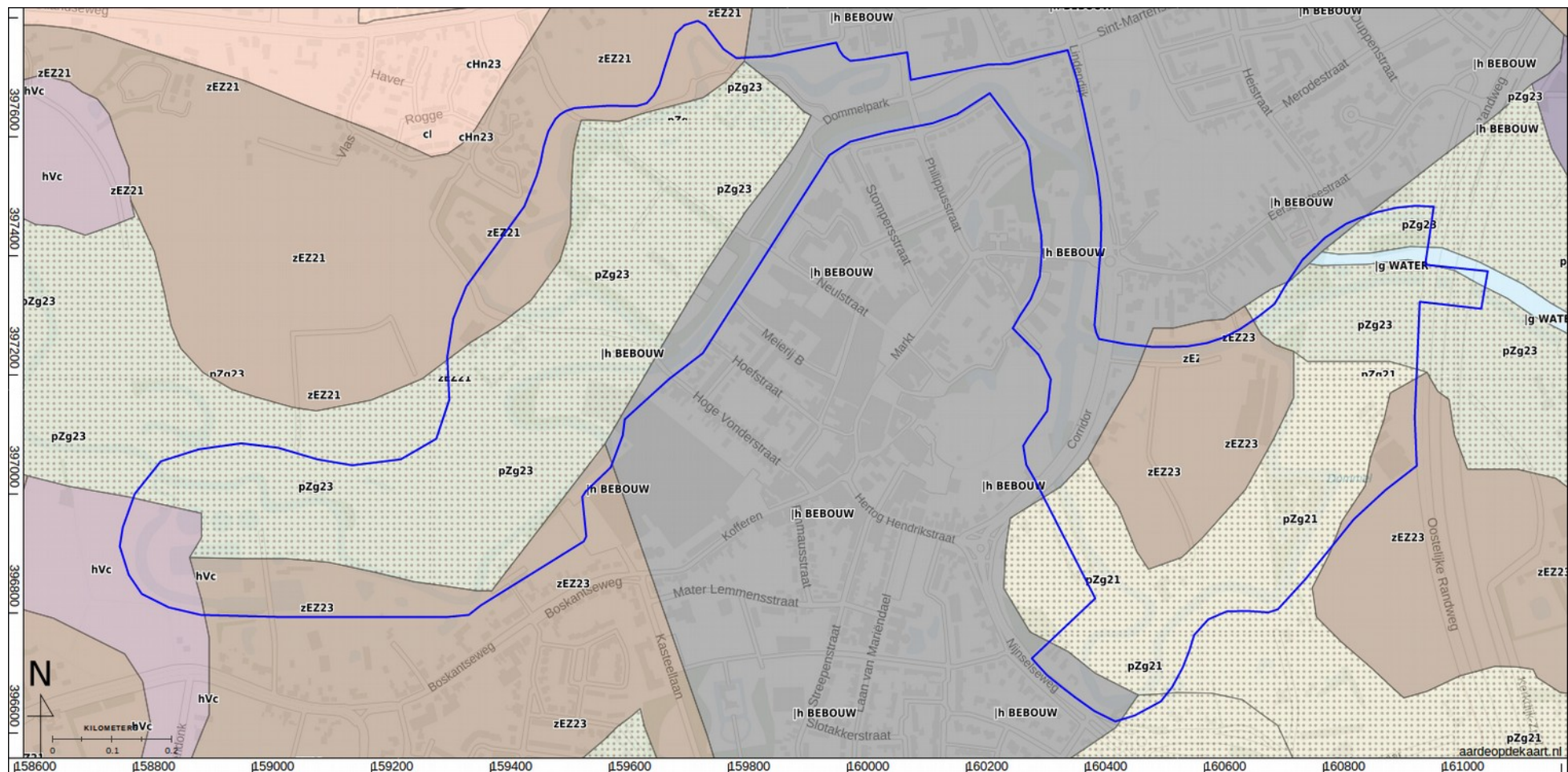
Figuur 8: Topografische kaart.

Figuur 9: Hoogte-reliëfkaart (Kadaster en PDOK 2014). Hoogtewaarden in meters ten opzichte van N.A.P.

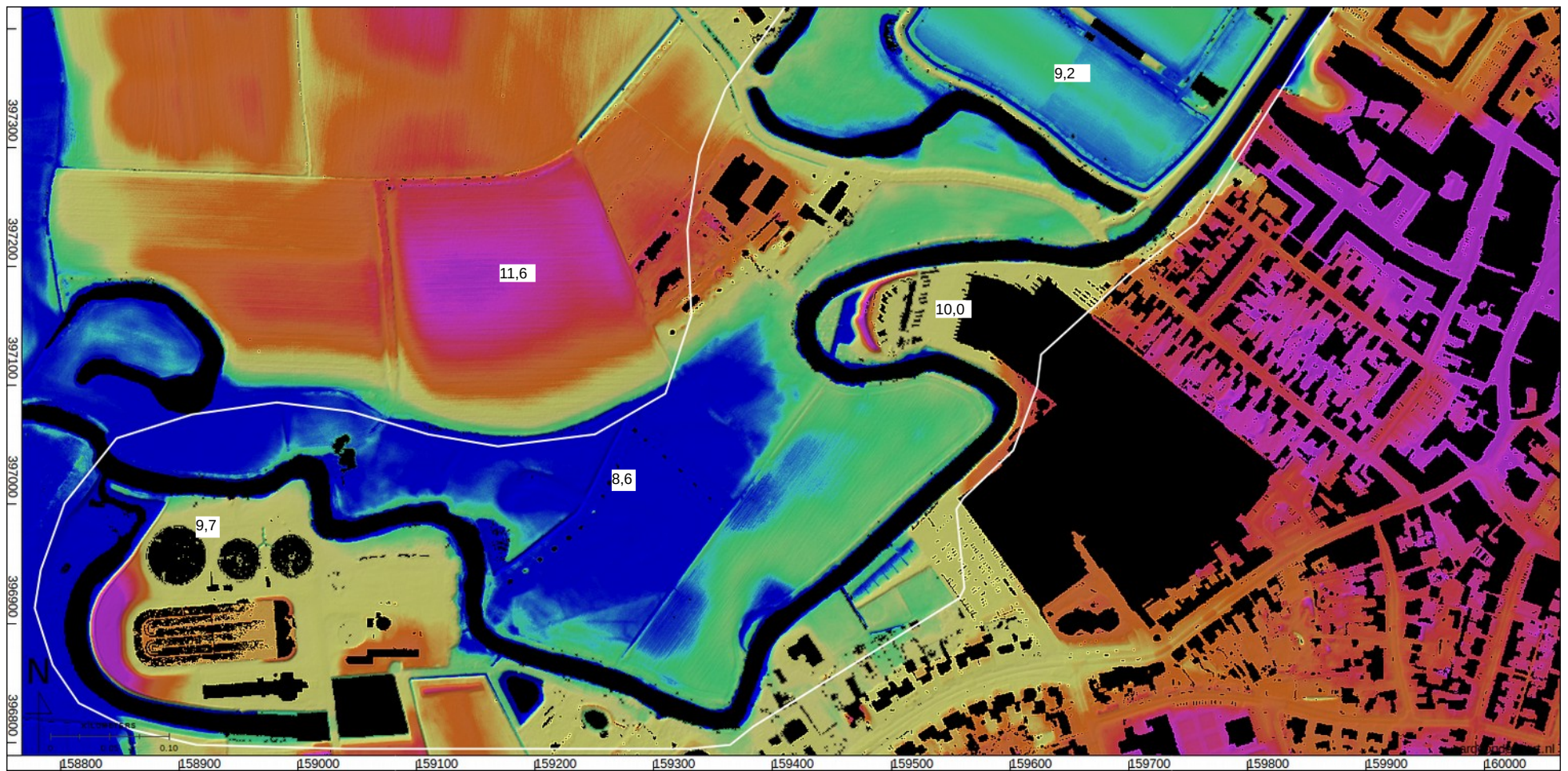

Nu3 Dekzand (fijn zand en lemig fijn zand) dikker dan 2 m Cover sands (fine sand and loamy fine sand) > 2 m	Si^b Dekzand [Nu.Gr.] dunner dan 2 m Cover sands [Nu.Gr.] < 2 m	Si^b Beekafzettingen 1 (fijn en matig grof zand) dikker dan 1 m Brook deposits 1 (fine and moderate coarse sand) > 1 m
Nu2 Brabantse leem (leem, plaatselijk humeus of venig) Brabant loam (loam, locally humic or peaty)	Si^v Veen (eutroof, plaatselijk met leemlagen) dikker dan 1 m Peat (eutrophic, locally with loambeds) > 1 m	B Beekafzettingen (fijn zand met planten- en houtresten) dikker dan 1 m Brook deposits > 1 m (fine sands, containing plant and wood remains)
I^v Nu4 Veen dunner dan 1 m op fluvioperiglaciale afzettingen 2 (Nuenen Groep), plaatselijk met een tussen-schakeling van dekzand dunner dan 2 m Peat < 1 m on fluvio-periglacial deposits 2 (Nuenen Group), with local intercalation of coversands < 2 m		Figuur 10: Geologische kaart blad Eindhoven 51 (West en Oost; Bisschops, Broertjes, en Dobma 1985; Rijk Geologische dienst 1973).

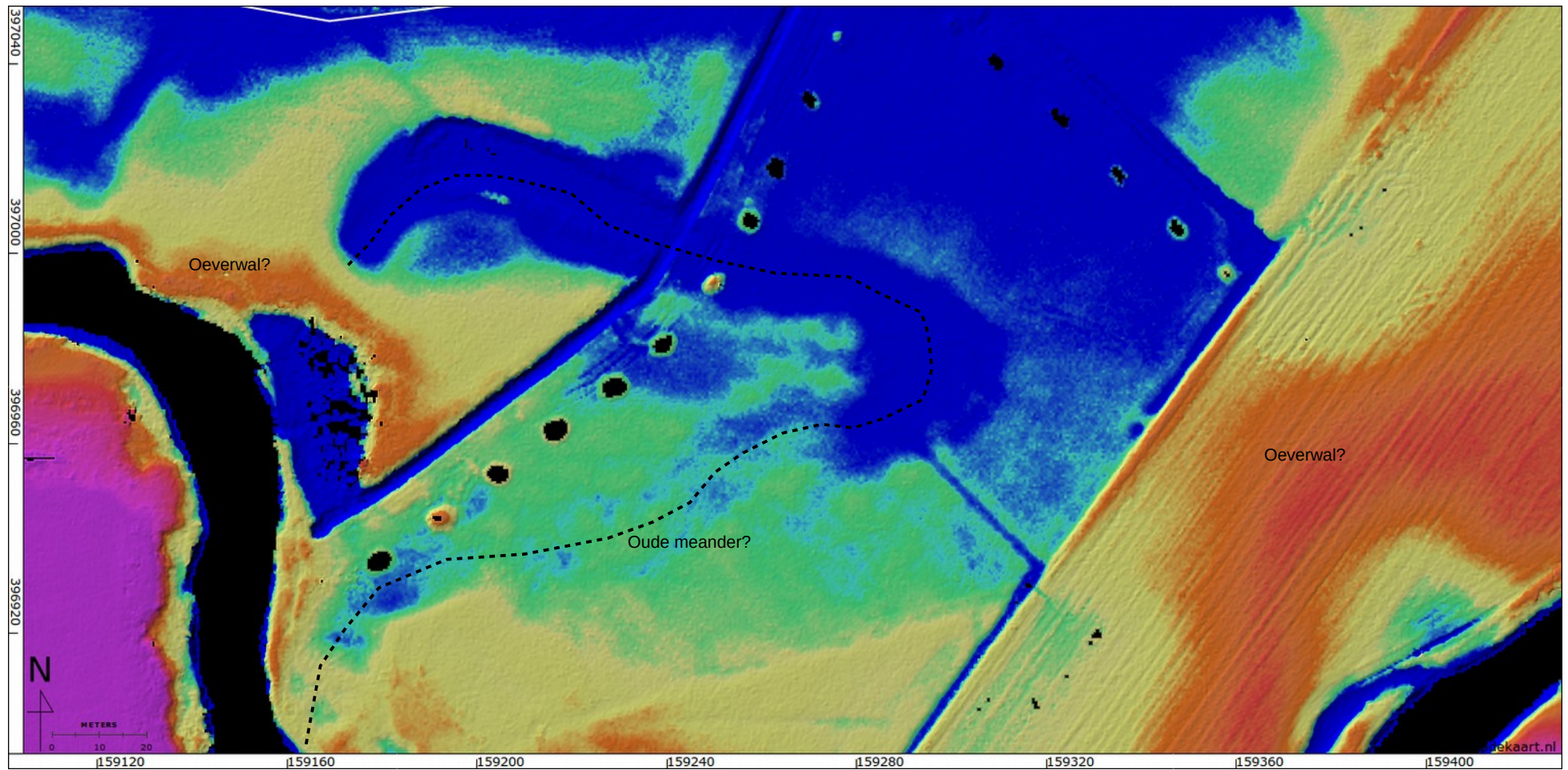

h BEBOUW: Bebouwing	hVc: Koopveengronden op zeggeveen, rietzeggeveen of (mesotroof) broekveen
Hn21: Veldpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand	pZg21: Beekeerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
Hn23: Veldpodzolgronden; lemig fijn zand	pZg23: Beekeerdgronden; lemig fijn zand
zEZ21: Hoge zwarte enkeerdgronden in leemarm en zwak lemig fijn zand	
zEZ23: Hoge zwarte enkeerdgronden; lemig fijn zand	

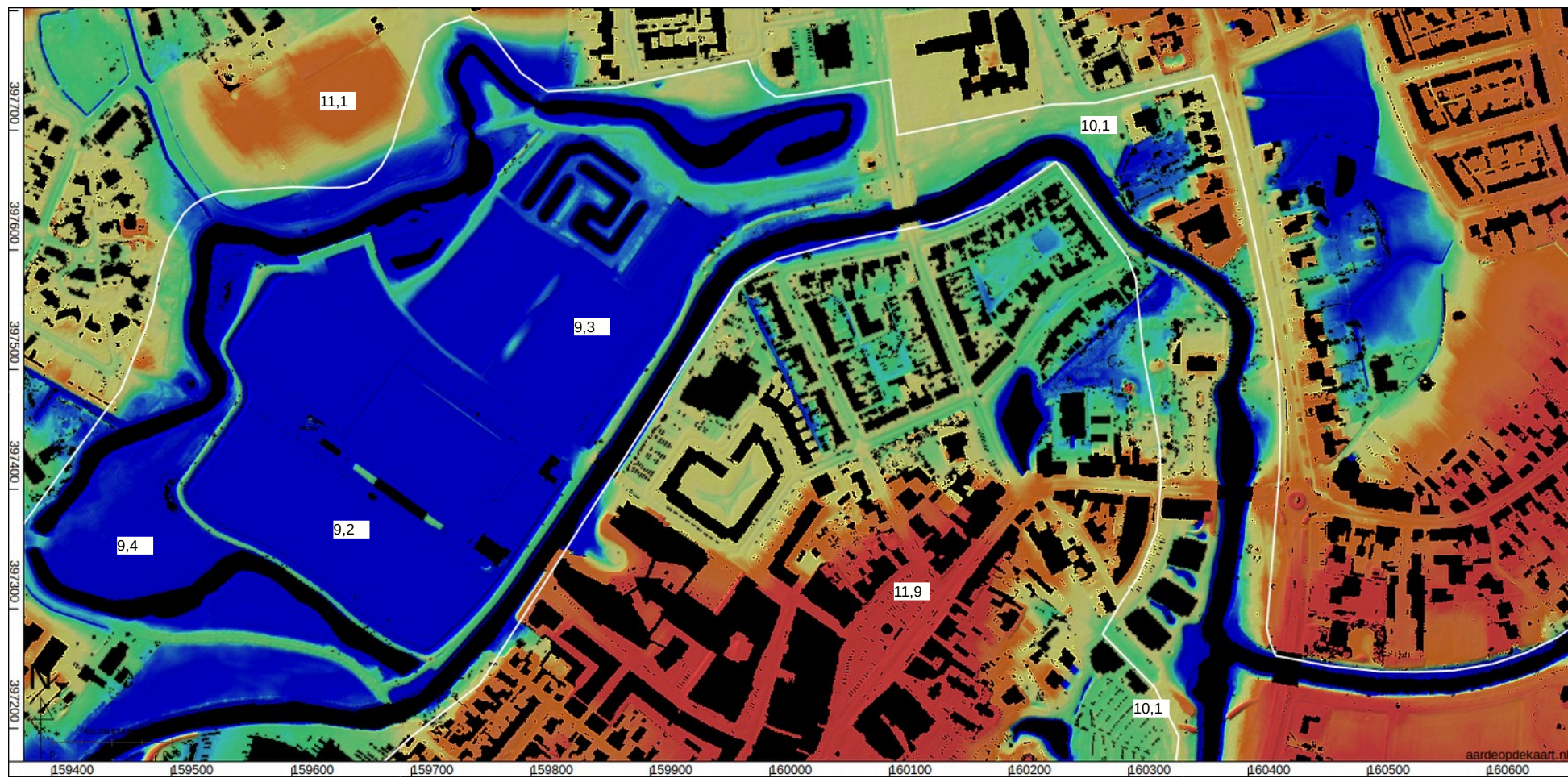
Figuur 11: Bodemkaart (Alterra Wageningen UR 2012).

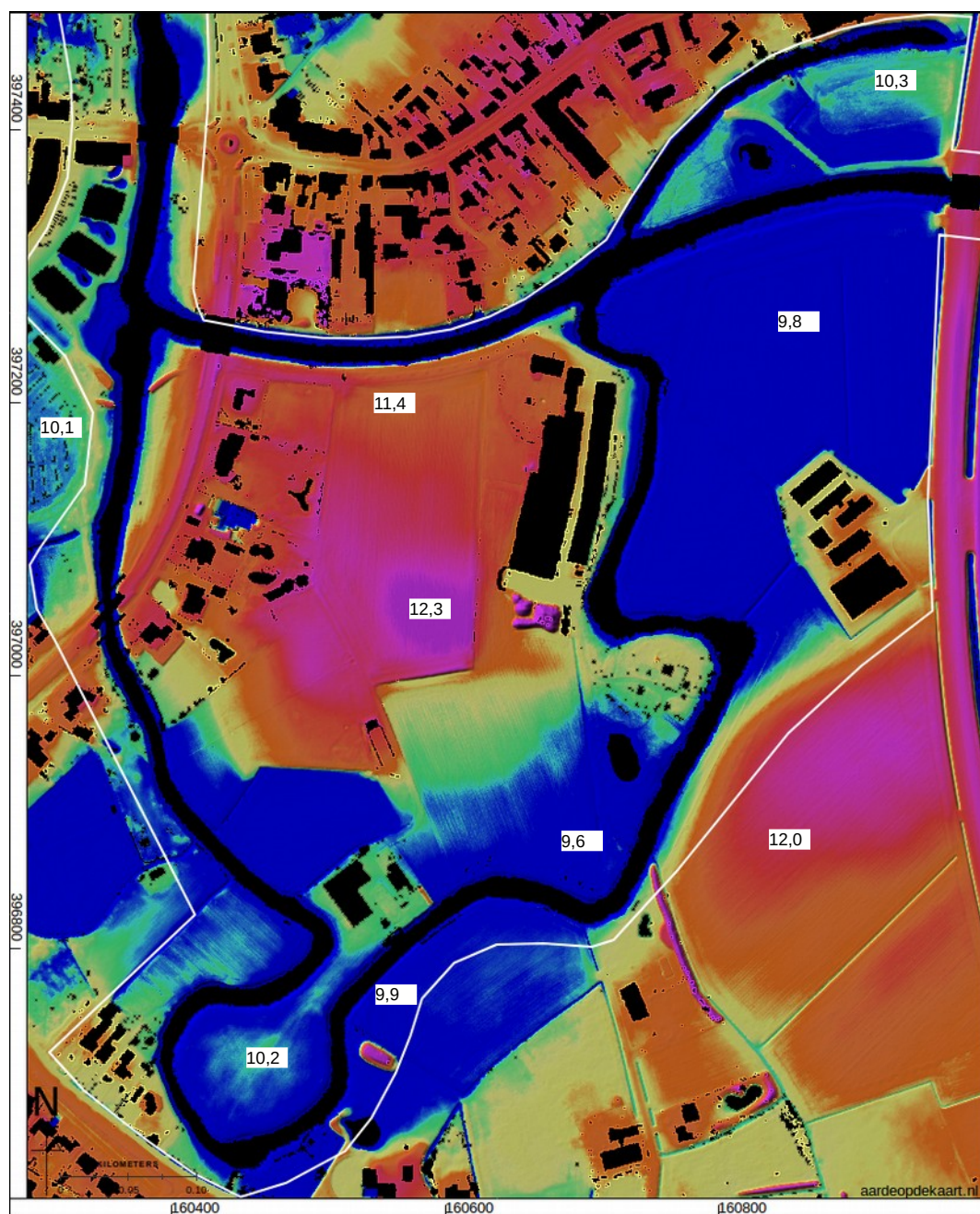
Figuur 12: Hoogte-reliëfkaart, detail, westelijk deel (Rijsingen).

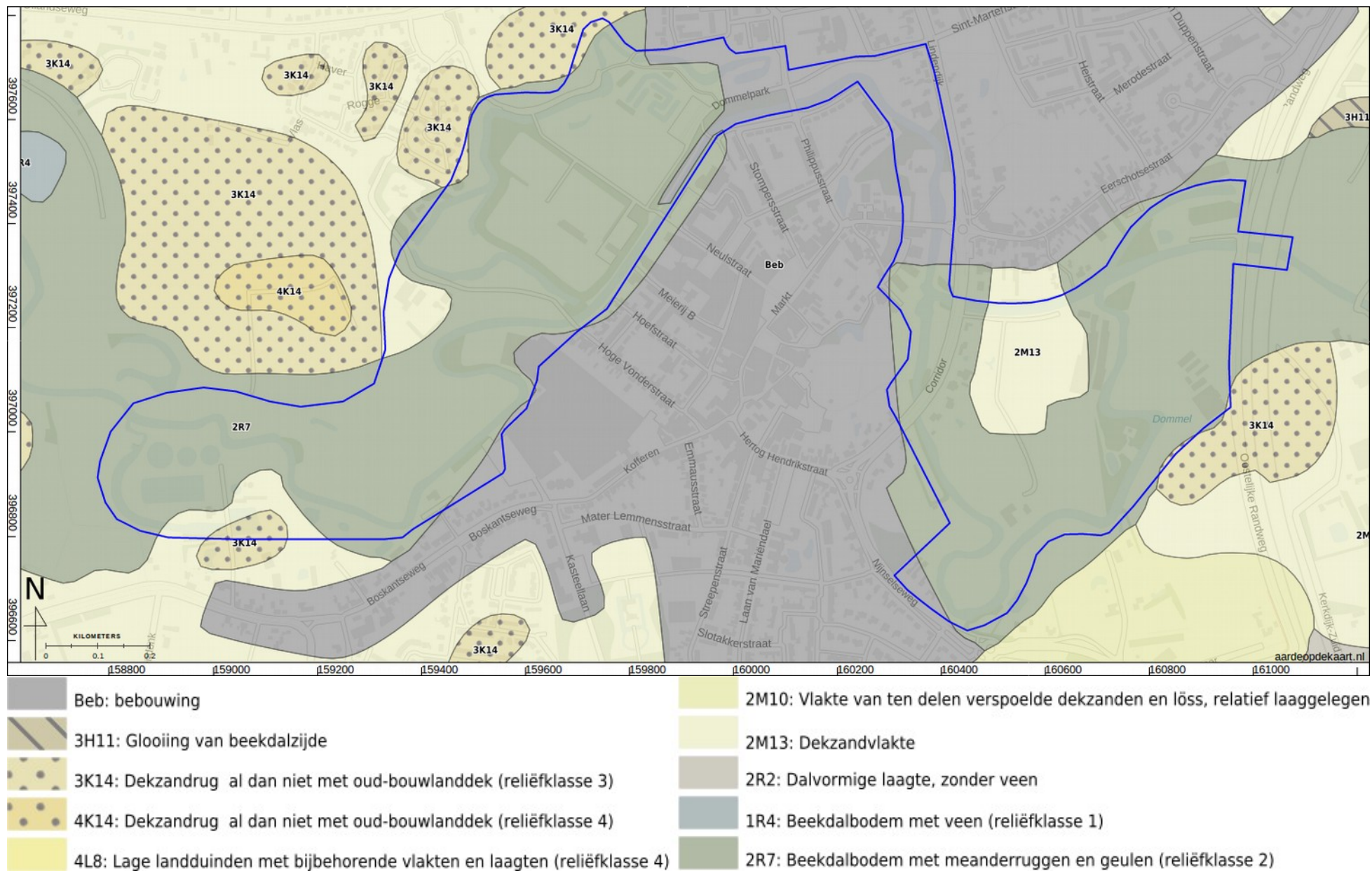
Figuur 13: Detail van langgerekte bochtige structuur in het westen van het plangebied, mogelijk een oude (pre kadastrale) Dommel meander.

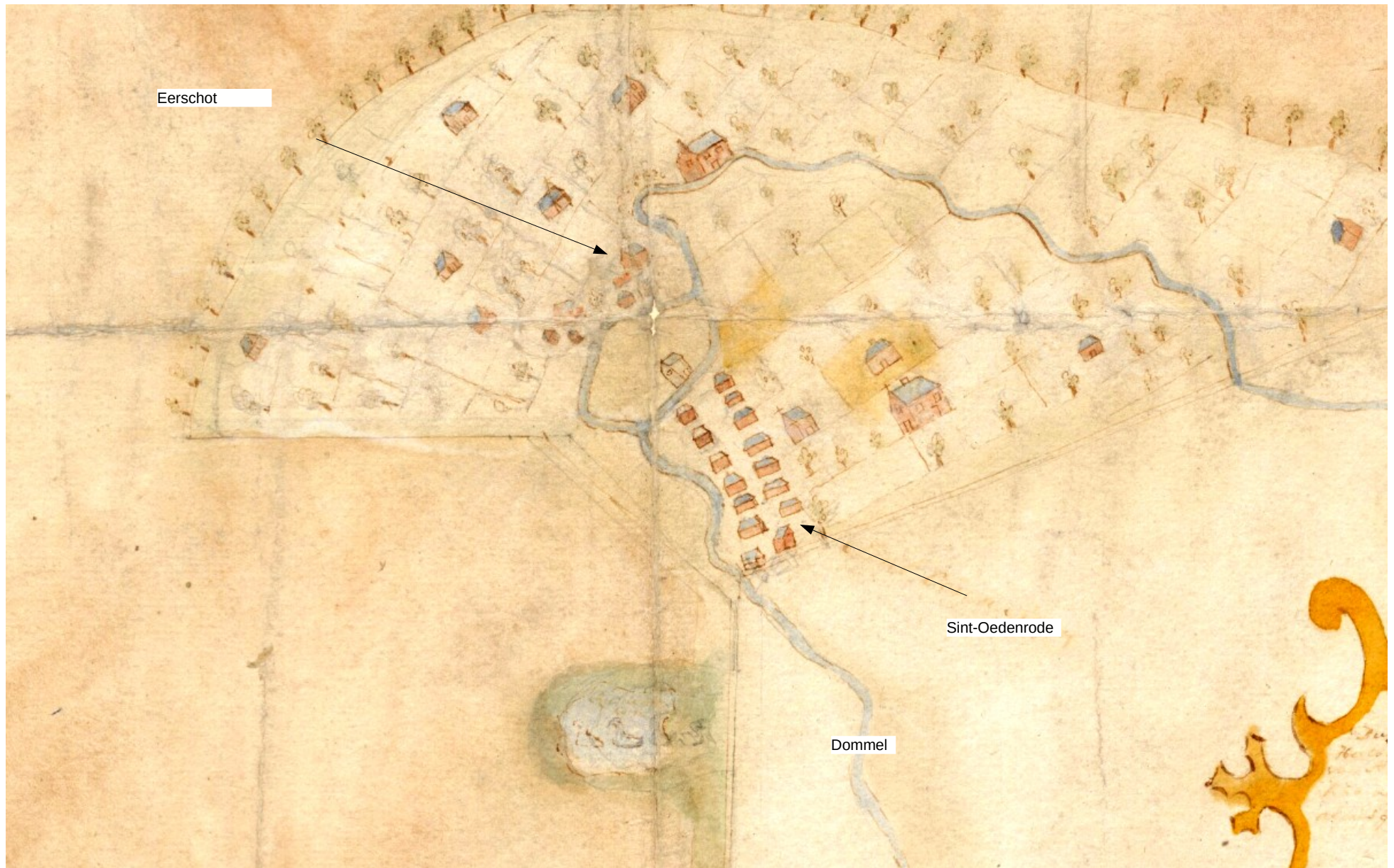
Figuur 14: Hoogte-reliëfkaart, detail, centrale deel (De Neul, 't Laar).

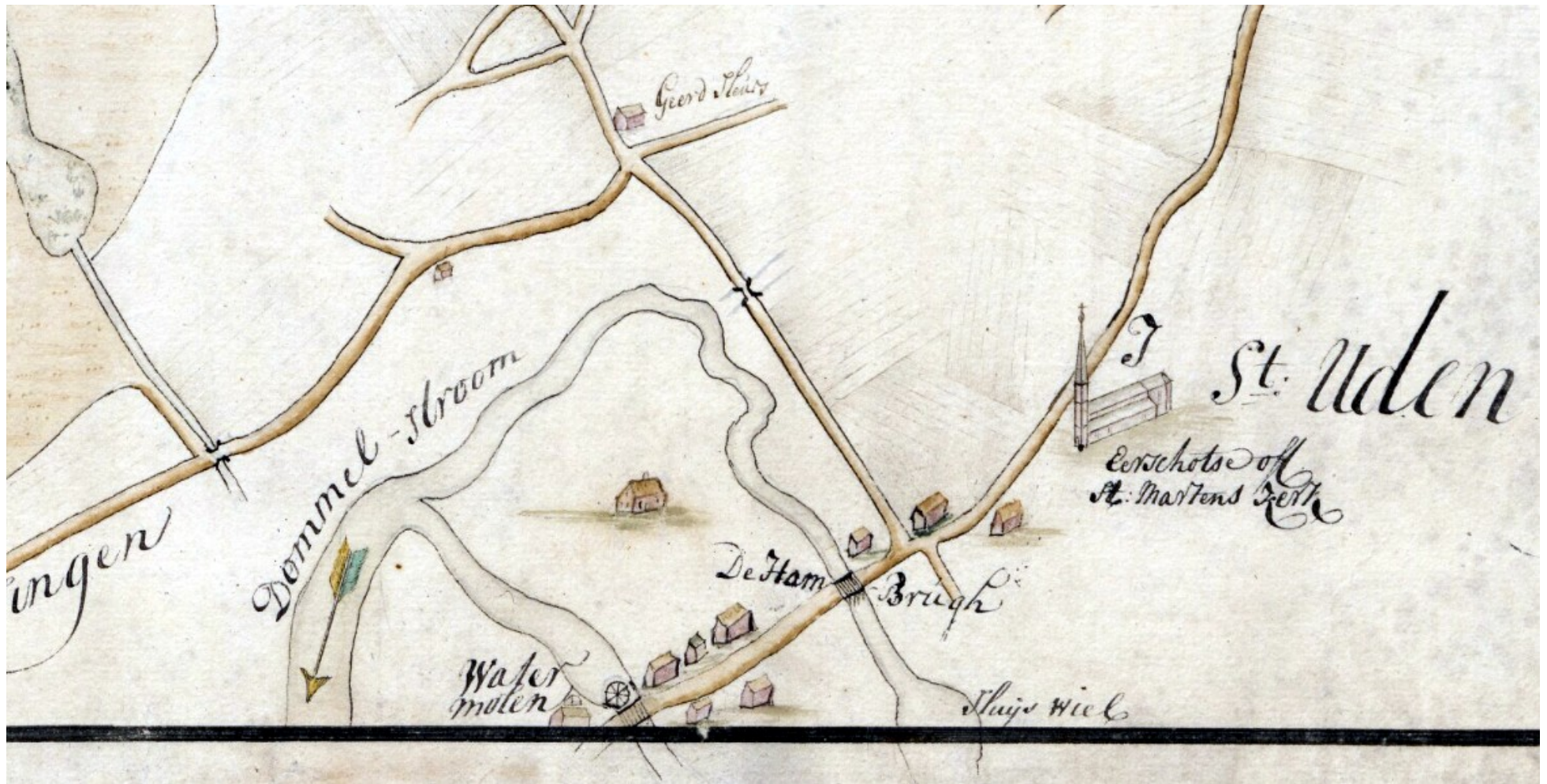
Figuur 15: Hoopte-reliëfkaart, detail, oostelijk deel ('t Laar).

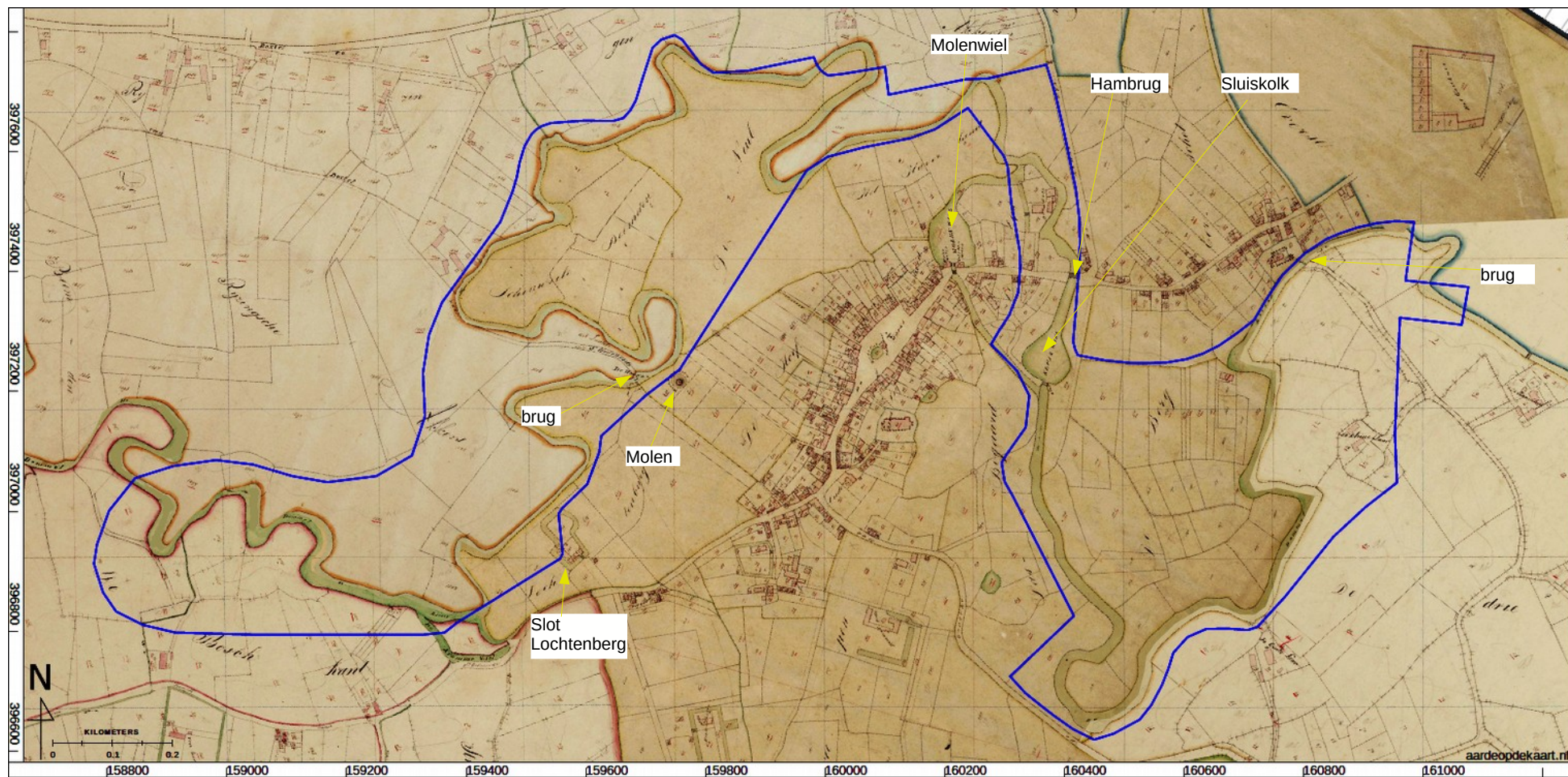
Figuur 16: Geomorfologische kaart (Alterra 2004).

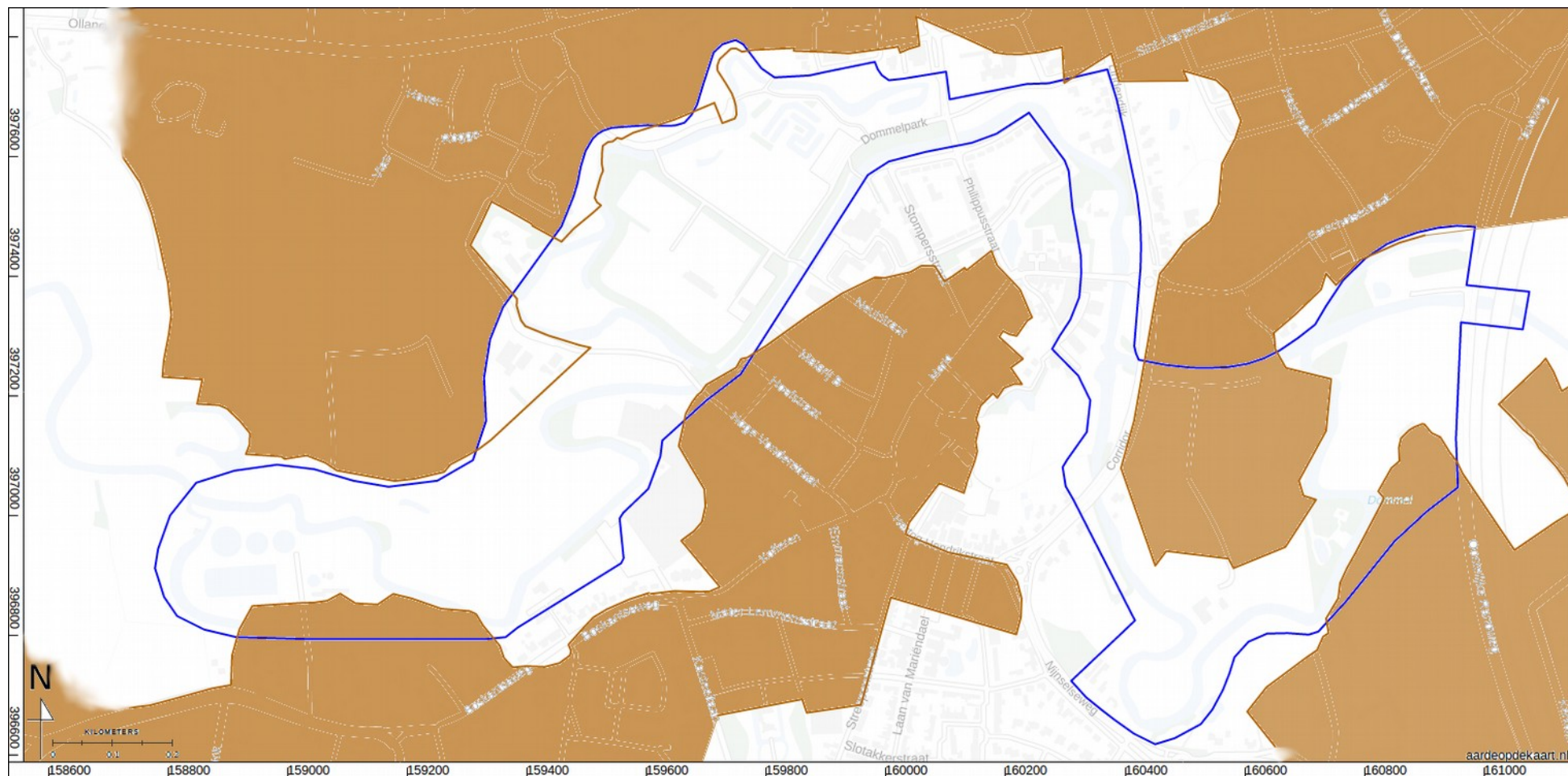
Figuur 17: Kaart uit ca. 1652 (Sallem 1652). Het noorden is links.

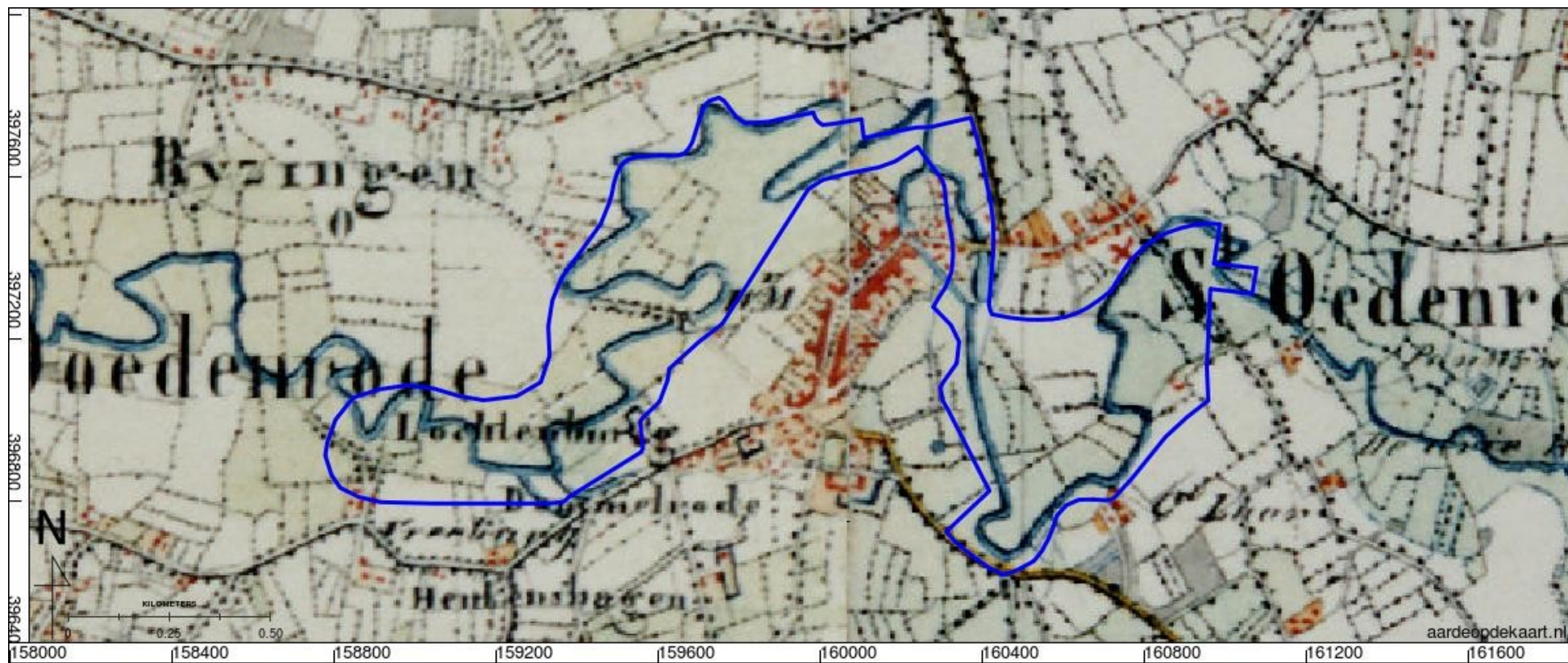
Figuur 18: Fragment van een kaart van de heide tussen Sint-Oedenrode en Schijndel waarop de Hambrug en omgeving stat weergegeven (Van de Weijer 1750).

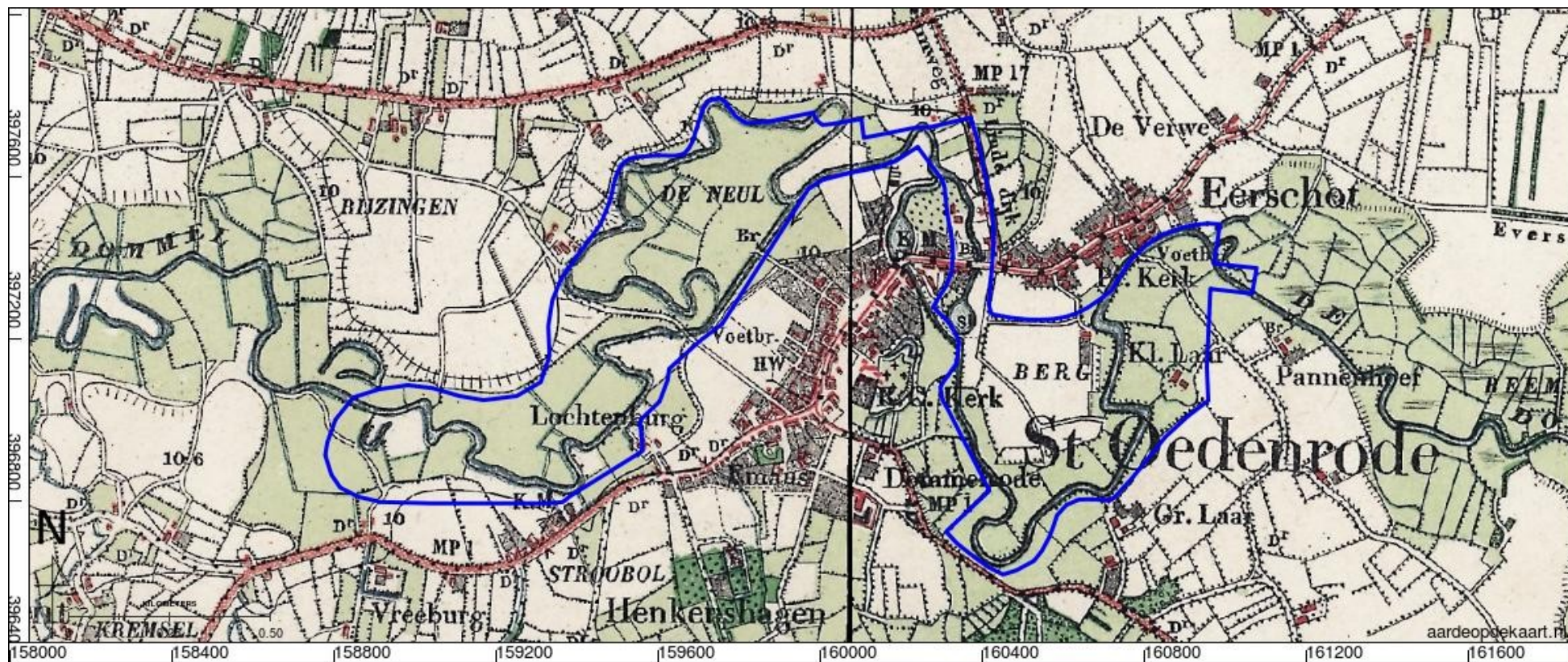
Figuur 19: Kadastrale minuut 1811-1832, mozaïek van minuutbladen G1, H3, I4 en E1.

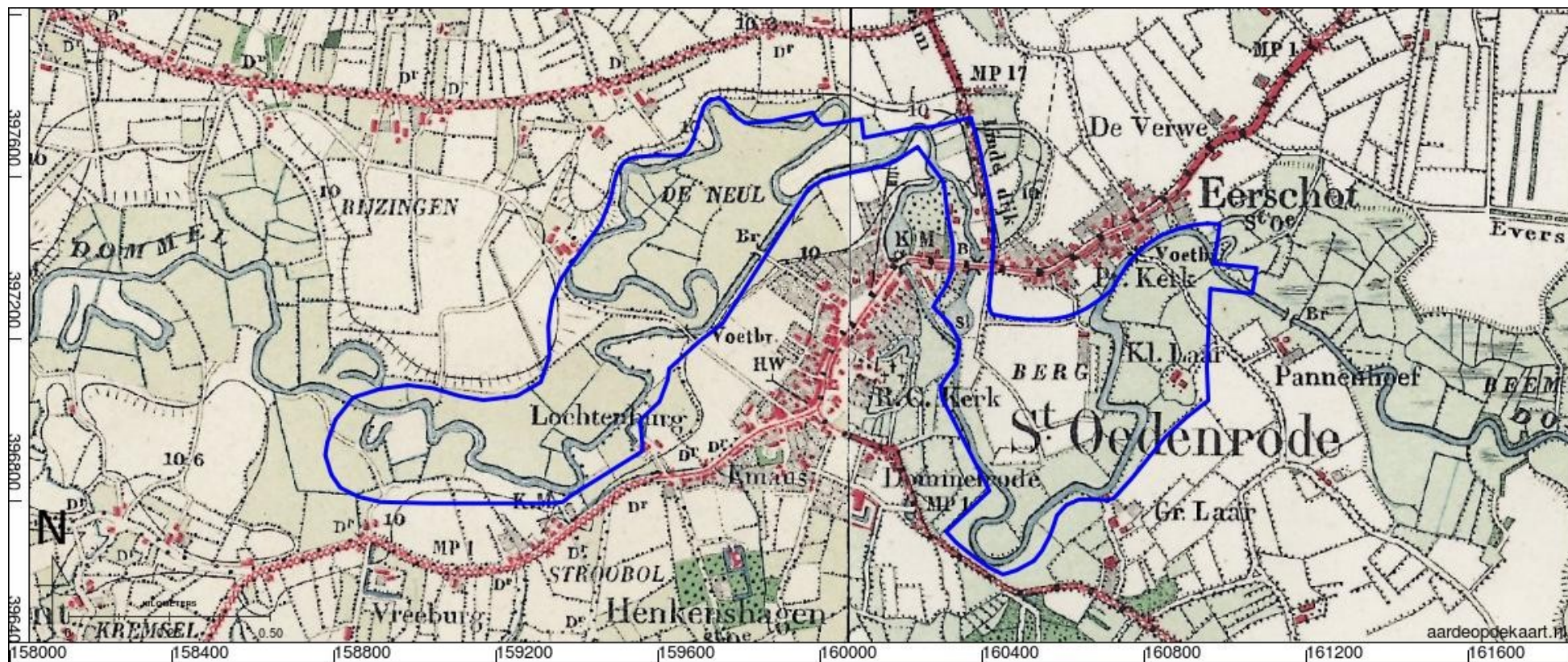
Figuur 20: Ligging van de bouwlanden (bruine kleur; incl. historische kern) op basis van het landgebruik op de kadastrale minuut. De 'witte' zones zijn in gebruik als bouwland, weiland, hakhout en 'opgaande bomen'.

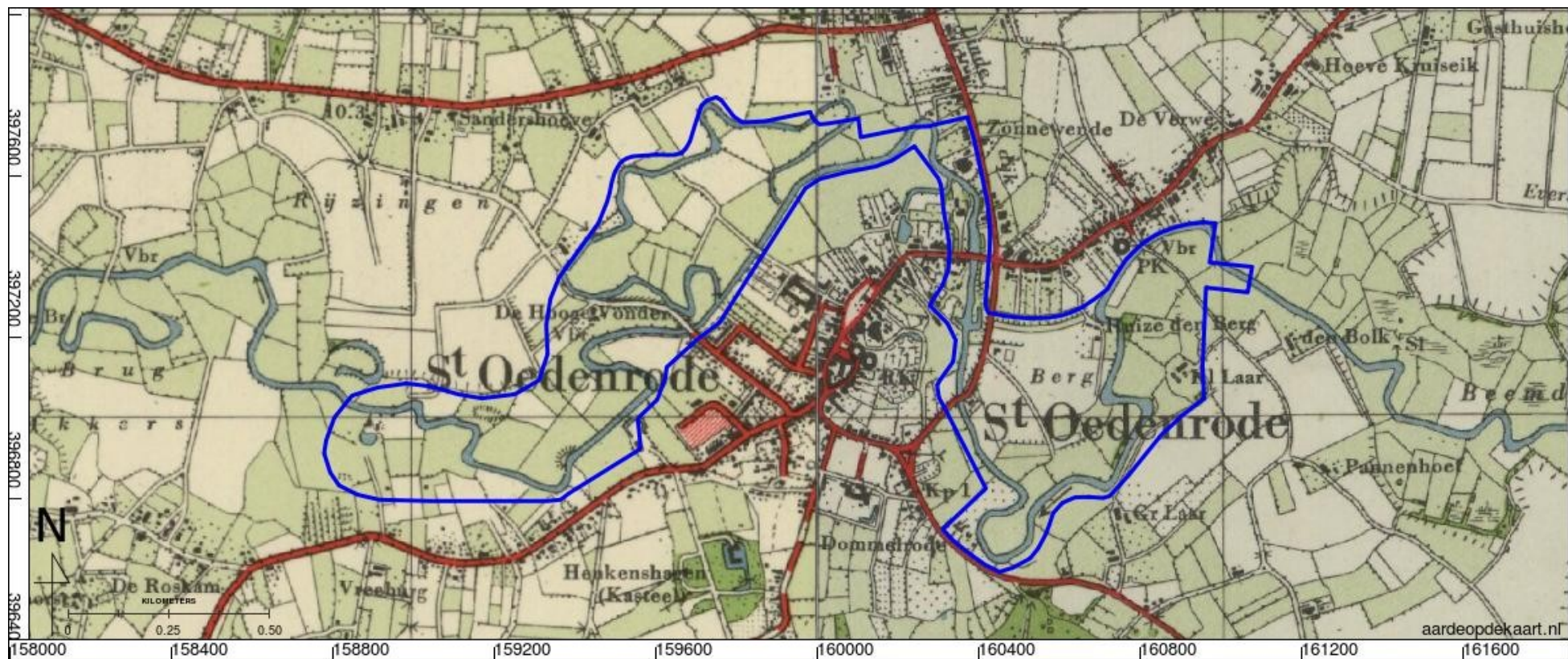
Figuur 21: Topografisch militaire kaart 1850.

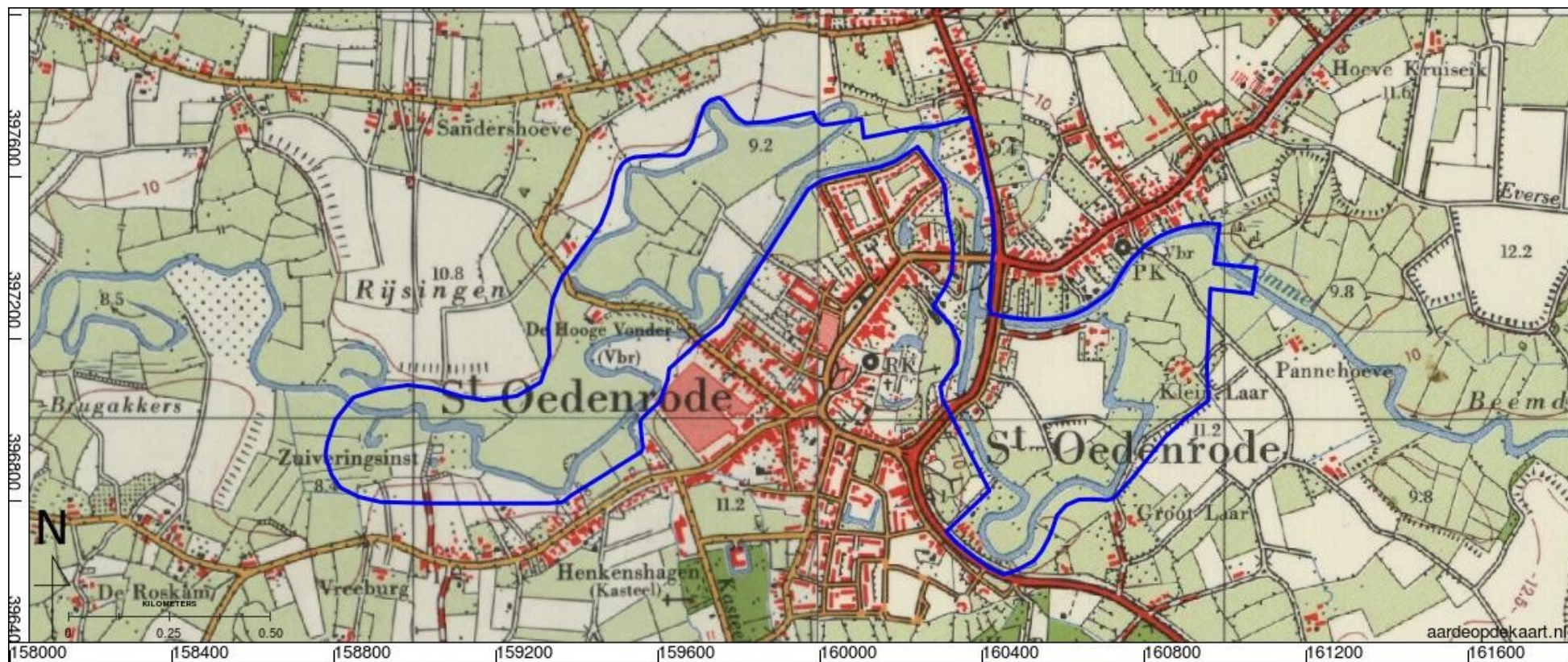
Figuur 22: 628-2142-BOXTEL-1900 (links) en 629-2145-ST. OEDENRODE-1900 (rechts).

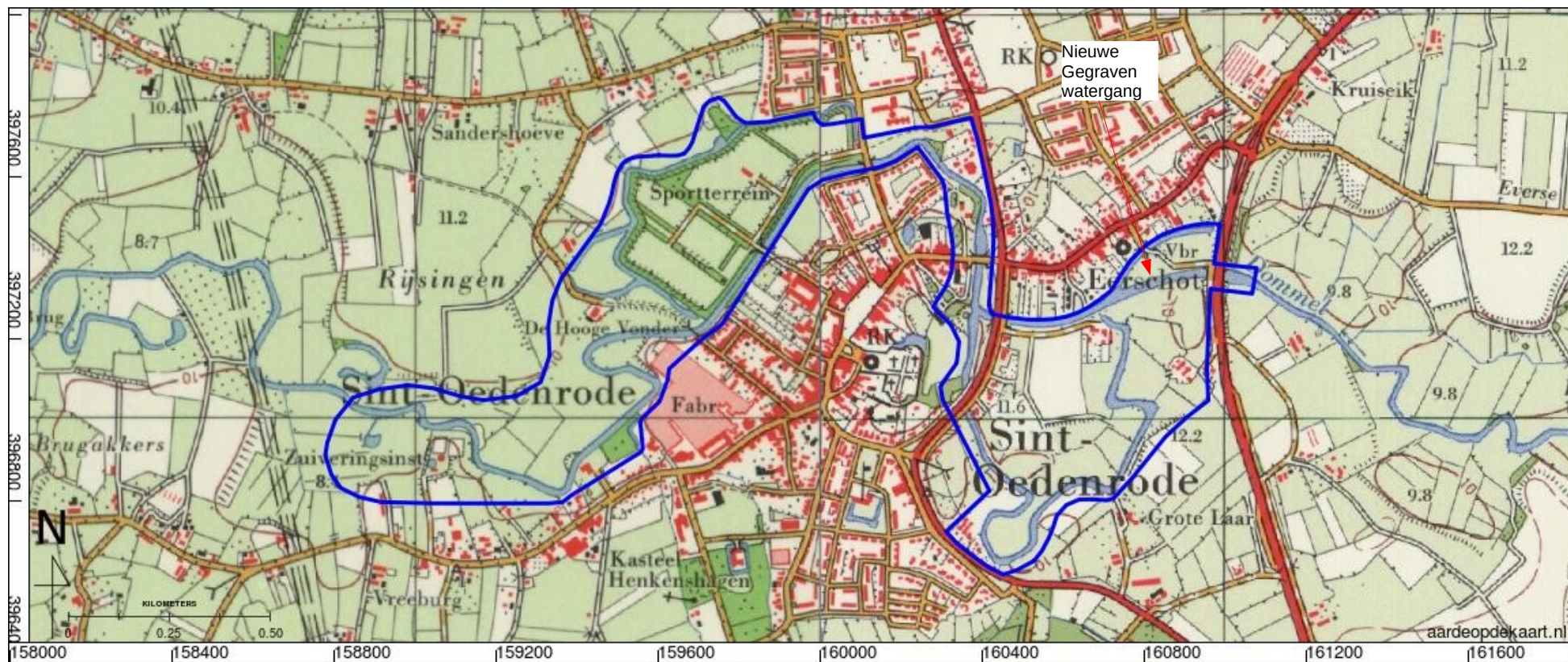
Figuur 23: 628-2143-BOXTEL-1915 (links) en 629-2147-ST. OEDENRODE-1918 (rechts).

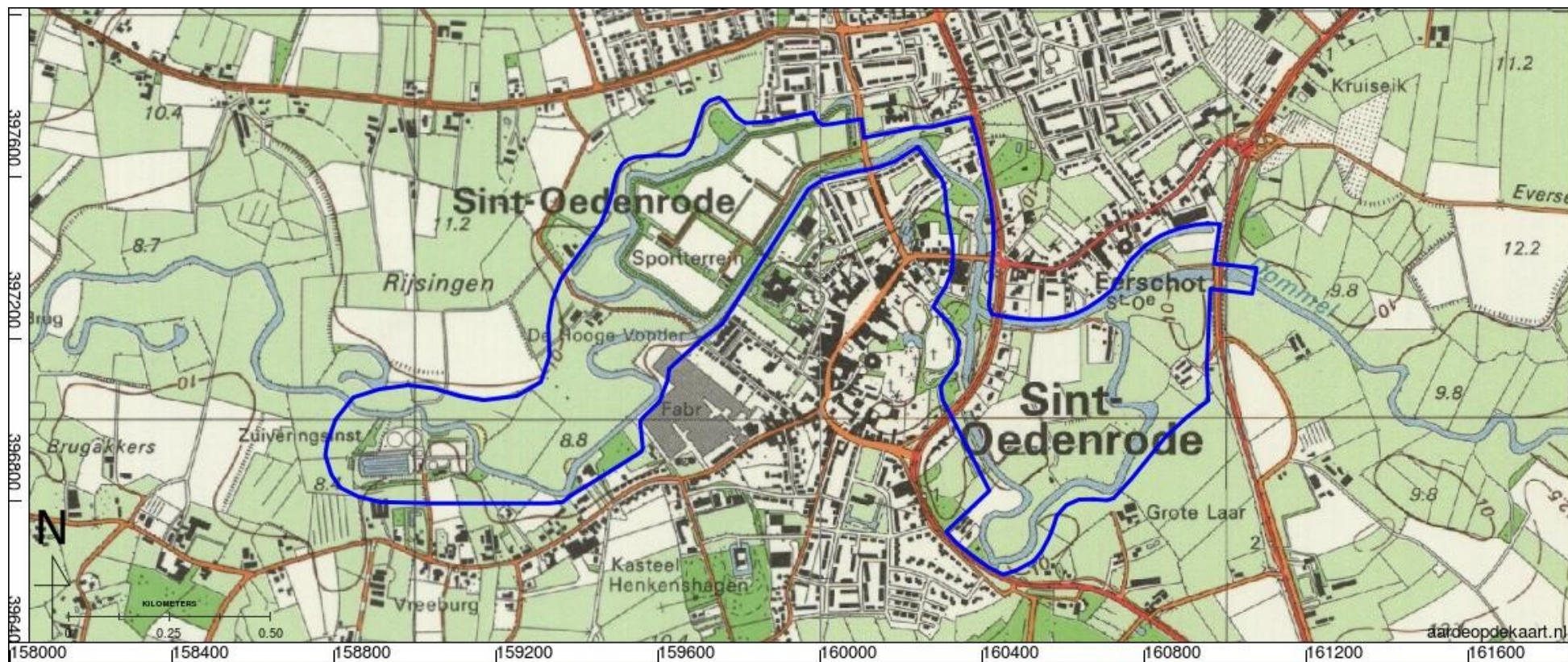
Figuur 25: 51B-1953-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode (links) en 51E-1953-Eindhoven / Nuenen / Sint-Oedenrode / Son en Breugel (rechts).

Figuur 26: 51B-1963-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode (links) en 51E-1963-Eindhoven / Nuenen / Sint-Oedenrode / Son en Breugel (rechts).

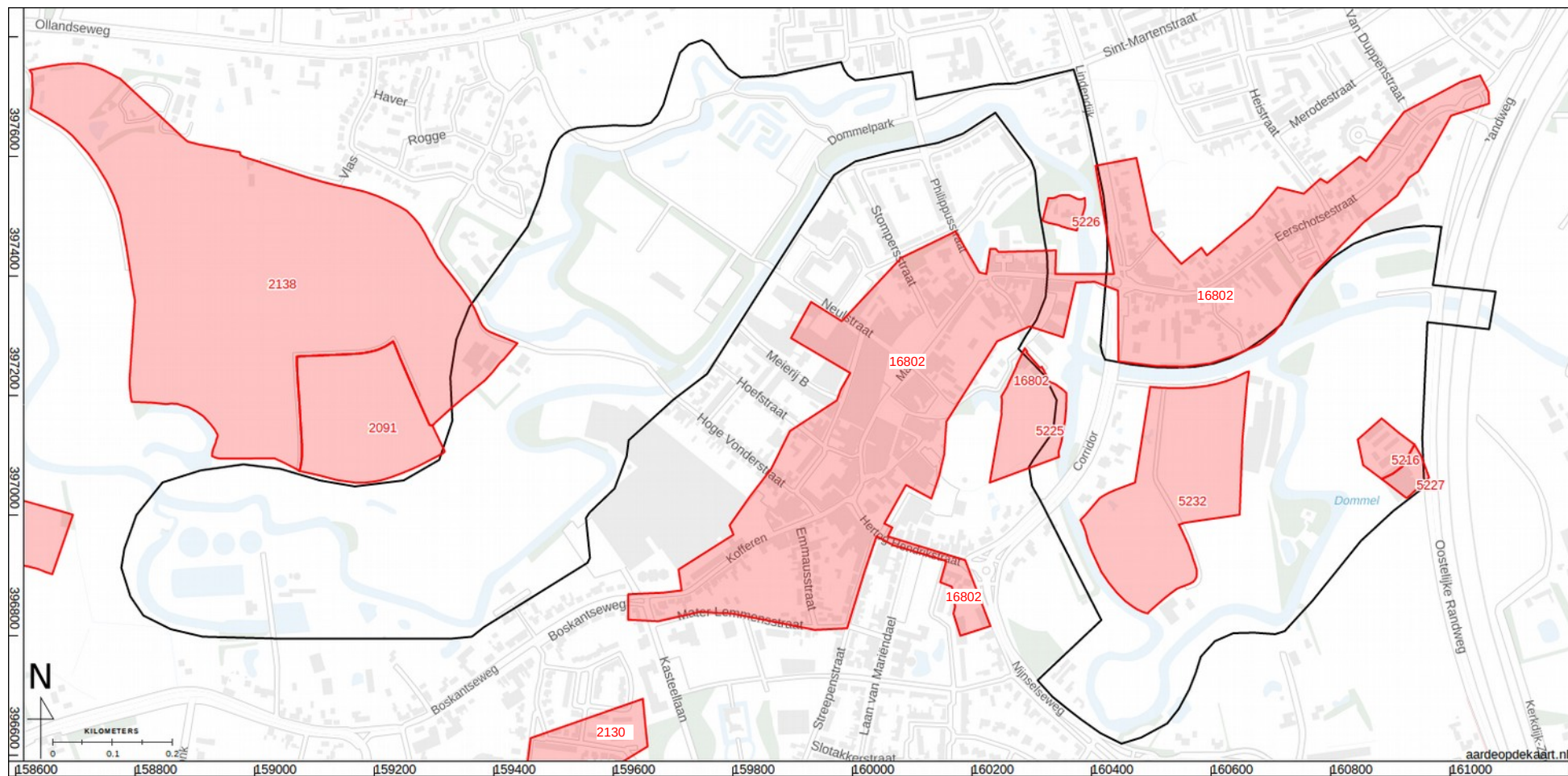
Figuur 27: 51B-1972-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode (links) en 51E-1973-Eindhoven / Nuenen / Sint-Oedenrode / Son en Breugel (rechts).

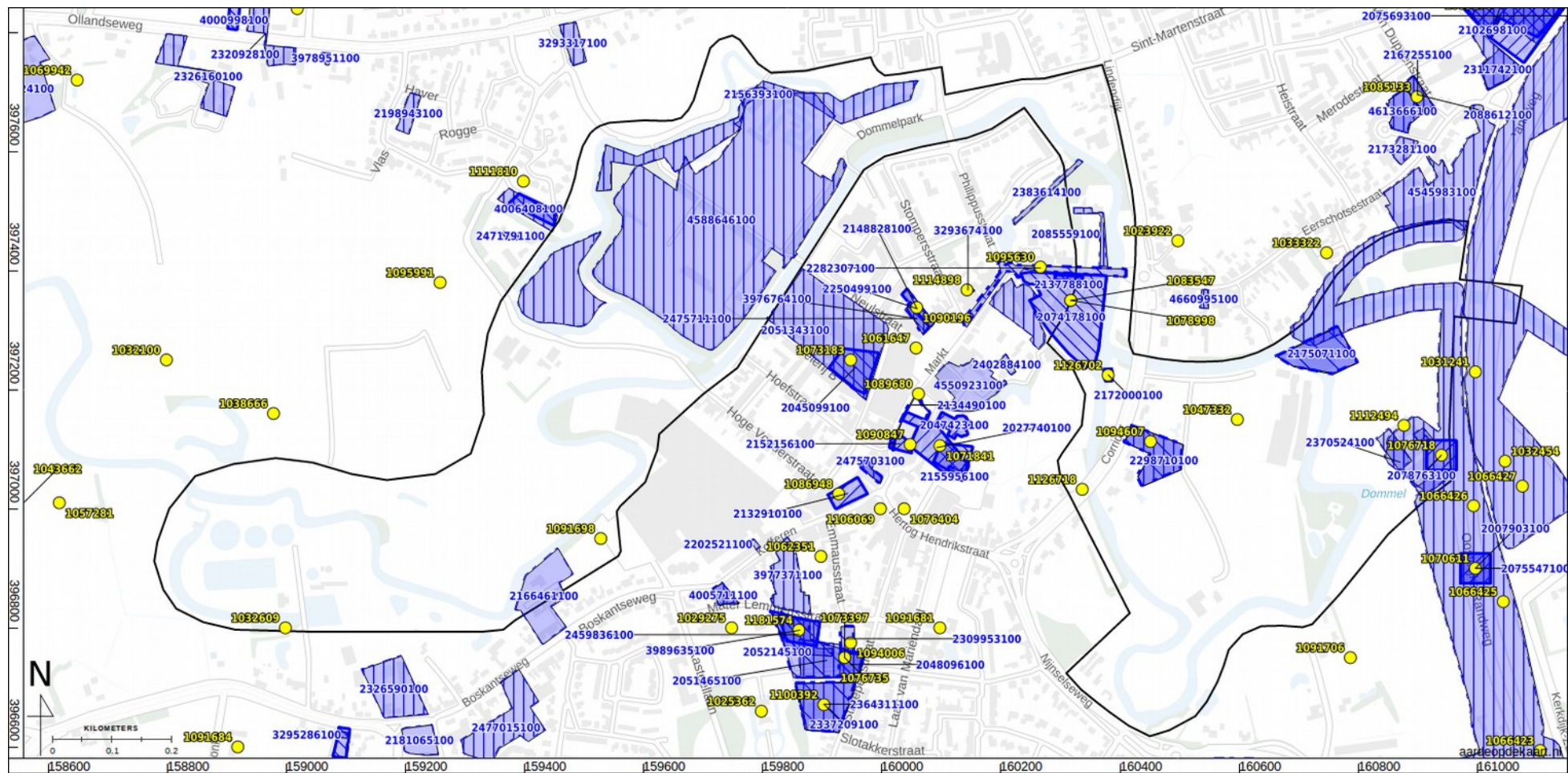
Figuur 28: 51B-1984-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode (links) en 51E-1983-Eindhoven / Nuenen / Sint-Oedenrode / Son en Breugel (rechts).

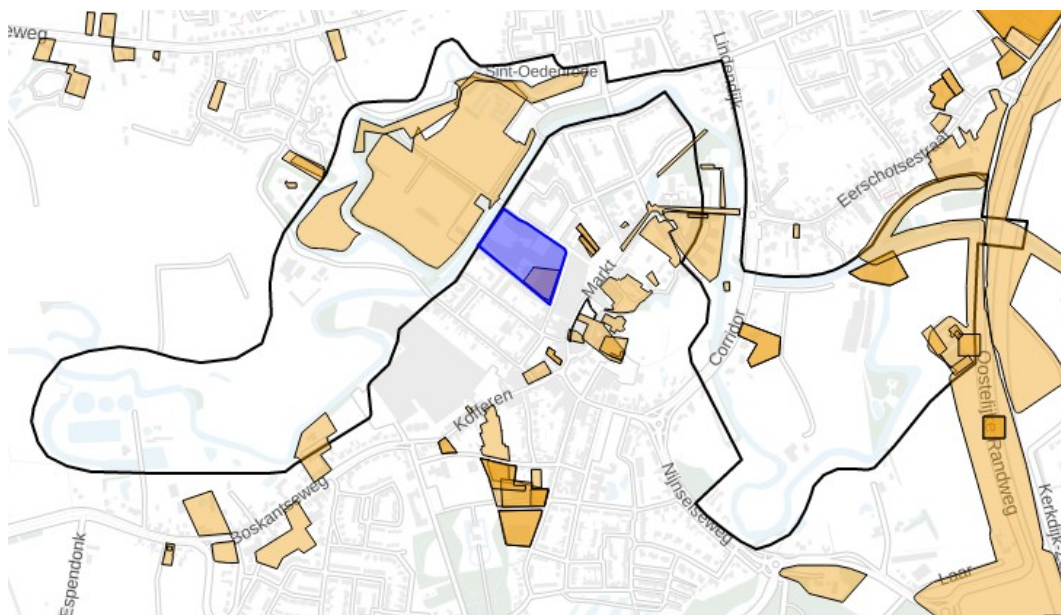
Figuur 29: 51B-1991-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode (links) en 51E-1991-Eindhoven / Nuenen / Sint-Oedenrode / Son en Breugel (rechts).

Figuur 30: Archeologische terreinen (rood) uit ARCHIS.

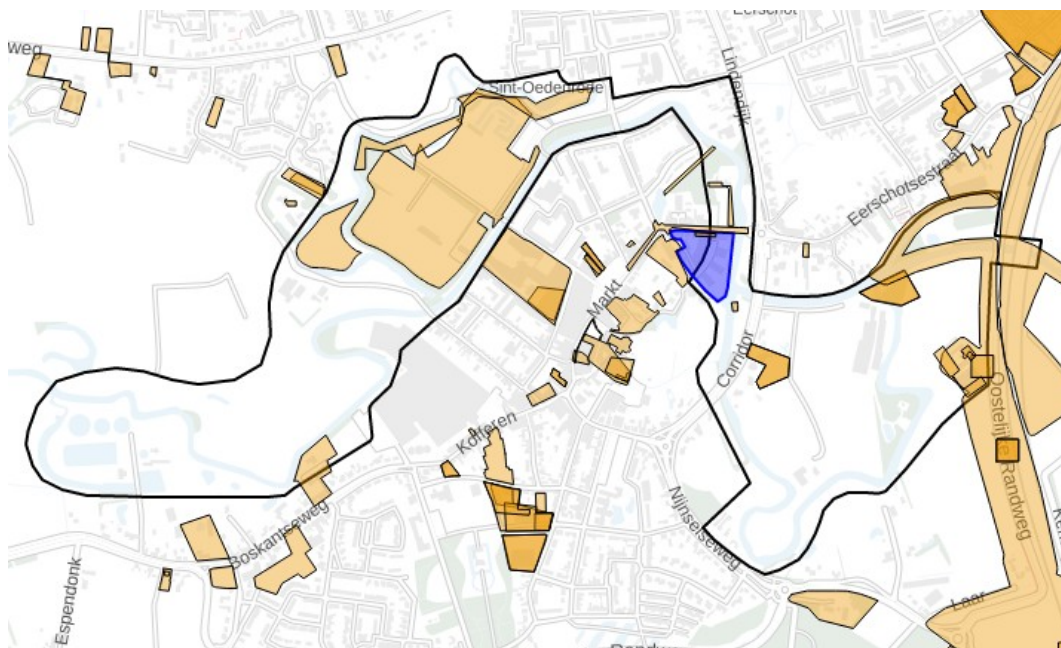

Figuur 31: Archeologische vondstlocaties (geel) en zaken (blauw) uit ARCHIS (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2017).

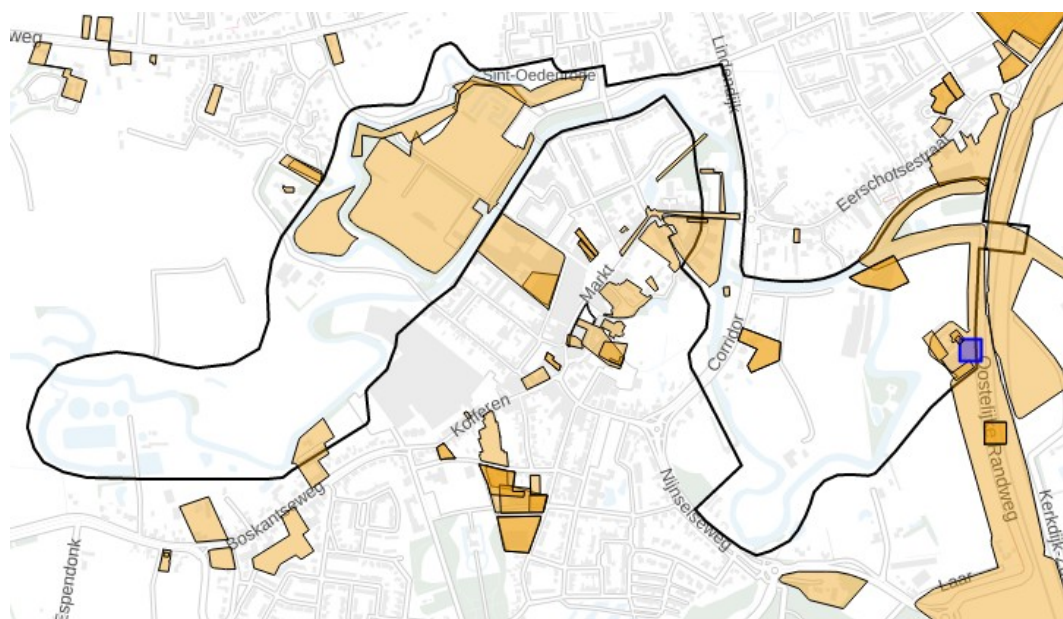

Figuur 32: Ligging onderzoek 2.051.343.100, Odendaal, boringen.

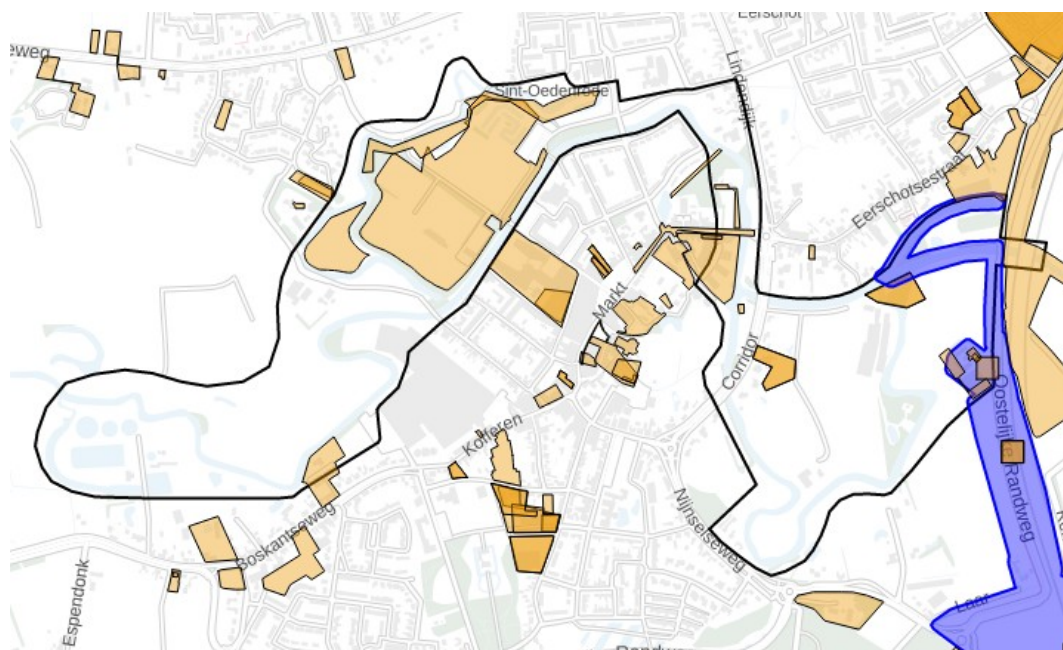
Advies: "oostelijk deel" van plangebied Odendaal bouwwerkzaamheden archeologisch begeleiden.

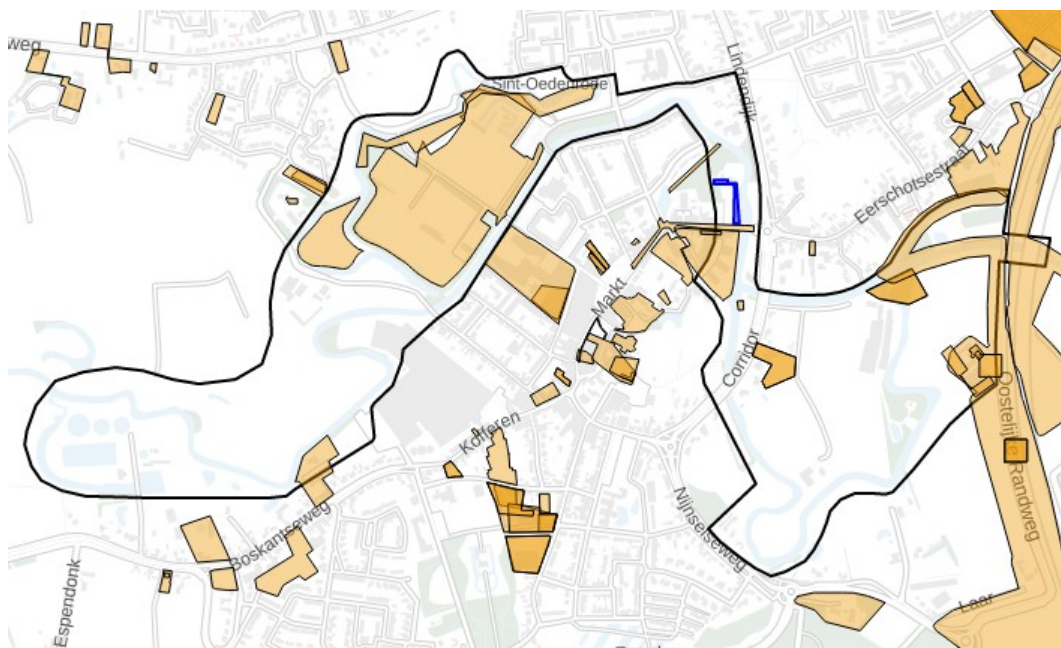
Figuur 33: Ligging onderzoek 2.074.178.100, Borchmolendijk, proefsleuven.

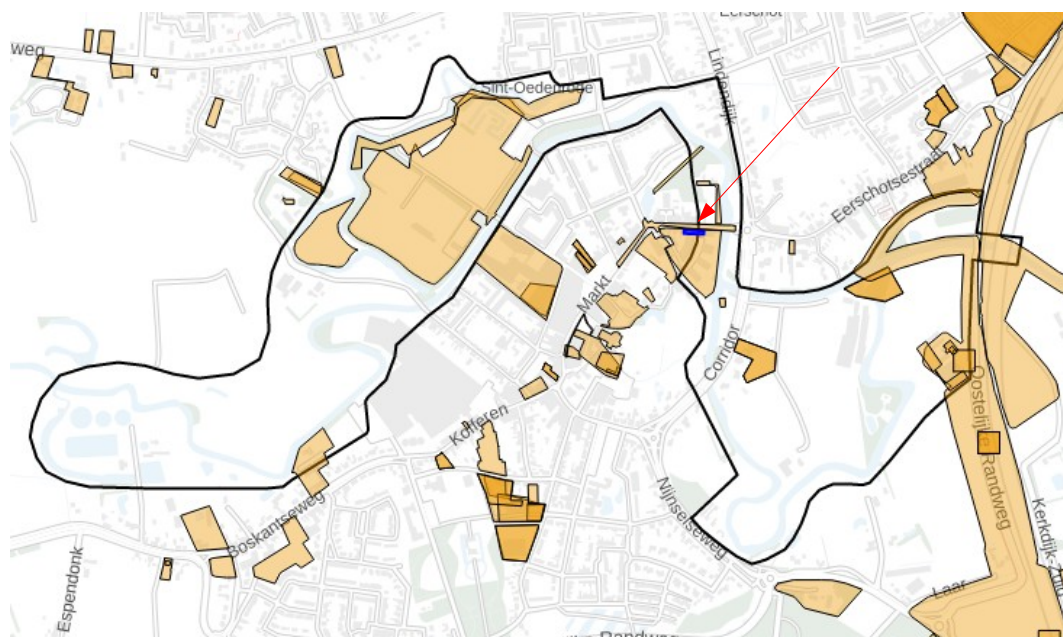
Figuur 34: Ligging van onderzoek 2.078.763.100, De Kleine Laar, proefsleuven.

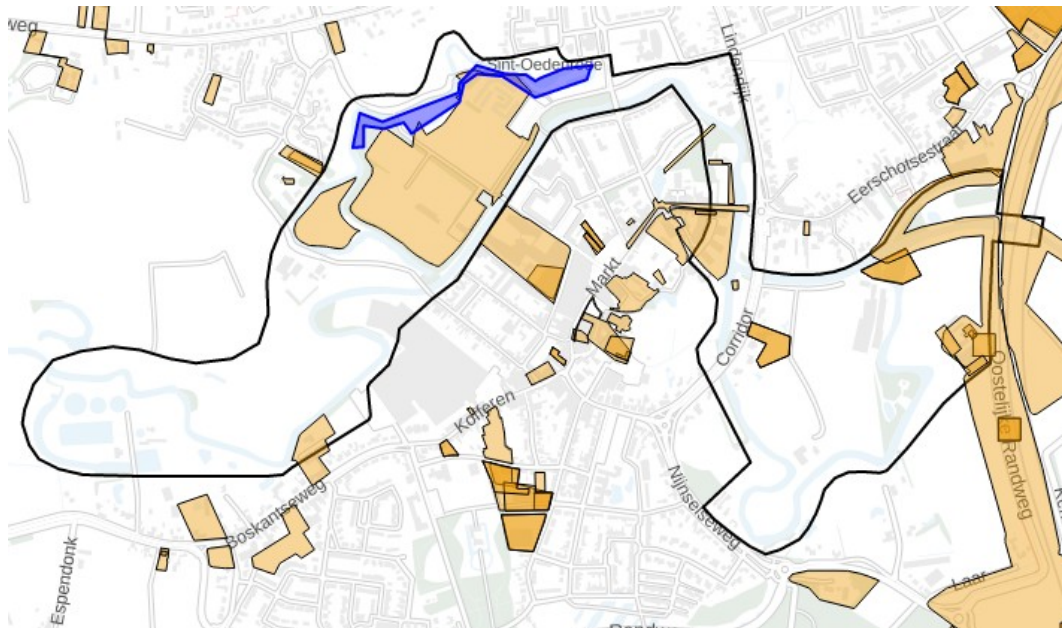
Figuur 35: Ligging onderzoek 2.081.695.100, Nijnsel, boringen.

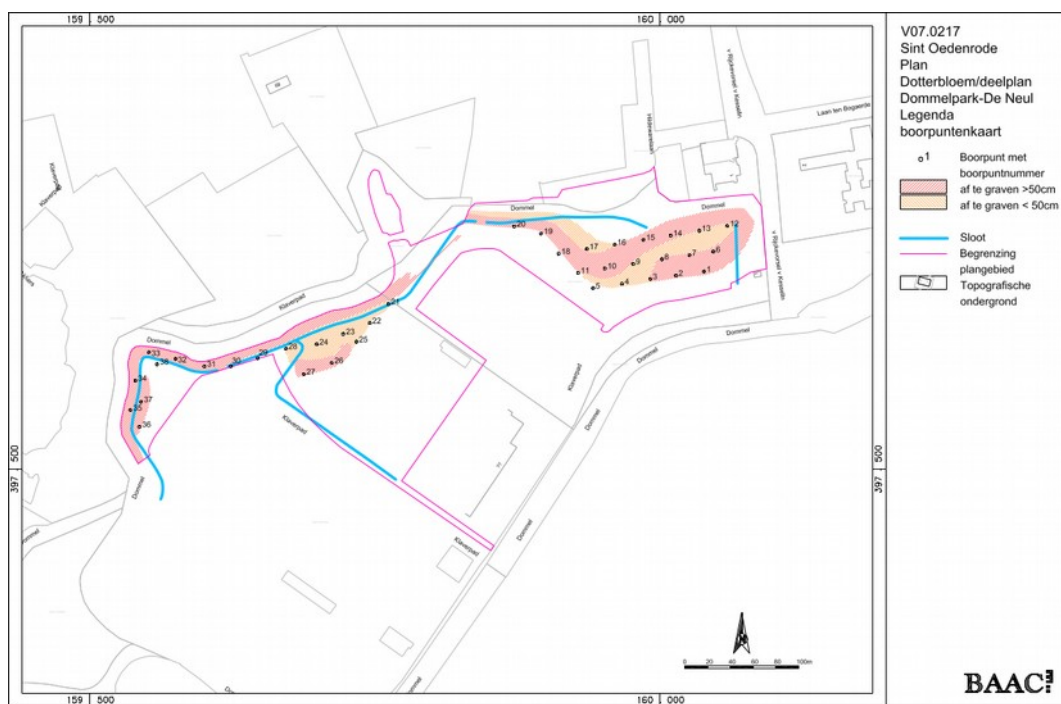
Figuur 36: Ligging onderzoek 2.085.559.100, Borchmolendijk 31, boringen.

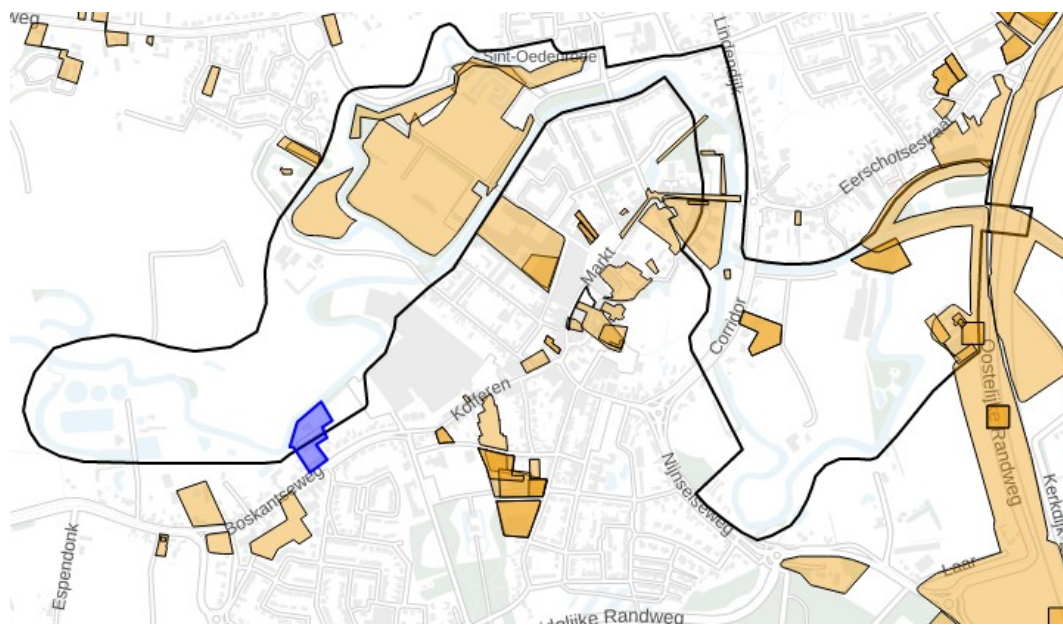
Figuur 37: Ligging onderzoek 2.137.788.100 (opgraving).

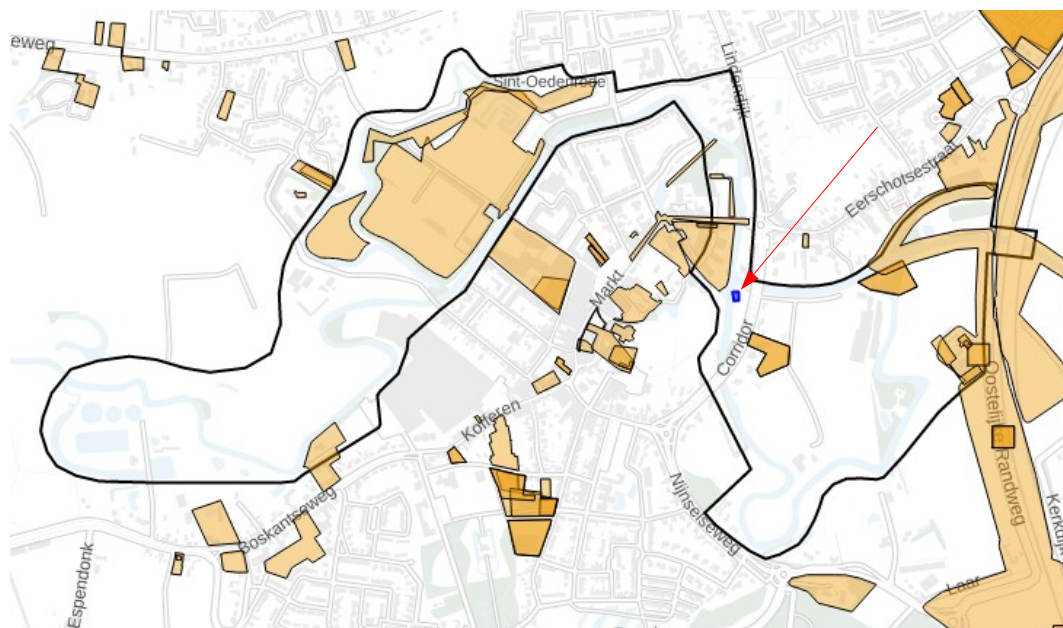
Figuur 38: Ligging onderzoek 2.156.393.100, Dotterbloem, boringen.

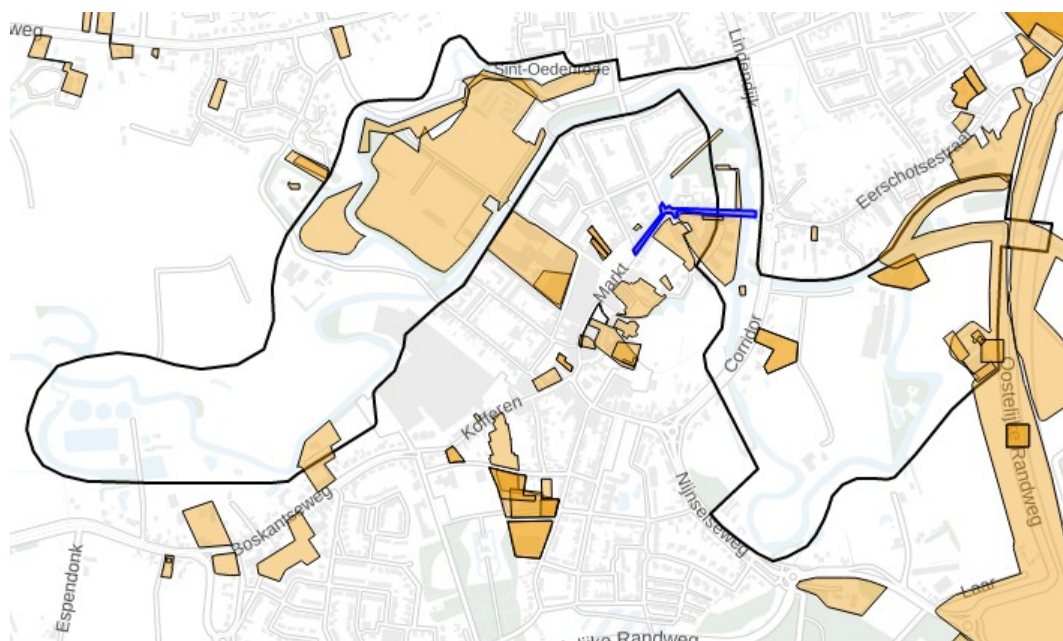
Figuur 39: Boorpuntenkaart bij onderzoek 2.156.393.100, Dotterbloem (Bergman en Schorn 2007).

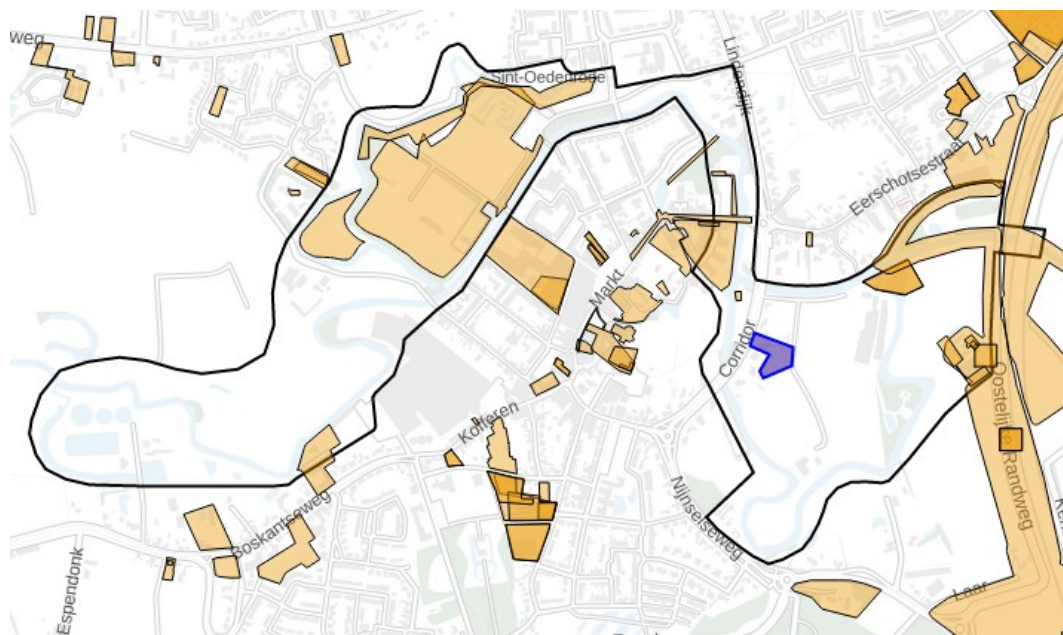
Figuur 41: Ligging onderzoek 2.166.461.100, Boskantseweg 22, bureauonderzoek.

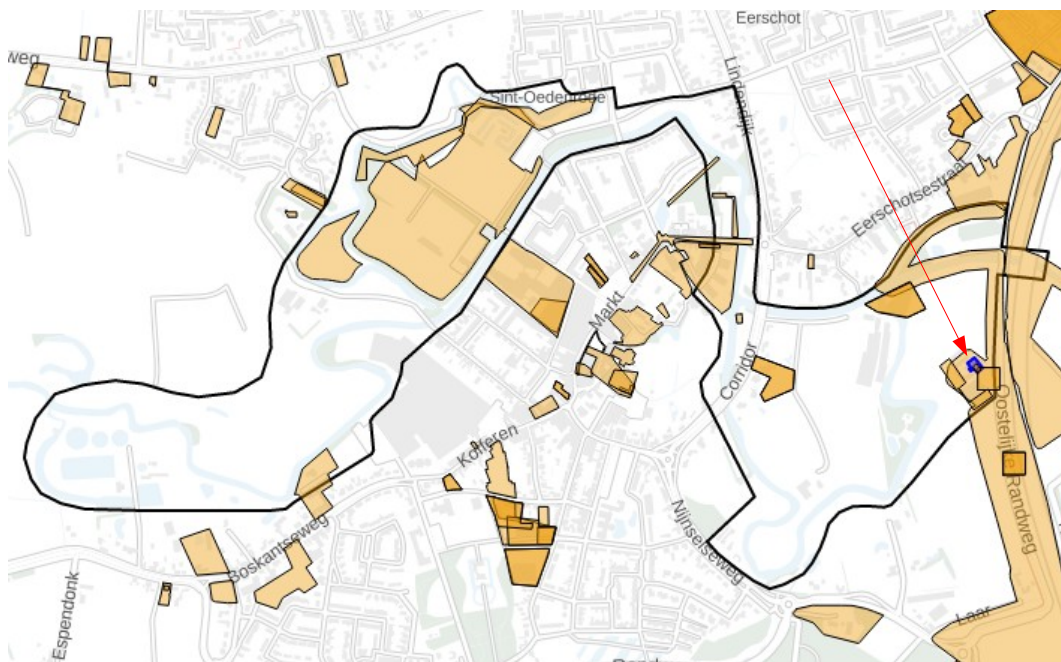
Figuur 42: Ligging onderzoek 2.172.000.100, Dommel, Corridor, proefsleuven.

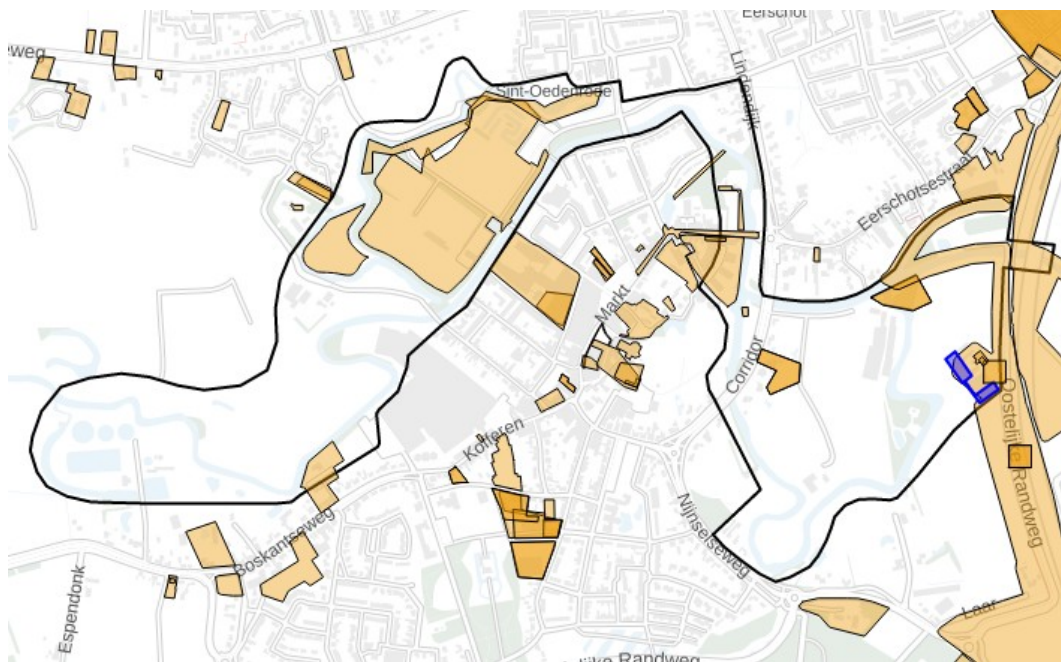
Figuur 43: Ligging onderzoek 2.282.307.100, Borchmolendijk, begeleiding.

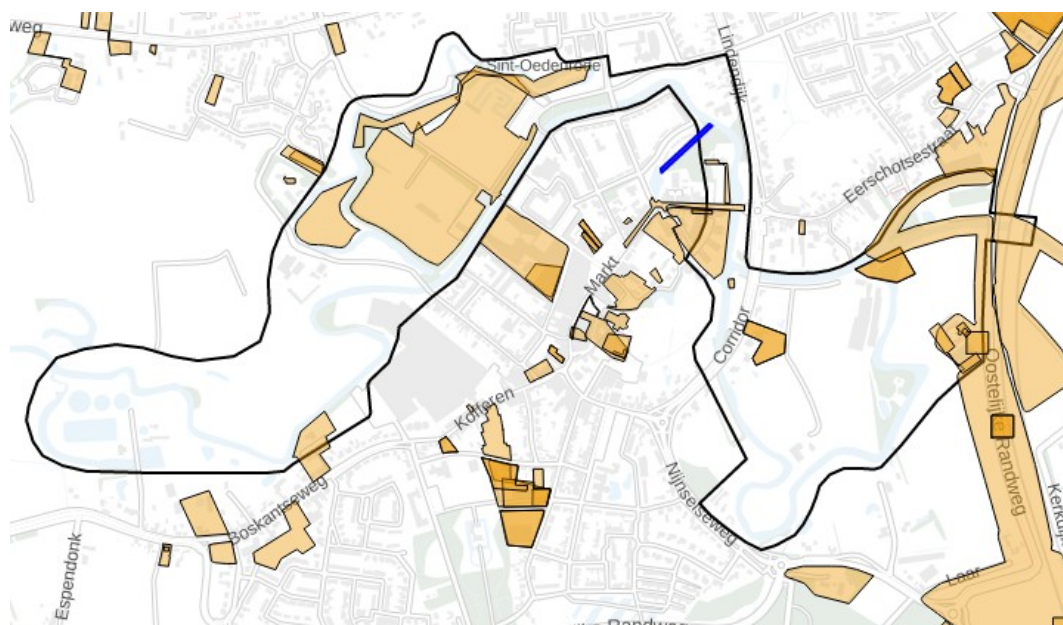
Figuur 44: Ligging van onderzoek 2.298.710.100 (boringen) en 2.319.324.100 (begeleiding).

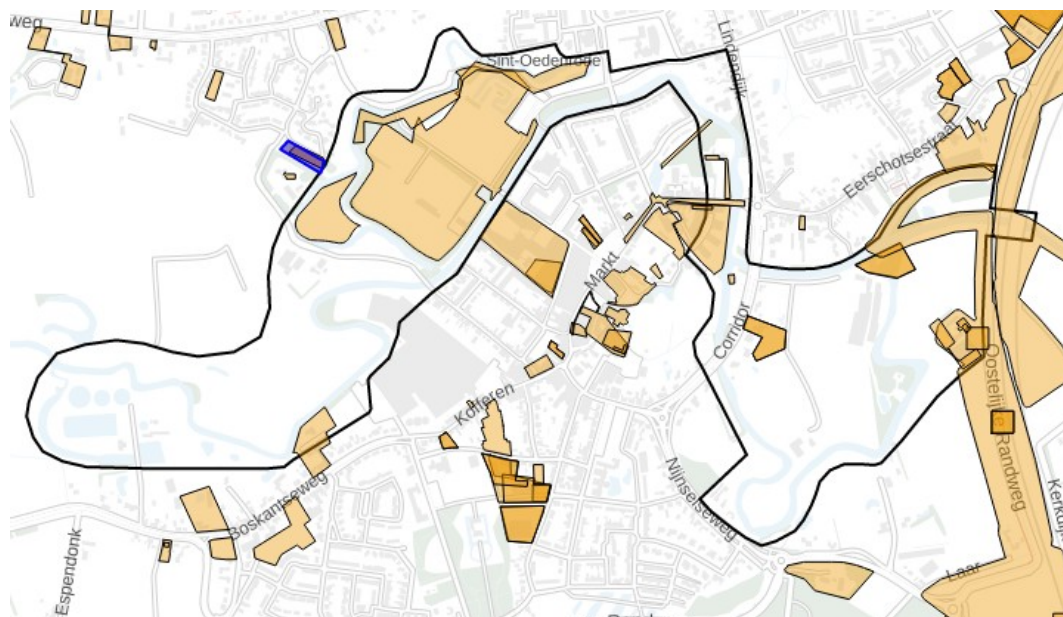
Figuur 45: Ligging van onderzoek 2.341.145.100 (bureauonderzoek) en 2.404.293.100 (boringen).

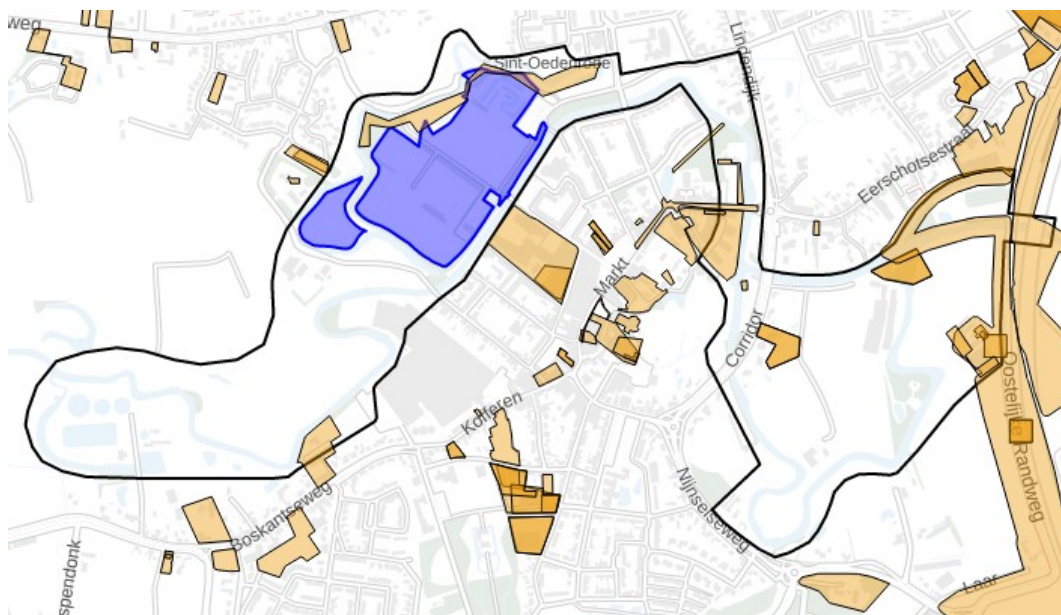
Figuur 46: Ligging van onderzoek 2.370.524.100, Oostelijke Randweg 2, boringen.

Figuur 47: Ligging onderzoek 2.383.614.100, Molensloot, bureauonderzoek.

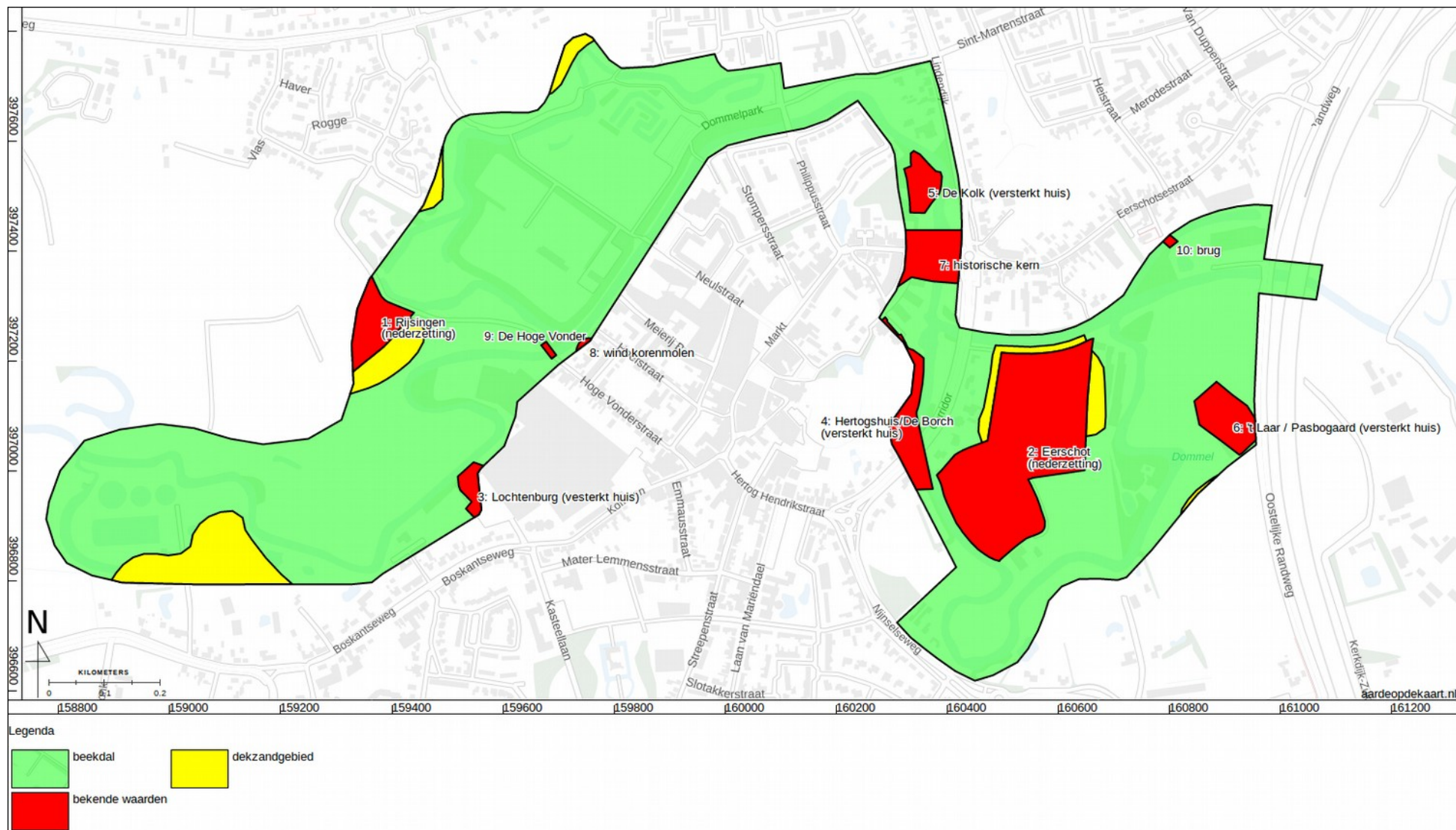
Figuur 48: Ligging onderzoek 4.006.408.100 (bureauonderzoek en boringen) en 4.017.157.100 (proefsleuven).

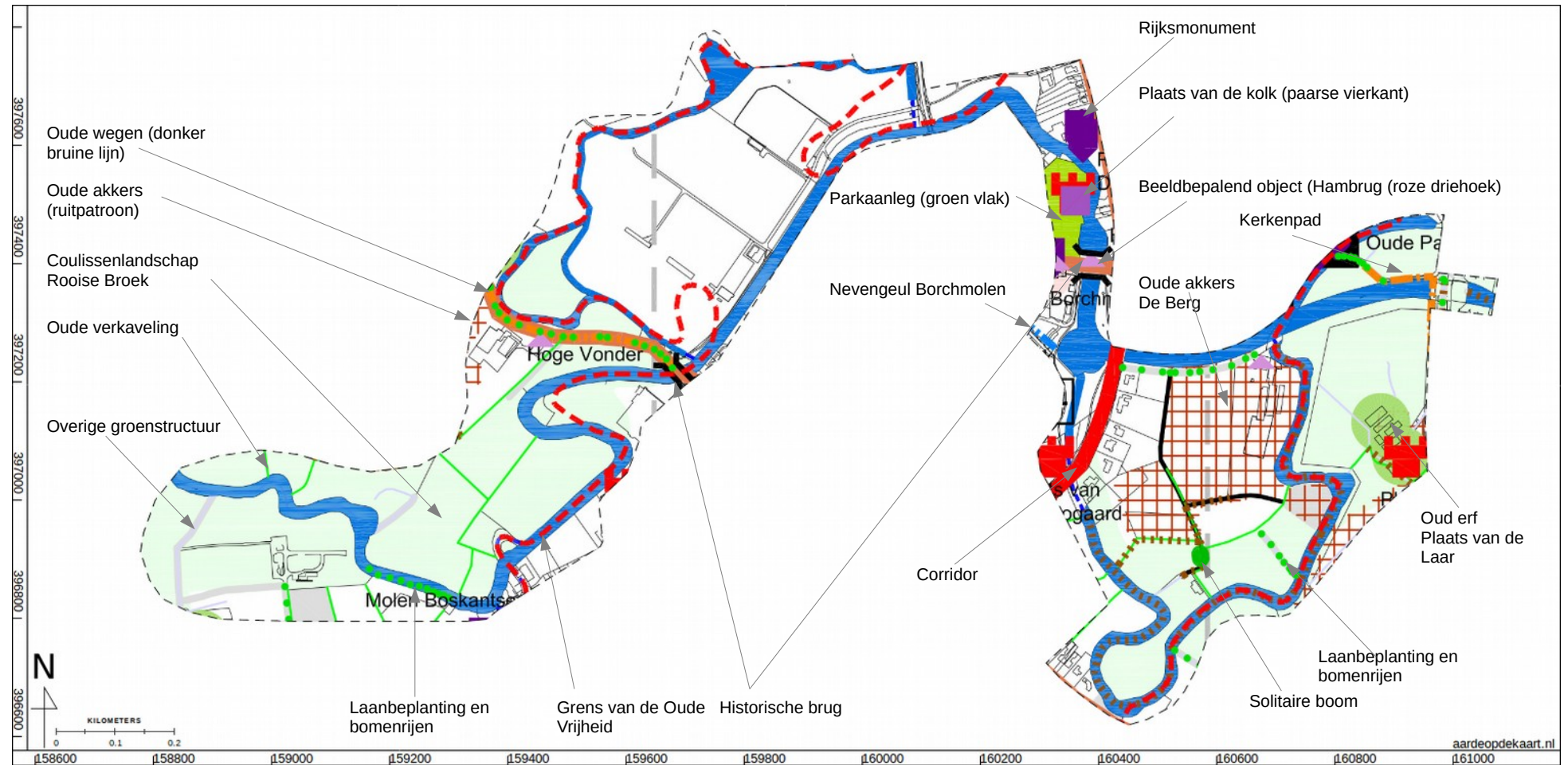
Figuur 49: Ligging onderzoek 4.588.646.100, Sportpark De Neul, boringen.

Figuur 50: Boorpuntenkaart De Neul (Van Putten 2018).

Figuur 51: Ligging van het beekdal en dekzandgebieden, in combinatie met archeologische bekende waarden.

Figuur 53: Erfgoed kaart (Adviesbureau Cuijpers 2005).

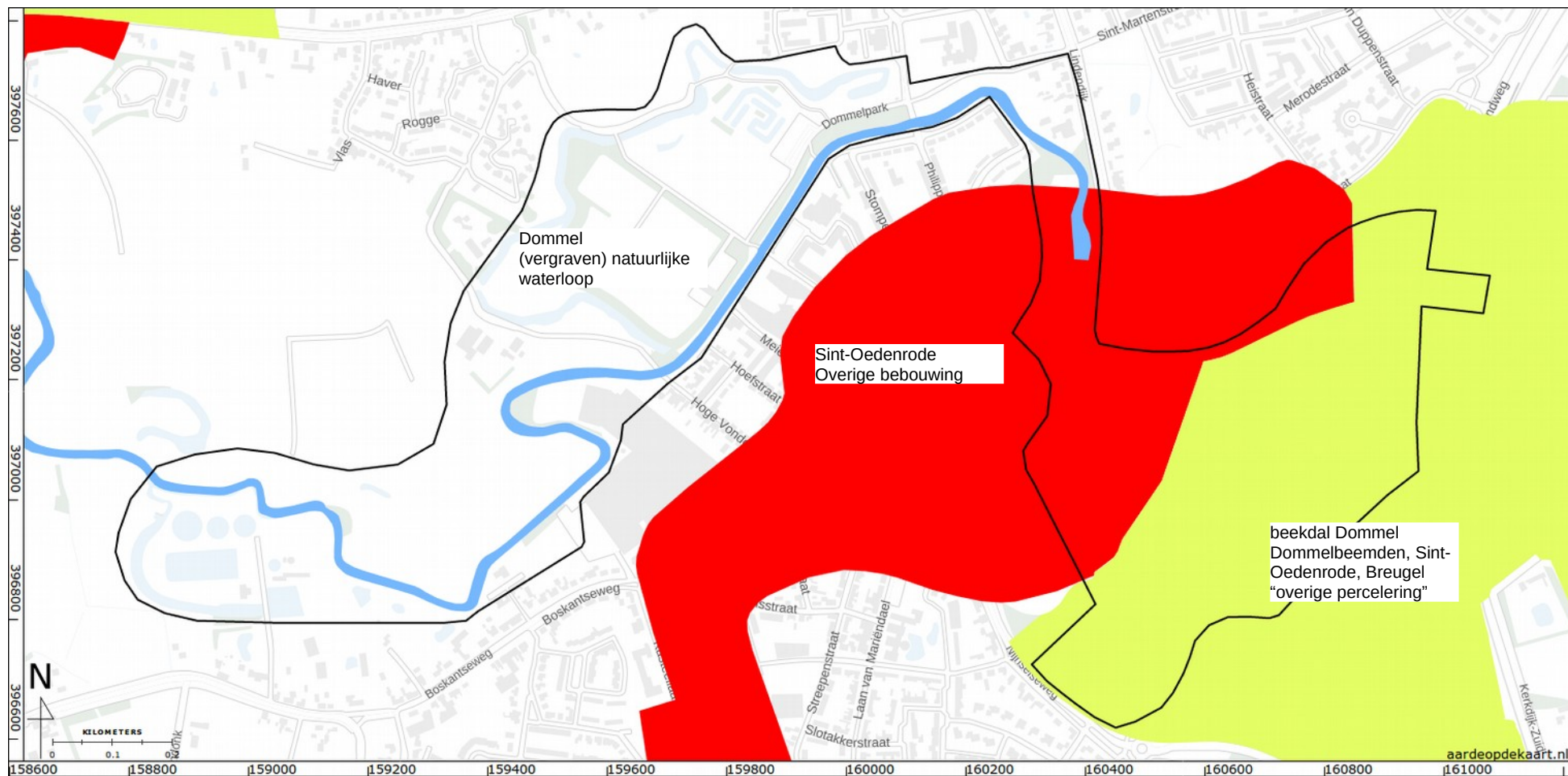
LEGENDA

	gemeentegrens
	grens van de Oude Vrijheid
	rivierloop
	fossiele rivierarm
	vennen
	veenplassen
	gekanaliseerde beek
	nevengeul t.b.v. de Borchmolen in de stedenbouwkundige structuur herkenbaar
	voormalige gracht
	overige wateren
	oude hoofdwegen
	oude wegen/wegtracés
	oude wegen/wegtracés onverhard
	kerkepad
	Corridor
	historische bruggen
	overige semi-verharde en onverharde wegen

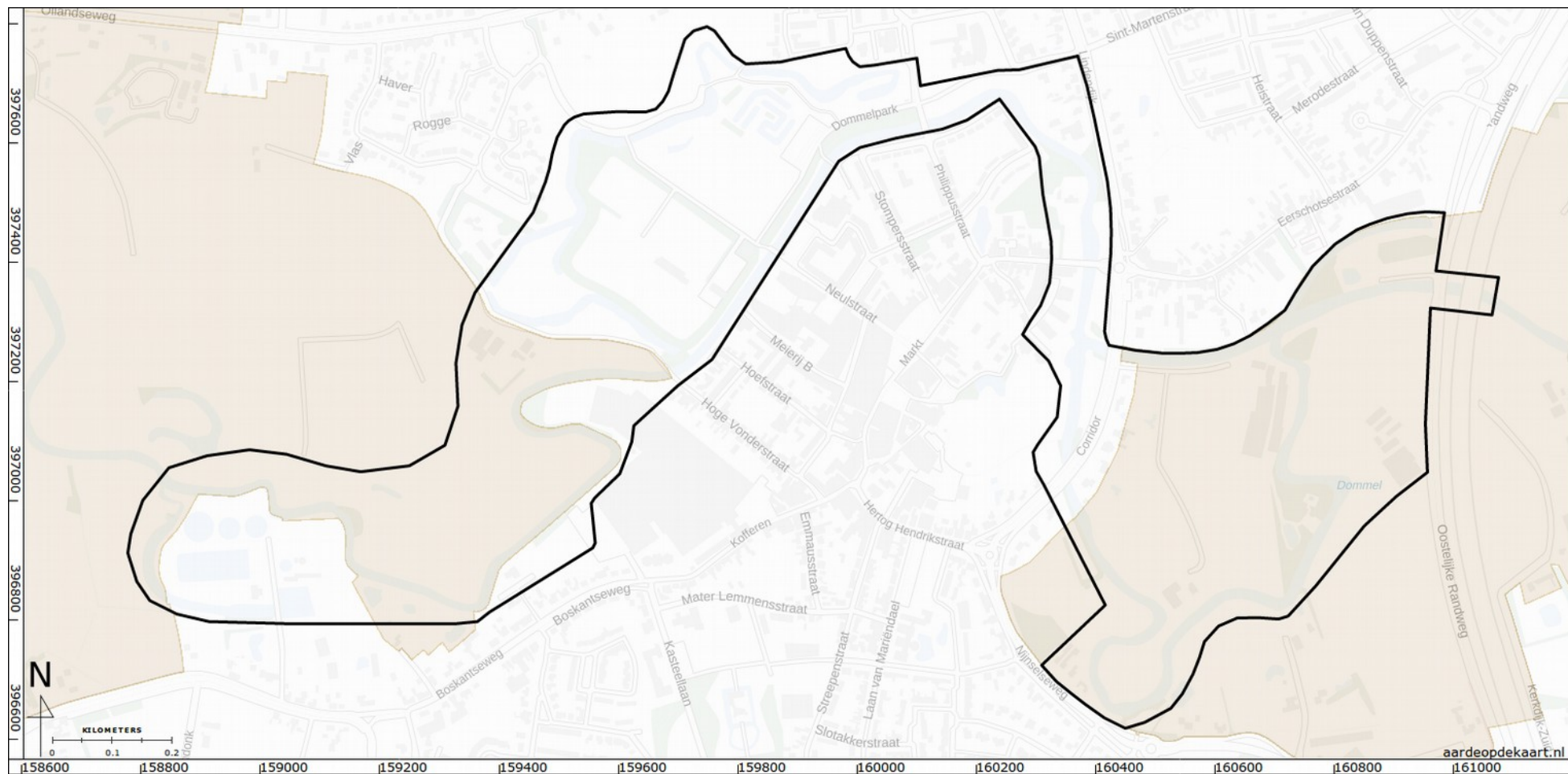
	historische beplanting: <i>Coulissenlandschap Rooise Broek</i>
	<i>landschap met karakteristieke perceelsrand begroeiing</i>
	<i>laanbeplanting en bomenrijen</i>
	<i>parkaanleg</i>
	<i>houtwal</i>
	overig historisch waardevol groen
	stuifzandrug
	open stuifzand
	steilranden
	Jekschotse Wal
	lanenstructuur behorend bij het verdwenen goed Jekschot
	oude verkaveling (<1830)
	beemdenzone
	overige groenstructuur vlakvormig
	overige groenstructuur lijnvormig
	oude akkers
	voormalig landgoed

	solitaire boom
	rijks beschermde objecten
	gemeentelijk beschermde objecten
	mip en beeldbepalende objecten, overige objecten (gemeentelijke reservelijst A & B)
	oude begraafplaats
	kapel
	oude erven
	historische nederzetting
	bestaand
	plaats van
	locatie v.m. belangrijke gebouwen:
	<i>kerk</i>
	<i>burcht/kasteel</i>
	<i>klooster</i>
	<i>watermolen</i>
	<i>windmolen</i>

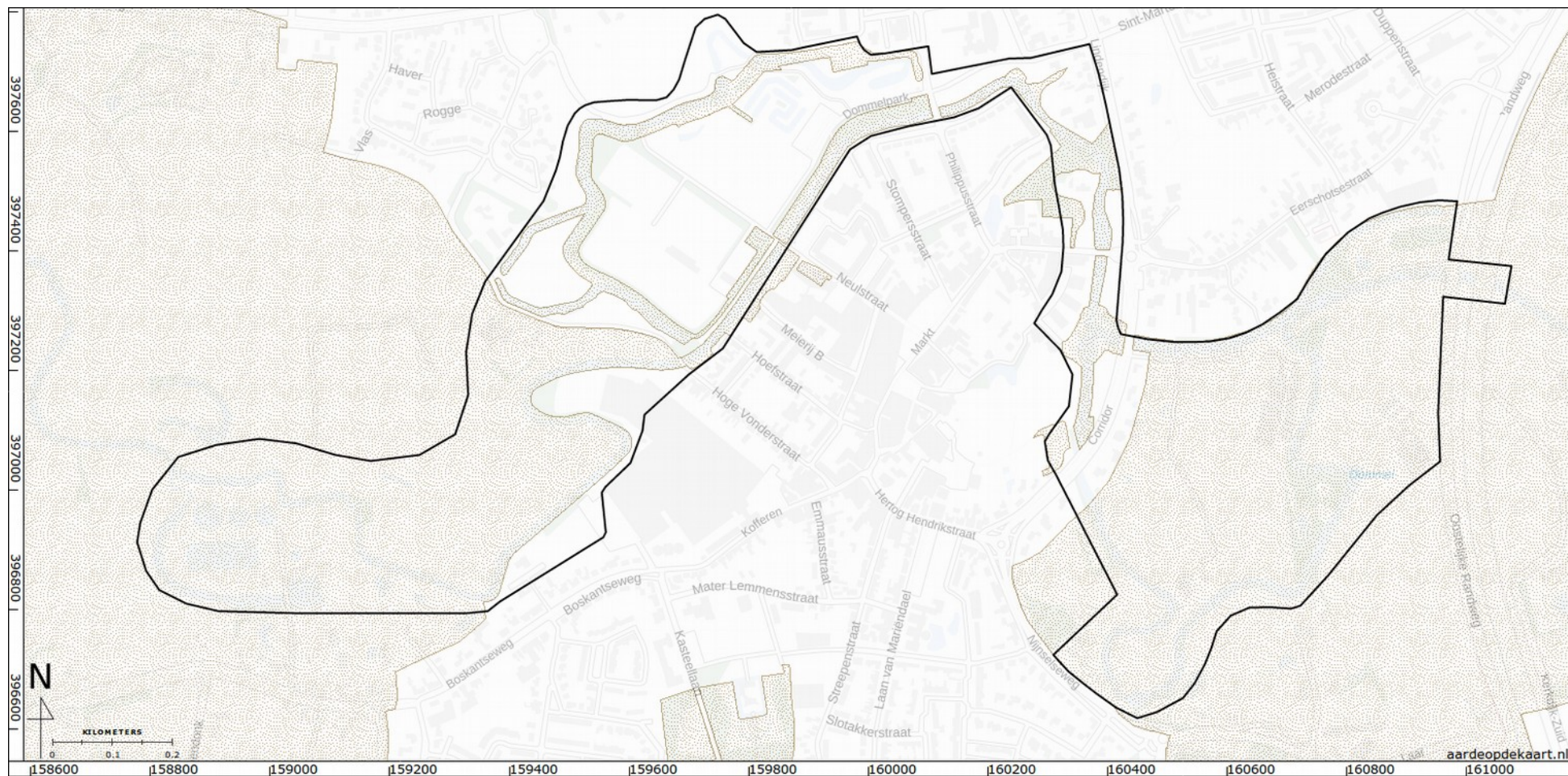
Figuur 54: Legenda bij Erfgoedkaart, fig. 53.

Figuur 55: CultGIS (Ministeries | Ministerie van Economische Zaken 1992).

Figuur 56: Vlakken van cultuurhistorisch belang op de CHW Noord-Brabant ("Provincie Noord-Brabant CHW Viewer").

Figuur 57: Archeologische landschappen van cultuurhistorisch belang op de CHW Noord-Brabant ("Provincie Noord-Brabant CHW Viewer").

Figuur 58: Zones met bekende archeologische waarden (rood), verwachte archeologische waarden (op basis van landschappelijke ligging; groen) en contouren beoogde ingrepen (blauw).

Bijlage 1: Ingrepen

Ingreep 1 Aanleg nevengeul

Locatie

Grasland tussen RWZI en Ahrend

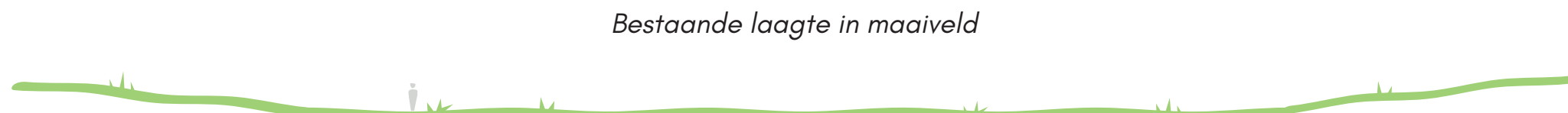
Omschrijving

Afgraven 40 meter brede nevengeul met gemiddeld 50 centimeter verlaging, waarbij natuurlijke laagte in landschap wordt gevolgd

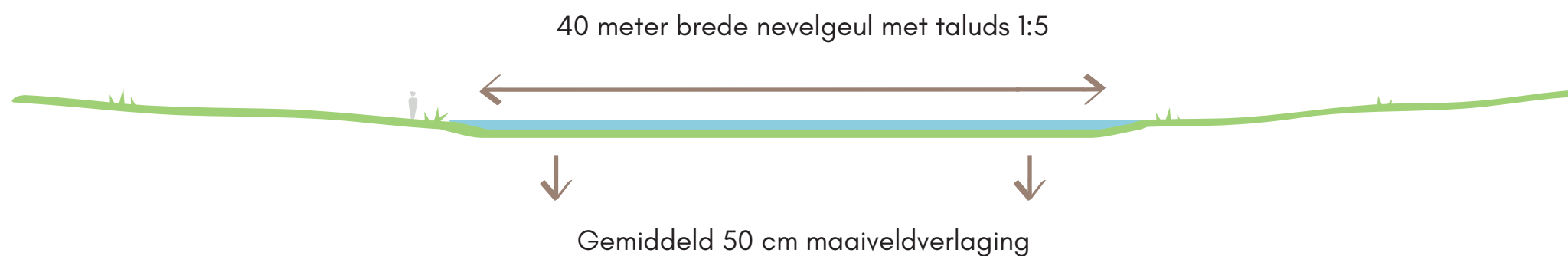
Impact

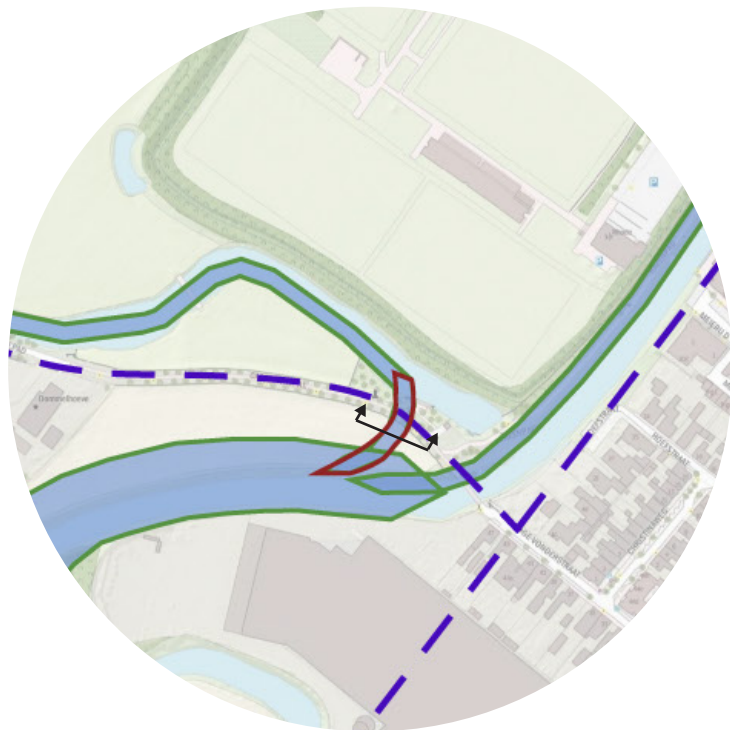
- Alleen onderwater bij hoogwater
- Benodigde afgraving gemiddeld 50 centimeter, meeste afgraving nodig in noord-oosten
- Bomen bij in- en uitlaat dienen gekapt te worden

Fase 0: Huidige situatie

Fase 1: Type ingreep

Ingreep 2

Verbinding Neul-meander met Dommel

Locatie

Cathalijnepad

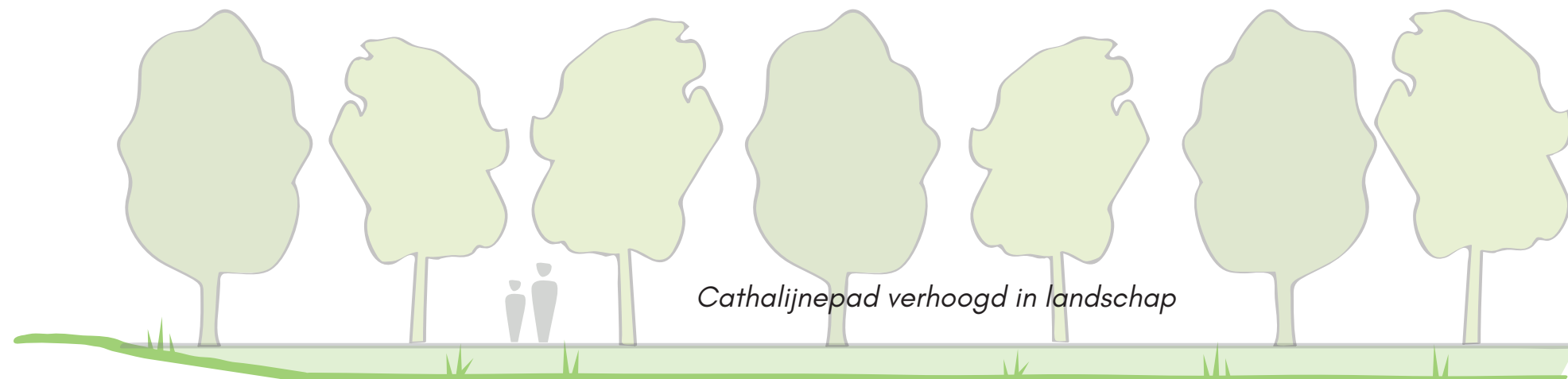
Omschrijving

De Neul-meander wordt met de Dommel verbonden doormiddel van een maaiveldvergraving en duiker of brug met regelbare afsluiting en gemaal

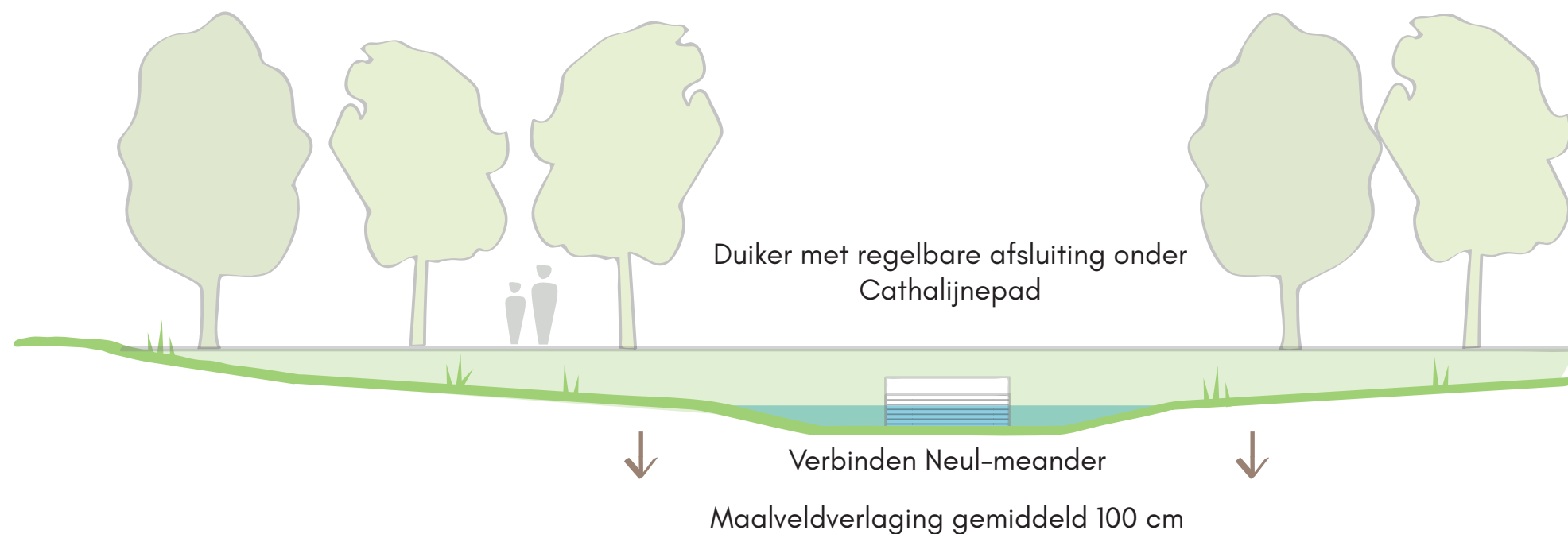
Impact

- Verlaging bestaande maaiveld met gemiddeld een meter
- Enkele bomen dienen te worden verwijderd
- Cathalijnepad wordt voorzien van duiker of brug

Fase 0: Huidige situatie

Fase 1: Type ingreep

Ingreep 3 Verbreden Dommel-bed

Locatie

Dommel tussen Ahrend en Odaschool

Omschrijving

Het Dommel-bed moet verbreed worden en hiervoor zijn verschillende mogelijkheden. De diepte van de afgraving is afhankelijk van de gekozen breedte, en vice versa.

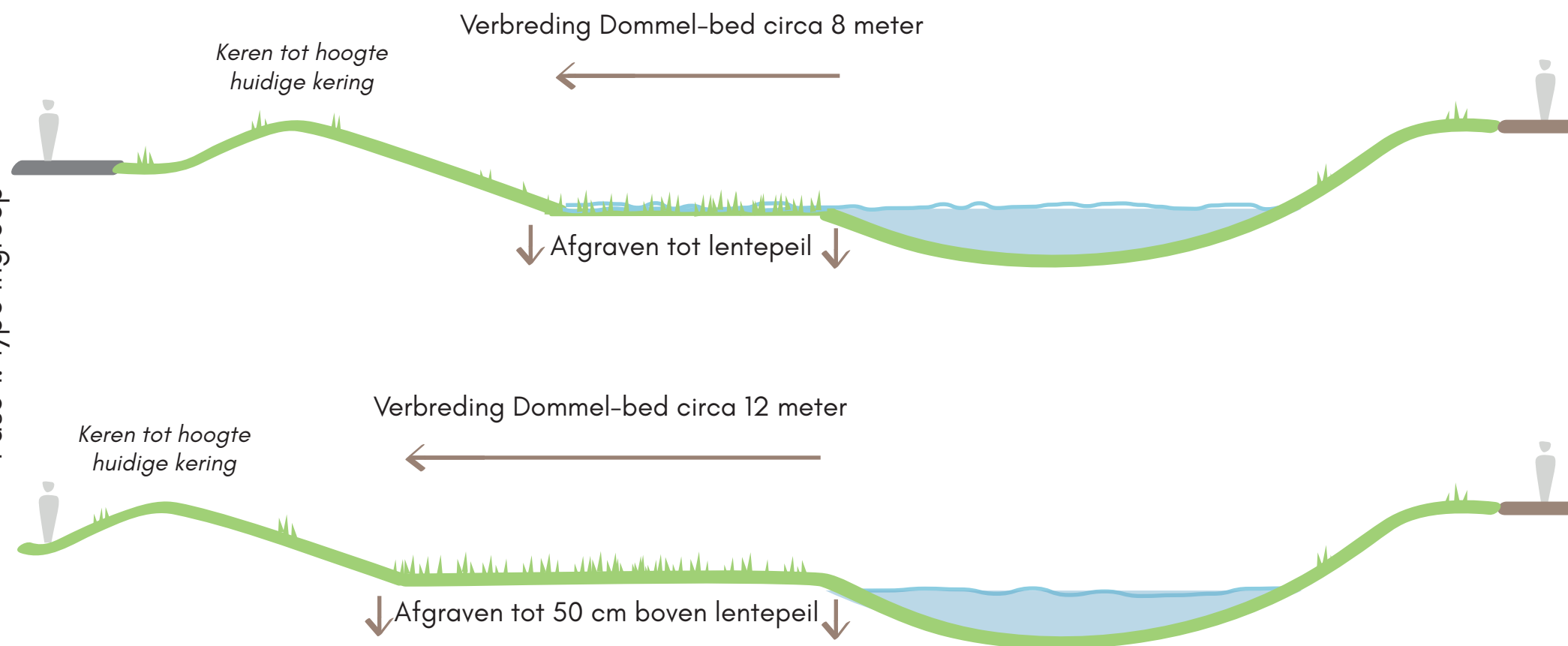
Impact

- De Dommel wordt bijna twee keer zo breed als in de huidige situatie
- Bomen aan Neul-zijde moeten verwijderd worden
- Huidig voet- en fietspad moet verwijderd worden
- Clubgebouwen Kanoclub en Rhode staan op kritieke plek

Fase 0: Huidige situatie

Fase 1: Type ingreep

Ingrep 4 Verbinden Neul-meander

Locatie

Neul-meander

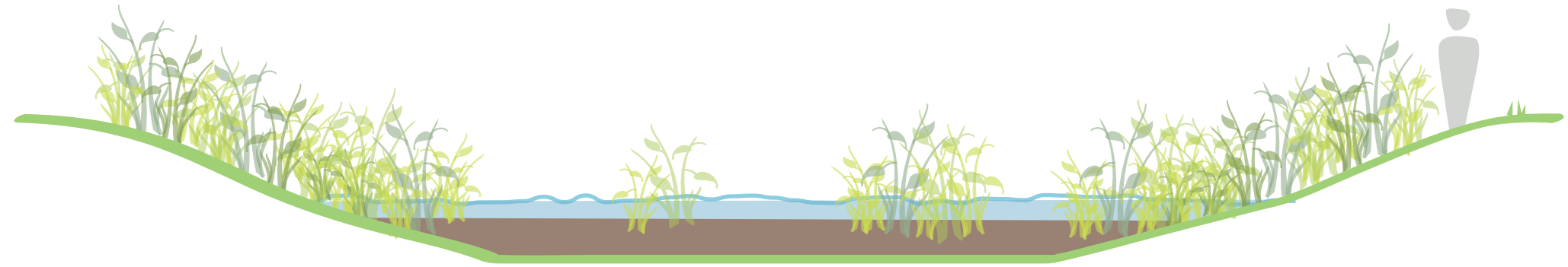
Omschrijving

Ingrep 4 omvat het verbinden van de huidige Neul-meander en zo nodig het verbreden en baggeren van de bestaande meander

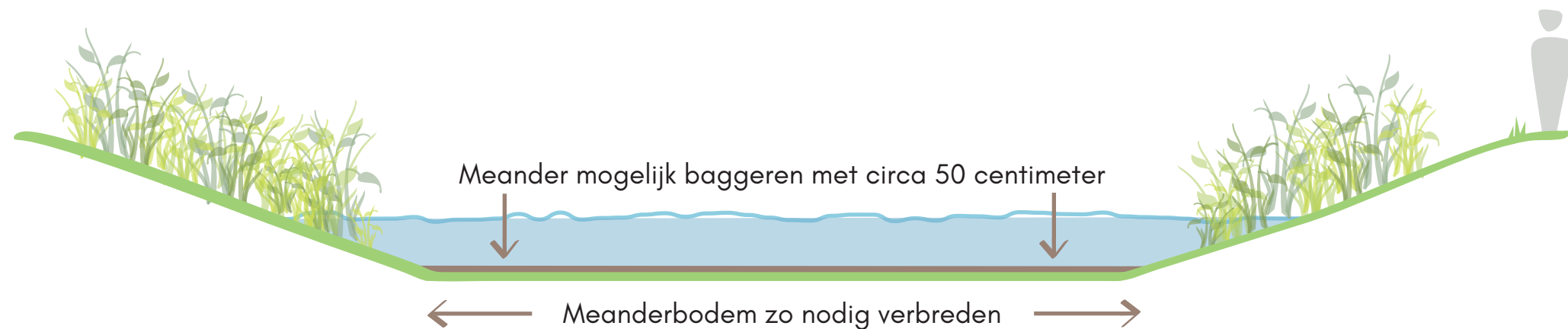
Impact

- Water in meander krijgt incidenteel te maken met stroming Dommel
- Bodem en oevers worden verstoord
- Aanpassen bruggen over meander
- Inlaat in de buurt van Rijckevorsel van Kessellaan
- Duiker/brug onder Cathalijnepad

Fase 0: Huidige situatie

Fase 1: Type ingreep

Ingreep 5 Brockstraat - Lindendijk

Locatie

Dommeloever ter hoogte van
Brockstraat en Lindendijk

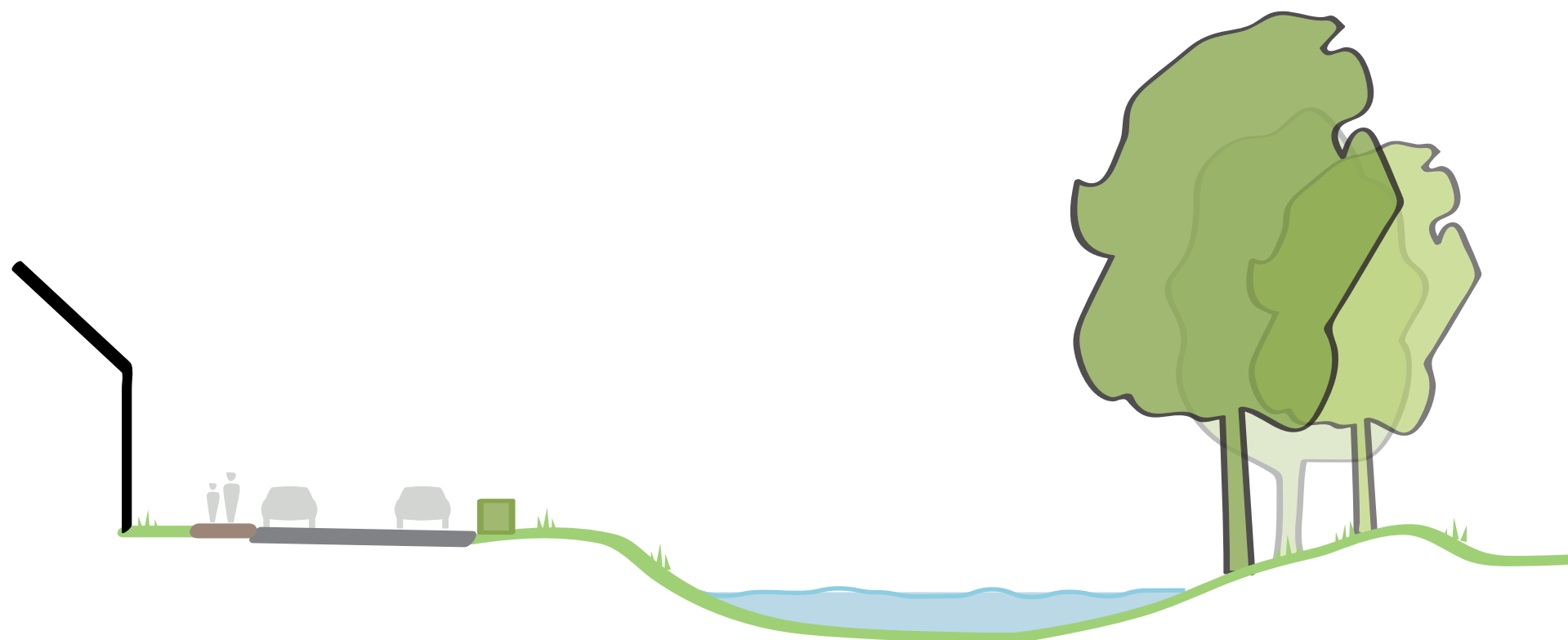
Omschrijving

Maaiveldverhoging aan de zijde van de
Brockstraat en een maaiveldverhoging plus
het verwijderen van begroeiing aan de zijde
van de Lindendijk

Impact

- Mogelijk aanpassingen nodig aan
wegprofiel Brockstraat met kans op
verwijderen van bomen
- Verwijderen bomen en bosschages
Lindendijk
- Nieuwe voetgangsbrug mogelijk

Fase 0: Huidige situatie

Fase 1: Type ingreep

Ingreep 6

Maaiveldverlaging en kering

Locatie

Oever achtertuin

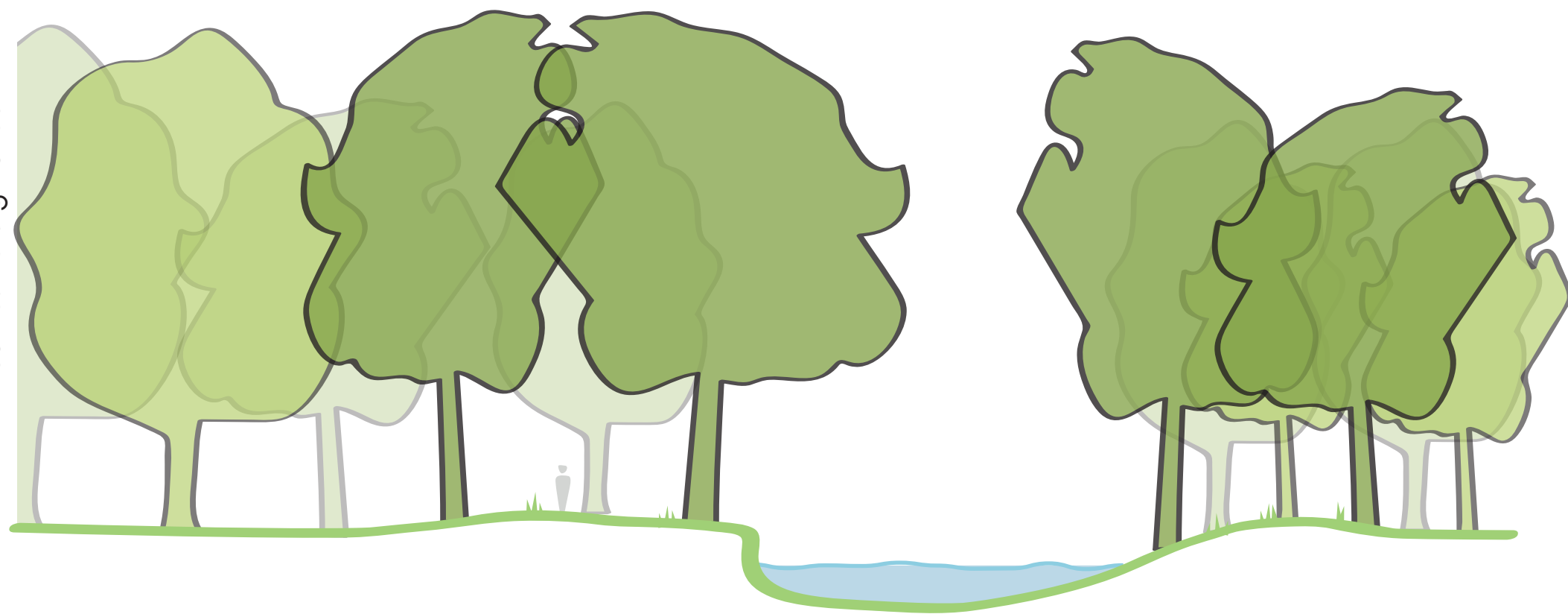
Omschrijving

Om ruimte te creëren op een van de smalste plekken van de Dommel wordt de oever afgegraven tot de voorjaarshoogte

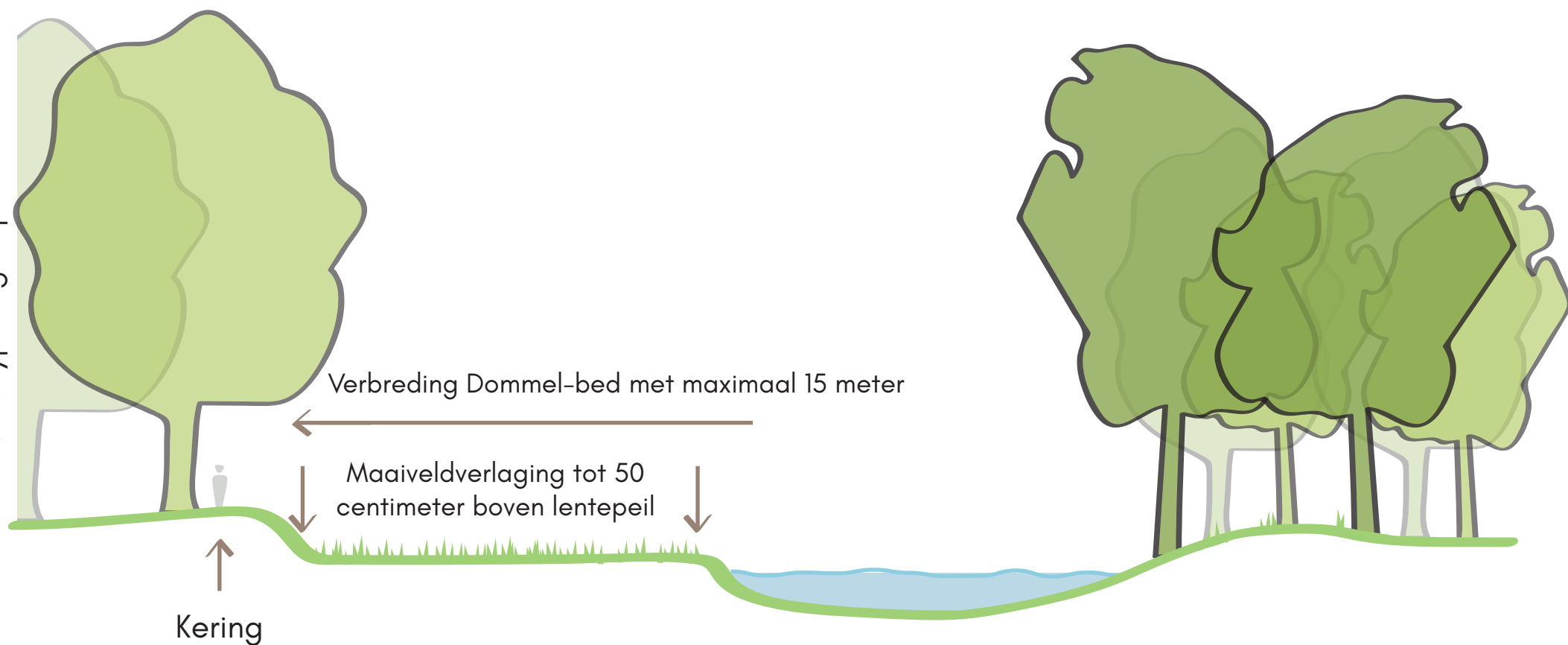
Impact

- Tuin moet lokaal ontgraven worden
- Grote bomen dienen te worden verwijderd
- Landschappelijk inpassen als kering bijvoorbeeld als oeverwal

Fase 0: Huidige situatie

Fase 1: Type ingreep

Ingreep 7

Maaiveldverlaging populierenbos

Locatie

Populierenbos Lindendijk

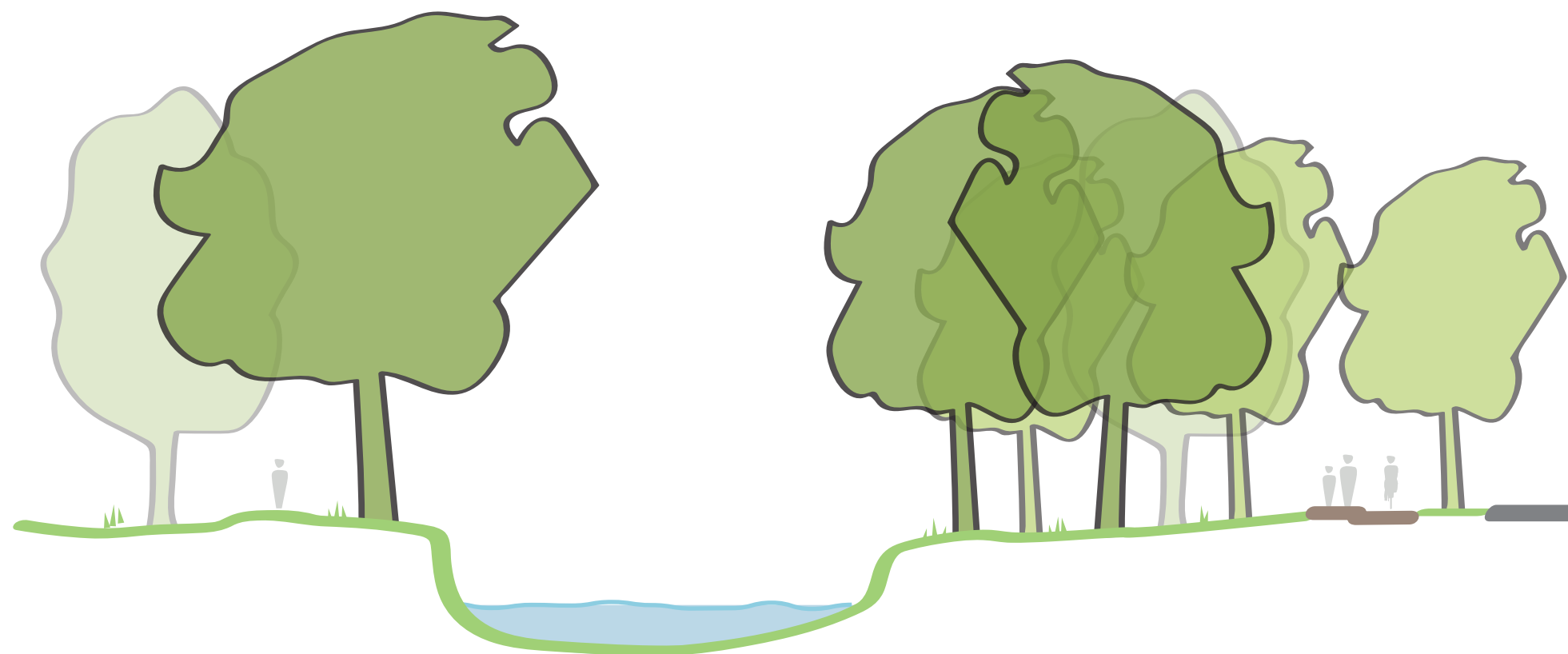
Omschrijving

Het populierenbos aan de Lindendijk dient gekapt te worden ten behoeve van een maaiveldverlaging. Bij het fietspad komt een damwand

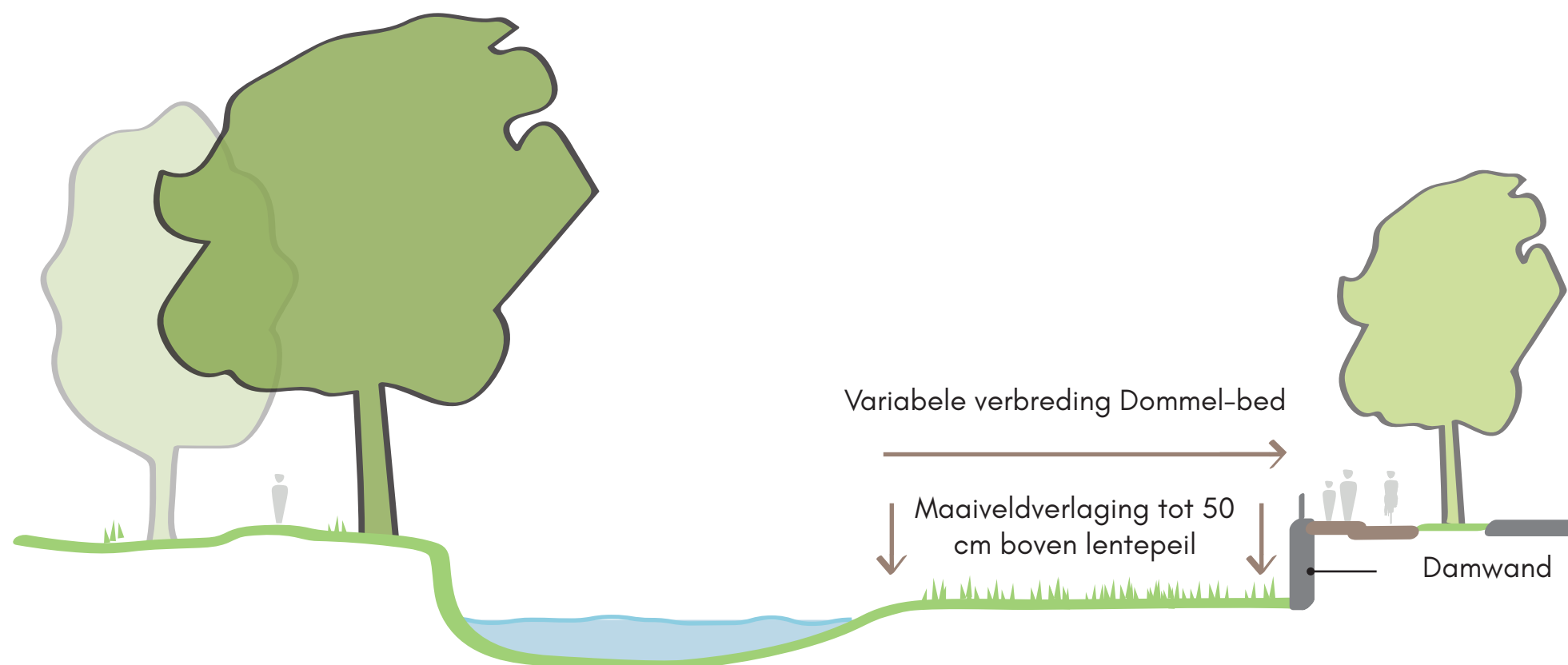
Impact

- Het populierenbos moet worden verwijderd

Fase 0: Huidige situatie

Fase 1: Type ingreep

Ingreep 8

Verhogen maaiveld Sluisstraat/Begraafplaats

Locatie

Westelijke oever tussen
Hambrug en Corridor

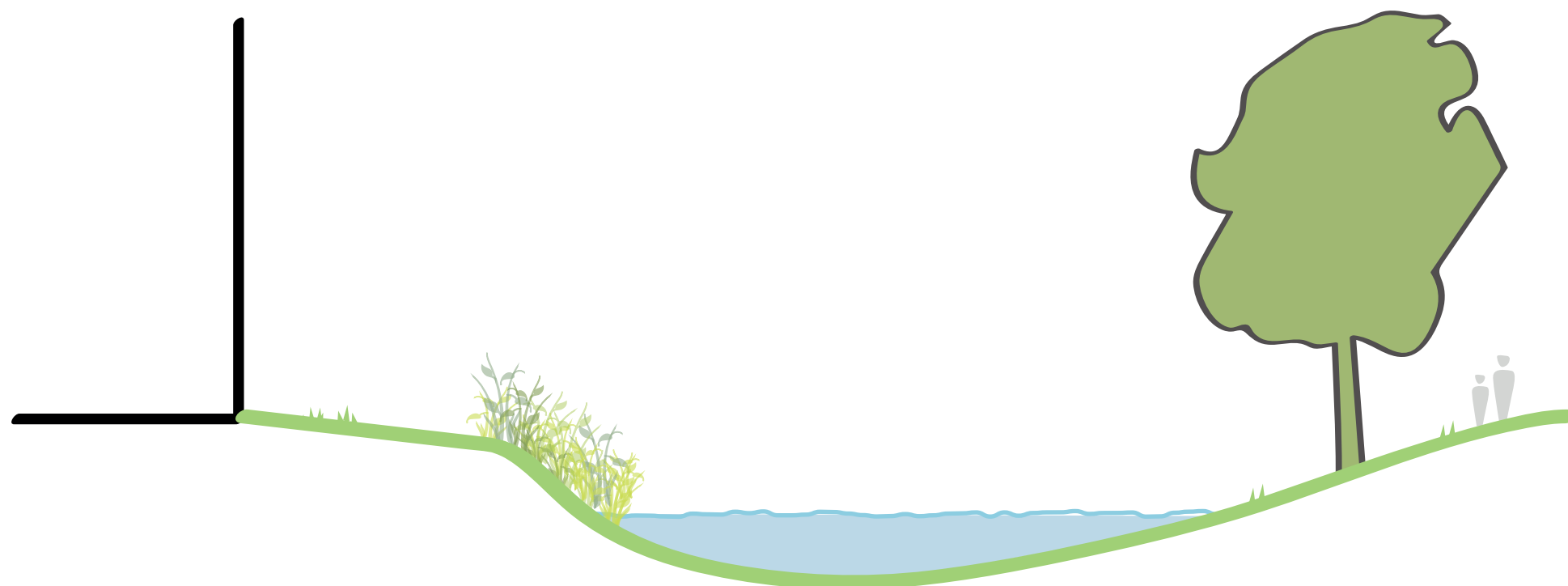
Omschrijving

Om wateroverlast bij de appartementen en
begraafplaats te voorkomen dient het
maaiveld en/of huidig pad gemiddeld met
circa 30 cm te worden verhoogd

Impact

– Mogelijk moeten enkele bomen of
bosschages wijken

Fase 0: Huidige situatie

Fase 1: Type ingreep

